

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN YAŞADIKLARI ETİK
İKİLEMLERİN MESLEKİ HAZLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ:
KÜÇÜKÇEKMECE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hamdi ÖZİVGEN

**Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Beden Eğitimi ve Spor Programı**

Şubat, 2021

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN YAŞADIKLARI ETİK
İKİLEMLERİN MESLEKİ HAZLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ:
KÜÇÜKÇEKMECE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hamdi ÖZİVGEN
(Y1816.220001)**

**Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Beden Eğitimi ve Spor Programı**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Aydın KARAÇAM

Şubat, 2021

ONAY FORMU

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaşadıkları Etik İkilemlerin Mesleki Hazları ile İlişkinin İncelenmesi: Küçükçekmece Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Hamdi ÖZİVGEN

ÖNSÖZ

Birlikte tez çalışmasına başladığımız günden itibaren fikirleri ve değerli yönlendirmelerinin yanında gerek akademik birikimi ile gerek güler yüzü ve neşesi ile her zaman bana destek olan ve yoluma ışık tutan saygıdeğer tez danışmanım Doç. Dr. Aydın KARAÇAM'a,

Bu yola girmeme vesile olan ve bilgi birikimi ve tecrübeleri ile her zaman yanımda olup bana her zaman güvendiğini hissettiren saygıdeğer hocam Doç. Dr. Kenan SİVRİKAYA'ya,

Ders dönemim boyunca engin bilgilerini benimle paylaşan ve ilerlememde bana fazlasıyla katkısı olan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Kemal TAMER ve Prof. Dr. Gazanfer DOĞU'ya,

En kötü zamanlarımda bile desteğini ve sevgisini asla esirgemeyen, her zaman beni motive etmek için yardımcı olan hayat arkadaşım ve sevgili eşim Maha ÖZİVGEN'e,

Eğitim hayatımın başlangıcından itibaren maddi manevi her zaman yanımda olarak beni destekleyen çok sevgili Annem Nurcan ÖZİVGEN ve çok sevgili Babam Ömer ÖZİVGEN'e ayrıca uzaktan olsa da her zaman desteklerini hissettiğim kardeşlerim Esen ÖZTÜRK ve Emre ÖZİVGEN'e,
Sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum...

Şubat, 2021

Hamdi ÖZİVGEN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
ABSTRACT	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Problemi	1
1.2 Araştırmanın Amacı	5
1.3 Araştırmanın Önemi	5
1.4 Araştırmanın Sınırlıkları	6
2. ARAŞTIRMAYA YÖNELİK TEMEL KAVRAMLAR	7
2.1 Eğitim	7
2.1.1 Serbest öğrenme:.....	9
2.1.2 Örgün eğitim:	10
2.1.3 Yaygın eğitim:.....	11
2.1.4 Uzaktan eğitim:	12
2.2 Öğretmenlik Mesleği ve Önemi	13
2.2.1 Öğretmen nitelikleri	15
2.2.2 Öğretmen yeterliliği	16
2.3 Beden Eğitimi.....	17
2.3.1 Beden eğitiminin amaçları ve önemi	21
2.3.2 Beden eğitimi ve spor öğretmeni	22
2.3.3 Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterlilikleri	26
2.4 Etik	28
2.4.1 Etik teorileri	30
2.4.2 Etik kuramlar.....	32
2.4.3 Mesleki etik.....	33
2.4.4 Eğitimde etik	37
2.4.5 Öğretmenlik meslek etiği	39
2.4.6 Eğitimde ve öğretmenlik mesleğinde etik ilkeler	40
2.4.7 Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki etik ilkeleri	43
2.5 Etik İkilem.....	47
2.5.1 Etik ikilemlerin yapısı	49
2.5.3 Davranışsal boyutta etik ikilemler	57
2.5.4 Yapısal boyutta etik ikilemler	58
2.5.5 Politik boyuttaki etik ikilemler	59
2.5.6 Sistemsel boyutta yaşanan etik ikilemler	60
2.5.7 Öğretmenlerin etik ikilem durumları ile baş etme yöntemleri	61

2.6 Mesleki Haz	64
2.6.1 Mesleki hazzı etkileyen faktörler	68
2.6.1.1 Bireysel faktörler	69
2.6.1.2 Cinsiyet faktörü	69
2.6.1.3 Yaş ve kıdem faktörü	70
2.6.1.4 Öğrenim Durumu	71
2.6.1.5 Statü faktörü	72
2.6.2 Mesleki haz ve öğretmenlik	72
2.6.3 Eğitimde ve öğretmenlik mesleğinde yaşanan etik ikilemler ve mesleki haz ile ilgili yapılan çalışmalar	73
2.6.4 Etik İkilemler ile ilgili yapılan çalışmalar	73
2.6.5 Mesleki haz ile ilgili yapılan çalışmalar	76
3. YÖNTEM	79
3.1 Araştırmanın Modeli	79
3.2 Araştırma Grubu	79
3.3 Veri Toplama Araçları	79
3.4 Okullarda Etik İkilem Ölçeği (OEİÖ):	80
3.5 Mesleki Haz Ölçeği (MHÖ):	80
3.6 Verilerin Toplanması	80
3.7 Verilerin Analizi	81
4. BULGULAR	83
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	89
6. ÖNERİLER	97
KAYNAKLAR	99
EKLER	111
ÖZ GEÇMİŞ	121

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
TMOK	: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
IOC	: Uluslararası Olimpiyat Komitesi
TDK	: Türk Dil Kurumu
SPSS	: Statistical Packages for the Social Sciences
AAHPER	: American Alliance for Health Physical Education and Recreation
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 4.1: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri.....	83
Çizelge 4.2: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Cinsiyet, Okul Türü ve Kademe Parametrelerine Göre Yüzdelik Dağılımları	83
Çizelge 4.3: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Haz ve Etik İikilem Düzeyleri (n=142).....	84
Çizelge 4.4: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Etik İikilem ve Alt Boyutları ile Mesleki Haz Düzeyleri arasındaki İlişkiler (n = 142).....	85
Çizelge 4.5: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaşları, Kıdemleri ve Spor Yapma Sıklıkları ile Etik İikilem ve Mesleki Haz Düzeyleri arasındaki İlişkiler (n = 142)	85
Çizelge 4.6: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Etik ikilemleri ile Mesleki Haz Düzeylerinin Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları.....	86
Çizelge 4.7: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Etik ikilemleri ile Mesleki Haz Düzeylerinin Çalışılan Okul Kademesine Göre t-Testi Sonuçları.....	87

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Etik İkilem Modeli “ Towards an understanding of ethical dilemmas faced by school leaders.” Cranston vd., 2004.....	51
Şekil 2.2: Etik İkilemin Anatomisi. “ Anatomy of an ethical dilemma: The theory. “	52
Şekil 2.3: Dimensions of the Teachers Ethos Model (Osser, 1991’ den aktaran Tirsı,1999 ve Özbek, 2003).	54

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN YAŞADIKLARI ETİK İKİLEMLERİN MESLEKİ HAZLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ: KÜÇÜKÇEKMECE ÖRNEĞİ

ÖZET

Bu çalışma, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları, etik ikilem durumlarını belirleyerek mesleki hazlarını nasıl etkilediğini ve mesleki hazları ile ilişkisini ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilemlerin mesleki haz düzeylerine etkisini bazı demografik özelliklerle birlikte incelemektir.

Araştırma, ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini, erişilebilir örnekleme yöntemiyle seçilen İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki devlet ve özel okullarda görev yapan %35'i (n:50) kadın ve %65'i (n:92) erkek olmak üzere 142 beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okullarda yaşadıkları etik ikilemleri ölçmek amacıyla Erdoğan (2018) tarafından geliştirilen "Okullarda Etik İkilem Ölçeği (OEİÖ)" ile beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslekten duydukları hazzı ölçmek amacıyla Erdoğan (2013) tarafından geliştirilen "Mesleki Haz Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 21 programında yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesi SPSS 21 programı kullanılarak yapılmıştır. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaş, kıdem ve spor yapma sıklığı ile etik ikilem ve mesleki haz düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı, etik ikilem ve mesleki haz düzeylerinin cinsiyet ve çalışılan kurumun kademesi değişkenine göre karşılaştırılmasında t-testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak alınmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeylerinin yüksek olduğu yaşadıkları etik ikilem durumlarının ise orta düzeyde olduğu ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeylerinin artması yaşanan etik ikilemlerin düşmesine, yaşadıkları etik ikilem durumlarının artması ise mesleklerinden aldıkları hazzın düşmesine sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerinde yaşadıkları etik ikilemler, mesleğe yönelik tutumlarını ve davranışlarını etkilemekte olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: *Beden Eğitimi, mesleki haz, etik ikilem*

INVESTIGATING THE RELATIONSHIP BETWEEN THE ETHICAL DILEMMAS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHERS AND THEIR ZEST FOR WORK: A KÜÇÜKÇEKMECE CASE

ABSTRACT

The present study was carried out to identify ethical dilemmas that physical education and sports teachers may face while performing their tasks and to reveal how such dilemmas affect their zest for work.

The ultimate purpose of this study was to examine the effects of ethical dilemmas of physical education and sports teachers on their zest for work by some of their demographic characteristics.

The research is a descriptive study deploying the correlational design. The sample of the study was composed of a total of 142 physical education and sports teachers, 35% (n: 50) females and 65% (n: 92) males, employed in public and private schools affiliated to the Ministry of National Education in Küçükçekmece, Istanbul. The participants were selected with the convenience sampling method. As data collection tools, the “School Ethical Dilemmas Scale” (S-EDS) developed by Erdogan (2018) was used to measure the ethical dilemmas experienced by physical education and sports teachers in schools, and the “Zest for Work Scale” (ZWS) developed by Erdogan (2013) was utilized to measure the zest for work levels of the participants. The data were analyzed using the SPSS 21.0 package program. The Pearson Product-Moment Correlation Coefficient was calculated to reveal the relationships between the age, seniority, and frequency of doing sports and ethical dilemmas and zest for work levels among the participants. The T-test was used to compare their ethical dilemmas and zest for work levels by gender and the grade of the institution they work in. The significance level was accepted as $p < .05$.

The research results revealed that the participating teachers experienced a large number of ethical dilemmas while having a moderate level of zest for work. Therefore, the increase in the number of ethical dilemmas would cause a decrease in the level of their zest for work. In this context, it can be asserted that the ethical dilemmas experienced by physical education and sports teachers affect their attitudes and behaviors towards their profession.

Keywords: *Physical education and sports, zest for work, ethical dilemma*

1. GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Problemi

Günümüzde insanlar birçok alanda yenilik ve değişim içindedir. Bu noktada gelişen teknoloji, bilgiye ulaşabilme imkânları, alışkanlıklar ve yeni yaşam koşullarında belirleyici olan, ekonomik durum, kültürel yapı ve sosyal yapı etkili olmaktadır. Bu durumlara bağlı olarak da insan olmanın en belirleyici özelliklerinden biri olan ahlaki değerler ve etik insanoğlunun yaşamında oldukça önemli bir unsur haline gelmektedir. Etik, evrensel bir sistemdir ve insanca yaşamının gerekliliğidir. Bununla birlikte etik aynı zamanda felsefi bir sistemdir (Özmen ve Güngör, 2008). Etik, insanoğlunun ahlaki davranışlarını ele alır ve inceler; ayrıca insanoğlunun değer yargıları ile ilgili çıkarımlarda bulunur. Etik kavramı ahlaki kurallar ve değerler ile ilgilidir (Nuttall, 1997). Bireylerin gerek toplumsal yaşamda gerekse meslek yaşamında diğer bireylerle olan tüm ilişkilerin temelinde etik değerler bulunmaktadır. İnsanoğlu doğası gereği iyi ve doğru davranışlar göstermeye meyillidir. Bununla beraber her bireyin etik değerleri farklılık gösterebilir. Önemli olan bireylerin taşıdığı etik değerlerin iyi yönde olması ve ortaya olumlu duyguları çıkarmasıdır (Kuçuradi, 1998).

Etik kavramı, eğitim ve öğretim kapsamında gün geçtikçe önemli bir hale gelmektedir. Özellikle öğretmenler, günümüzde etik problemler ile daha fazla karşılaşmaya başlamışlardır. Öğretmenler, öğrencilerin eğitimlerinden, onları geleceğe iyi bir şekilde hazırlamaktan ve toplumların yetiştirilmesinden sorumlu olmak gibi kutsal bir görev içindedirler. Bu görevi yerine getirirken etik sorunlarla karşılaşmaları eğitim ve öğretimde sorunlara yol açmaktadır (Haynes, 2002).

Eğitim kavramının bir plan ve program çerçevesinde aynı zamanda kasıtlı olarak istendik hedefler doğrultusunda bir öğrenme süreci olduğunu söylememiz

mümkündür. Bununla birlikte eğitim, bireyin hem kendine hem topluma faydalı olmasını amaçlamaktadır (Yayla, 2005).

Eğitimin gerçekleştirildiği en önemli kurumlar okullardır. Okullar karmaşık bir örgüt yapısını bünyesinde barındırmaktadır. Buna bağlı olarak da okulların her zaman ahlaki ve etik bir tarafı bulunmaktadır. Bu karmaşık örgüt yapısı içerisinde iyilik ile ilgili standartlar tam olarak anlamlandırılmadığı için her zaman biriyle çatışma içinde olunmuştur. Okulların temel yapısı etik ve ahlaki değerler üzerine kurulu olduğundan değerler de okul içinde alınan tüm kararlar üzerinde etkili olmaktadır (Greenfield, 1985; Greenfield, 1993). Bu doğrultuda etik ikilem durumlarının ahlaki birçok boyutu vardır ve okullarda öğretmenler ve yöneticiler tarafından yaşanma düzeyleri çok fazladır (Bigbee, 2011). “Etik açıdan doğru ya da yanlış olan durumlar nedir?” sorularının cevapları öğretmenler için bir bilinmezlik durumu yaratabilir ve öğretmenler bu karmaşık durumdan dolayı rahatsızlık içine girebilirler. Etik değerlerin bilincinde olan bir öğretmen yaşadığı bazı çelişkili olaylardan dolayı kararlarını uygulama konusunda etik ikilem durumları ile karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durumun çözümü için de öğretmenlerin mutlaka hizmet içi eğitim almaları gerekmektedir (Strike, 1995).

Etik ikilem bireyin sahip olduğu değerlerin birbiri ile çatışmasından kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. Birey çatışma halinde olan değerlerinden hangisinin kararlarında etkili olacağı konusunda kararsızlık durumu yaşar. Bu durumda da bir değerini korumaya çalışırken diğer sahip olduğu değeri görmezden gelmek zorunda kalabilir. Bu bağlamda özellikle bireyin meslek hayatında alacağı kararlarda karmaşıklık yaşanır ve etik ikilem durumları ortaya çıkar (Eryılmaz, 2009; Rachman, 1996; akt. Kutvan, 2011; Beckner, 2004).

Etik ikilemler içerikleri dolayısıyla karmaşık süreçler olarak ortaya çıkmaktadırlar. Aynı zamanda yaşanan toplumsal değişiklikler okulları da etkilemekte ve buna bağlı olarak etik ikilem durumlarını karmaşık hale getirmektedir. Okullar günümüzde eskiye oranla daha açık sistemler haline gelmeye başlamıştır ve dışarıdan müdahaleye elverişlidir. Özellikle öğrenci velileri, bazı sivil toplum örgütleri, uygulanan politikalar ve işveren kesim tarafından baskı altına alınabilmekte ve bu durumdan olumsuz şekilde etkilenebilmektedir. Bu durum nedeniyle okulların karmaşık yapıları daha da

karmaşık hale gelebilmekte ve etik ikilem durumlarının yaşanması da kaçınılmaz olmaya başlamaktadır (Erdoğan, 2018).

Öğretmenlik mesleğinin en önemli yapı taşlarından biri öğretmenlerin sahip olduğu etik ilkelerdir. Bu etik ilkeler öğretmenlerin günlük hayatta ve okullarda karşılaştıkları etik ikilem durumlarının çözümünde öğretmenlere rehberlik etmekte ve yollarına ışık tutmaktadır (Campell, 2000). Belirlenmiş etik ilkelere göre hareket eden ve bunu davranışlarına yansıtabilen öğretmenler hem mesleklerinde hem de toplumda güvenilir bireyler olarak görülmektedirler. Bu bağlamda öğretmenlerin belirlenmiş olan etik ilkelere uygun davranışlar göstermesi beklenmektedir (Travers ve Rebore, 2000). Etik ikilem durumlarını yaşayan öğretmenlerin doğru karar alabilme konusunda hangi ilkeler doğrultusunda karar almaları gerektiği her zaman tartışılan bir konu olmuştur. Bu karmaşık konunun çözüme kavuşmasında dünyadaki tüm toplumlar için geçerli olan adaletli olma, dürüst olma, sorumluluk sahibi olma, şefkatli ve vicdanlı olma ve her zaman saygılı olma ilkelerine bağlı kalmalı ve bu ilkelere göre etik ikilem sorunlarına çözüm aramalıdır (Kidder ve Born, 1998; Tirri,1999).

Beden eğitimi ve spor öğretmenleri okul içinde ya da okul dışındaki spor sahalarında ve organizasyonlarda öğrenciler ile yakın ilişkiler içerisinde. Ayrıca öğrencilere gerekli olan değerleri kazandırma konusunda etik kararlara göre hareket etmektedirler (Harrison ve Blakemore, 1992). Beden eğitimi ve spor öğretmenleri meslek hayatlarında her zaman meslek etiğine ve etik ilkelere uygun davranışlar sergilemek zorundadır. Gerçekleştirdikleri görevin ideallerine ulaşması ve niteliğinin artırılmasında meslek etiği çok önemli bir konu olarak görülmektedir. Diğer alanlarda çalışan öğretmenler gibi beden eğitimi ve spor öğretmenleri de mesleklerinde etik ikilem durumları ile karşılaşmakta ve bu etik ikilem durumlarına çözüm yolları aramaktadırlar (Özbek, 2018).

Mesleki haz, bireylerin mesleklerinden duymuş oldukları memnuniyet düzeyi olarak tanımlanabilir. Buna bağlı olarak da bireyler mesleklerinde istenen ve hedeflenen sonuçlara ulaşmada zorlukları daha rahat bir biçimde aşabilirler (Hoy ve Tarter, 2011). Mesleki haz bireylerin çalıştıkları iş yerlerinde özellikle kendilerini psikolojik açıdan iyi hissetmeleri bakımından önemli olarak görülmektedir (Park, vd. 2004). Bireylerin meslek hayatında bazı ihtiyaçlarının

doğurulması gerekmektedir. Bu açıdan meslek hayatı içinde çalışan bireylerin göstermiş olduğu her davranışın altında doğurulması gereken ihtiyaçlar olduğu söylenebilir. Bireylerin bu ihtiyaçları genel olarak psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlardan oluşmaktadır. Bireylerin meslek yaşamlarında bu ihtiyaçlarını doğurmaları iş yaşamlarında ve sosyal yaşamlarında olumlu etkileri ortaya çıkarmaktadır (Kuzgun, vd.1999).

Meslek yaşamındaki bireylerin mesleki haz düzeylerinin yüksek olması önemlidir. Mesleki haz iş doyumunu kavramı ile benzer özellikler taşısa da aralarındaki en büyük fark mesleki hazzın canlılık duygusunu içermesi ve iş yaşamında bu duyguyu ortaya çıkarmasıdır (Weinstein, vd.2009). Mesleki haz düzeyi yüksek olan bir birey hem işinden hem de sosyal yaşamından keyif alır. Bu durum bireyin kaliteli bir yaşam sürdürmesinde önemli bir etkidir. Ayrıca bireyin işindeki etkililiği ve verimi de artar (Tüfekçi, 2015).

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yapmış oldukları meslekten aldıkları hazzın geliştirilmesi ve bu haz düzeyini destekleyici uygulamaların yapılması gerekmektedir. Çünkü bu çalışmalar beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin işlerine karşı olan bağlılıklarını arttıracak ve işlerine karşı olumlu duygularını pekiştirecektir. Buna bağlı olarak da meslek yaşamlarındaki üretkenlikleri artacaktır. Bu sebeple beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeylerinin incelenmesi önem arz etmektedir (Karaçam ve Pulur, 2018).

Farklı meslek alanlarında ve farklı öğretmenlik branşlarında yapılan birçok etik ikilem ve mesleki haz çalışması vardır. Alan yazın araştırmasında bu yapılan çalışmalara ulaşılmıştır (Özbek, 2003; Erdoğan,2013; Erdoğan, 2018; Utlu,2016; Camadan 2018; Duran 2014; Kutlu, 2006; Yıldız, 2016; Tüfekçi, 2015). Her meslek alanında ya da farklı branşlardaki öğretmenlik alanlarında yaşanan etik ikilem ve mesleki haz durumlarını beden eğitimi ve spor öğretmenleri de yaşamaktadır. Alan yazında etik ikilem ve mesleki haz ile ilgili çalışmalar ayrı ayrı ya da farklı alanlarla ilgili karşılaştırmalar şeklinde çalışılmıştır. Mesleki haz ve etik ikilem durumlarının birlikte değerlendirildiği çalışmalara rastlanamamıştır. Bu çalışma ile okullarda çalışan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilem durumlarının mesleki hazları üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Eğitim ve öğretim ortamında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin istenilen olumlu ve verimli sonuçlar elde

edebilmeleri için etik ikilem durumlarının mesleki hazları üzerindeki etkilerinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu açıdan etik ikilemlerin çözümlenmesi, öğretmenlerin mesleki hazlarının yükseltilmesi, eğitim ve öğretimde başarının ve kalitenin arttırılmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Bu bağlamda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilemlerin mesleki hazları üzerindeki etkileri araştırmamın problemi olarak belirlenmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Etik ikilem herhangi bir durum karşısında istenmedik iki veya daha fazla seçeneğin bulunması durumunda ortaya çıkar. Öğretmenler iş hayatlarında birçok etik ikilem yaşamakta ve bunların üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar. Aynı şekilde beden eğitimi ve spor öğretmenleri de bu etik ikilem durumlarını yaşamaktadırlar. Bu çalışmanın temel amacı İstanbul/Küçükçekmece ilçesindeki okullarda çalışan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilemlerin neler olduğunu, bu ikilem durumlarını yaşamalarına sebep olan olayların/durumların neler olduğunu ve yaşadıkları etik ikilemlerin üstesinden gelmek için nasıl bir yol izlediklerini belirlemek ve bu yaşadıkları etik ikilemlerin mesleki hazlarını nasıl etkilediğini incelemektir. Alan yazına katkı sağlaması amacı ile beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilemlerin mesleki hazları üzerine etkilerine katkıda bulunacağı varsayılmaktadır.

1.3 Araştırmanın Önemi

İnsanoğlu hayatı boyunca seçimler yapmak durumunda kalır ve yapmış olduğu bu seçimler hayatına büyük oranda yön verir. Bu seçimler insanoğlunun bazen kafasını karıştırır ve bu seçimler konusunda kararsızlıklar yaşar. Alınacak olan kararlar hem bireyi hem de başka bireyleri etkileyeceği için insanlar hatasız ve doğru şekilde kararlar almak ister. Bu nedenle her birey içinde yaşadığı toplumun ahlak ve etik kurallarını bilip özümsemeli ve alacak olduğu kararlarda bu kurallara bağlı kalmalıdır. Ahlaki ve etik kurallara bağlı olarak alınan kararlar ikilem durumlarını en aza indirmek konusunda etkilidir. Ayrıca bu kurallara bağlı olarak karar alınan toplumlarda insani ilişkiler ve güven ortamı çok daha fazla olmaktadır. Aynı şekilde meslekler için de belirlenmiş ve

uygulanması gereken etik kurallar mevcuttur. Öğretmenlik mesleği de bunlardan biridir. Bu etik kurallara göre hareket edilen mesleklerde kararsızlık ve ikilem durumlarının çözümü daha rahat ve kolay şekilde çözüme kavuşmaktadır (Kuçuradi, 1996).

Bireylerin birbiriyle iletişim halinde olduğu mesleklerden en önemlisinin öğretmenlik mesleği olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin mesleklerinde nitelikli ve kaliteli bir eğitim verebilmeleri çok önemlidir. Bunun içinde bağımsız ve özgür iradeleri ile verecekleri kararlar önemlidir. Aksi durumlarda alınacak kararlar eğitimin niteliğini ve öğretmenin performansını etkileyebilir. Ayrıca beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşadığı etik ikilem durumları, öğretmenlerin hem psikolojik hem de sosyal yaşamlarını etkileyebilir ve aynı şekilde iş performansları üzerinde de etkilere sebep olabilir. Bu çalışma beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilem durumlarının mesleki hazları üzerindeki etkisini inceleyerek beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yoluna ışık tutabilir ve alan yazına katkıda bulunabilir. Bu açıdan araştırma konusu önemli olarak görülmektedir.

1.4 Araştırmanın Sınırlıkları

Bu araştırma 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan Küçükçekmece ilçesindeki lise ve ortaokullarda görev yapmakta olan beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile sınırlıdır. Araştırma dönemi içinde yaşanan salgın hastalık (COVID-19) süreci dolayısıyla öğretmenler ile yüz yüze görüşme yapılamamıştır. Araştırma verilerine internet üzerinden uygulanan anket yöntemi ile ulaşılmıştır.

2. ARAŞTIRMAYA YÖNELİK TEMEL KAVRAMLAR

2.1 Eğitim

Genel olarak bakıldığında eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yolu ile kasıtlı olarak değişme, gelişme ve yeni davranışlar kazanma durumudur (Ertürk, 1972).

Eğitim toplumsal yaşamın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır ve bununla birlikte birden fazla tanımlaması mevcuttur (Büyükkaragöz ve ark, 1998).

Eğitim insanların davranışlarının içinde bulundukları ortamda olumlu yönde, yapıcı olarak ve hedeflenen amaçlar doğrultusunda değişim sürecidir (Gözütok, 1988).

“Eğitim, genç nesillerin, toplumsal hayata başlarken, gerekli olan bilgi, beceri, yetenekleri geliştirerek kendilerini gerçekleştirmeleri ve davranışlarını olumlu yönde değiştirme faaliyetidir” (Başaran, 1996).

Eğitim insanları ve toplumları, refahı yüksek yaşam seviyesine ulaştıran, elde edilen ve kazanılan olumlu yöndeki bilgileri, becerileri, aynı zamanda değerleri gelecek nesillere aktaran ve bireylerin davranışlarında yaşantıları ve deneyimleri yolu ile değişme meydana gelmesi sürecidir (Yetim, 2011). Bu tanımlamaların hepsinde ortak yön olarak davranışlarda olumlu bir yönde değişimin olması görülebilmektedir.

Tarihsel sürece bakıldığında eğitim, içinde bulunduğu toplum kurallarından, ekonomik, siyasi ve dini yapısından etkilenmiştir. Bunun yanı sıra eğitim, bir süreçtir. Eğitimin, toplumun olumlu yönde olarak ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve gelecek adına faydalı bireyler yetiştirmesi eğitim ve öğretimin temeli sağlam bir plan ve program içinde ortaya koyulması ve uygulanmasına bağlıdır (Çeliköz, 2004).

Toplumların yapısının belirlenmesi ve sürekliliğinin devam ettirilmesinde eğitim mutlak olması gereken bir unsurdur ve bu unsurun en etkili güçlerinden

birisi de okullardır. Her toplum kendi ulus yapısı ve toplum özelliklerine göre ihtiyaç duyduğu kişilerin eğitimi için ortaya bir eğitim planı ve programı koymuştur. Eğitim programları, bilgi kaynağının sistematik olarak yapılandırılması ile plan dahilinde ve rehberler eşliğinde öğrenme durumu olarak tanımlanmaktadır (Bharvad, 2010).

Eğitimin amaçlarından önemli bir tanesi ise çağın gerekliliklerine ve şartlarına uygun bireyler yetiştirmektir (Çelikten, 2005). Eğitim geleceği tasarlayan bir sistemdir ve Çınar (2009)'a göre eğitim, geleceğe dönük olarak yapılan ve uygulanan stratejik bir yatırımdır. İyi bir eğitim sistemine sahip olan ülkelerin refah seviyesinin yüksek olması yadsınamaz bir gerçektir.

Eğitim sisteminin öncelikli işlevine bakıldığında toplumsal kalkınma için gerekli olan nitelikli bireyler yetiştirmek olduğu görülmektedir. İyi bir eğitim sisteminin temelleri ise iyi eğitimciler ile daha doğrusu profesyonel ve alanında uzman öğretmenlerle var olabilir. Bu bağlamda bakıldığında öğretmenlerin eğitiminin ve mesleklerinde kendilerini geliştirmelerinin önemi daha da önemli bir hale gelmektedir. İyi bir eğitim sistemine sahip bir ülke sanatta, bilimde, teknolojiye, sporda ve daha birçok alanda iyi noktalara gelebilmektedir. Eğitim sürecinin ise 3 temel noktası vardır. Bunlar; öğretmen, öğrenci ve eğitim programlarıdır (Arslan ve Özpınar, 2008).

Eğitimin, yaşam boyu devam etmesi gelecek toplumların inşası için temel bir unsurdur. Eğitimin sürekliliği, ekonomik gelişmenin yanı sıra demokratik bir anlayış ve bireylerin kişisel gelişimleri ve ihtiyaçlarını karşılamak açısından önemli bir özelliktir (Champman, 1996). Profesyonel olarak eğitimin bir plan ve organize şeması olması gerekmektedir. Bu da eğitimin bir program kapsamında olmasını zorunlu hale getirmektedir (Karaçam, 2013). Eğitim sistemleri içinde eğitim programları bulunmaktadır. Johnson ve Johnson (2004)'a göre eğitim programının ortaya çıkarılması ve uygulanabilmesi zorlu bir süreci içinde barındırmaktadır. Eğitim programının başarılı olabilmesi için bütün paydaşların ve öğrenci eğitimlerine direkt olarak katılan öğretmenlerin katılımı çok önemli bir unsurdur. Buradaki önemli nokta ise eğitim programlarının toplumların ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olmasının gerekliliğidir.

Eğitim kurumlarının toplumdaki yeri gelecek nesiller açısından çok önemlidir ve diğer tüm kurumların önünde yer almalıdır. Çünkü eğitim kurumları toplumu

şekillendiren ve gelecek nesillere yön veren ana yapının kendisidir. Toplumun gelişmesinde etkili olan bilgi üretme, bilgiyi aktarma, bilgiyi kullanabilme ve öğrenmeyi gerçekleştirebilme bu eğitim kurumlarının sorumluluğudur. Bu bağlamda da eğitimin, toplumsal gelişmeye yapılan bir yatırım olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bunun yanı sıra eğitim, bireylerin potansiyellerini ortaya çıkarabilmek ve doğru bir plan-program çerçevesinde ileriye ve gelişmeye yönelik olarak bireylerin iyi özelliklerini ortaya koyarak uygulanabilmesi açısından önemlidir.

Her bireyin kendini gerçekleştirmesi ve sınırlarını keşfetmesi açısından eğitime ihtiyacı bulunmaktadır. Eğitim bir haktır ve toplumdaki her bireye eğitim hakkı eşit bir şekilde sağlanmalıdır. Toplum inşasının temeli eğitimidir. Günümüze baktığımız da ise toplumların gelişmişlik düzeyleri ve refah seviyelerinin eğitime yaptıkları yatırım ve eğitime verdikleri değer ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Eğitimin en önemli amaçlarını ele aldığımızda karşımıza kişinin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunmak, insani ilişkileri sağlıklı bir biçimde kurabilmesi sağlamak, ekonomik verimliliği sağlayabilmek ve kişinin sosyal sorumluluk bilincine ulaşabilmesini sağlamak olduğu söylenebilir (Tamer ve Pulur, 2001).

Türk eğitim sistemine baktığımız zaman karşımıza 3 ana başlık çıkmaktadır: Serbest Öğrenme, Örgün Eğitim ve Yaygın Eğitim. Örgün ve yaygın eğitimde, önceden hazırlanmış bir eğitim programı bulunmaktadır ve eğitim ve öğretim bu program çerçevesinde yürütülmektedir. Fakat dünyada ve ülkemizde son dönemde yaşanan COVID-19 salgını ile ‘‘Uzaktan Eğitim’’ modelinin daha da geliştirilmesinde ve öneminin daha da artmasında etkili olmuştur.

2.1.1 Serbest öğrenme:

Örgün eğitim ve yaygın eğitim kurumlarında verilen eğitimin dışında kalınarak, herhangi bir amaca yönelik olmaksızın serbest şekilde kazanılan öğrenmeden, bilinçli ve niyetli öğrenmeye kadar daha çok deneyim temelli her türlü öğrenme şeklidir (MEB, 2014).

2.1.2 Örgün eğitim:

“Kişilerin hayata atılmadan, iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce okul veya okul niteliği taşıyan yerlerde, genel ve özel bilgiler bakımından yetişmelerini sağlamak amacıyla belli kanunlara göre düzenlenen eğitim, formel eğitim.” ve “düzenli, planlı, yöntemli biçimde verilen herhangi bir eğitim.” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2019).

Örgün eğitim sistemine baktığımız zaman en önemli yeri okulların oluşturduğu görülmektedir. Burada önemli olan nokta ise belli bir yaş grubundaki bireylere Milli Eğitimin amaçlarına göre hazırlanmış program dahilinde düzenli ve sistematik bir şekilde eğitimin verilmesidir.

Örgün eğitimin içyapısına baktığımızda karşımıza 4 ana bölüm çıkmaktadır ve bu ana yapılar örgün eğitim sistemini oluşturmaktadır. Bu ana bölümler:

1-Okul Öncesi Öğretim: Kreşler, Ana Okulları

2-İlk Öğretim: İlköğretim Okulları

3-Orta Öğretim: Genel, Mesleki ve Teknik Liseler

4- Yüksek Öğretim: Üniversitelere bağlı Fakülte, Enstitü ve Yüksek Okullardır.

Örgün eğitimi başarılı ve yeterli düzeyde tamamlayan bireyler belirli niteliklerin yanında bir diploma sahibi de olurlar. Bu süreç içerisindeki önemli amaçlardan birisi de belli bir plan ve program dahilindeki bu süreçte bireylere bilginin yanında bilgilerini uygulayabilecek becerileri de kazandırmaktır. Örgün eğitimin bireye bir başka katkısı da ailede başlanan eğitimin kendini gerçekleştirme yolunda devam ettirilmesini sağlamasıdır (Pehlivan, 2015).

Bireylerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için Türk milli eğitim sistemi, gerekli sistemi ve yapıyı örgün eğitim kurumları bünyesinde ve sayesinde gerçekleştirmektedir. Kısaca Türk eğitim sisteminin ana yapısını örgün eğitim sistemi oluşturmaktadır. Bu yapının dışında kalan bireylerin eğitim ve öğretimi de oldukça önemlidir. Türk eğitim sistemi, bu eksikliğin giderilmesi için yaygın eğitim sistemi bünyesinde bireylerin eğitimini desteklemek ve tamamlamak amacı ile tamamlayıcı birimler bünyesinde bu yöntemi benimsemiştir.

2.1.3 Yaygın eğitim:

Örgün eğitim sisteminde bulunmamış, örgün eğitim sistemini tamamlayamamış, örgün eğitim sisteminin her hangi bir kademesinden ayrılmış ya da örgün eğitim sisteminin her hangi bir kademesini bitirmiş bireyleri, mesleki ve teknik eğitim alanlarında eğitmek ve mesleki becerileri kazandırmak amacı ile örgün eğitim ile paralellik doğrultusunda birbirini tamamlayıcı özellikler ile, aynı vasıfları kazandırabilecek düzeyde ve birbiri ile ilişkili olarak bir bütünlük çerçevesinde düzenlenmiş eğitim modelidir (MEB, 2014).

Bu eğitim sistemi farklı yaş grubundaki ve seviyesindeki bireylere önceden hazırlanmış olan amaçlar doğrultusunda oluşturulan program ile programın gerektirdiği ortamlar ve belirli süreler içerisinde verilen eğitim modelidir (Taymaz, 1992).

Buradaki önemli nokta bu bireylerin ilgi, beceri ve gereksinimleri doğrultusunda bu eğitimin yapılmasıdır. Bu eğitim sisteminde bireyin aktif katılımı sistemin işlevselliği bakımından önemlidir. Bireyin mesleki becerileri kazanması ve uygulayabilmesi bu eğitim kurumu bünyesinde gerçekleştirilir. Verilen eğitim ve kazanılan beceriler bireyin hayatını devam ettirmesine yöneliktir. Bu da yaygın eğitimin en önemli amaçlarından bir tanesidir. Yaygın eğitim ömür boyu devam eder ve birey meslek hayatında da bu eğitimi sürdürür. Böylelikle birey meslek yaşantısına başladığında kazanmış olduğu yeni bilgiler ile eski bilgi ve becerilerini harmanlayarak gelişimini sürdürür.

Yaygın eğitim sistemi, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır. Yaygın Eğitim Sistemi bu bakanlığın bünyesinde olan ‘‘Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü’’ tarafından sürdürülmektedir. (MEB, 2014). Yaygın eğitim sistemi bünyesinde, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında açılan kurslar, halk eğitimi, çıraklık eğitimi, uzaktan eğitim (açık öğretim) ve işletmelerde gerçekleştirilen teorik veya uygulamalı kurslar veya hizmet içi eğitim şeklinde gerçekleştirilmektedir (MEB, 2014).

Celep (2003)'ün belirtmiş olduğu gibi yaygın eğitim sisteminin ülkemizde, geçmiş yıllara oranla daha fazla ön planda olmasının ve aynı zamanda devlet birimlerinin de bu sistemi daha fazla destekler hale gelmesinin nedenlerini aşağıdaki maddeler şeklinde belirtmeye çalışmıştır.

- Ülkede örgün eğitim sisteminden faydalanamayan bireylere eğitim fırsatı ve eğitim imkânı sağlamak.
- Aile bireylerine eğitim vererek çocukların kişilik gelişimlerine katkıda bulunmak.
- Eğitimin daha verimli olabilmesi için çeşitliliği artırmak ve desteklemek.
- Her kesimden insanın desteğini alarak toplumsal problemlere kitleler ile birlikte destek sağlamak.
- Eğitimi tamamlayamamış ya da yarıda bırakmış bireylere eğitimlerine devam etme fırsatı yaratmak.
- Okullarda verilen eğitimin sınırlılıklarının olması ve yeterli gelmemesi.

Yukarıda belirtilen maddeler yaygın eğitim sisteminin önemli hale gelmesindeki ana etkenler olarak belirtilmektedir. Eğitim imkanını tüm yaştaki bireylere sağlayabilmek devlet açısından önemli bir görev olarak görülmektedir ve devlet yaygın eğitim ile birlikte toplumda eğitim almamış insan olmamasını bir hedef olarak belirlemiştir. Eğitimli bir toplum, ülkenin çağa ayak uydurması ve kalkınması için önemli faktörlerden bir tanesi olarak görülmektedir. Ülkemizde olduğu gibi yaygın eğitim sisteminin dünyanın birçok ülkesi de kullanmakta ve bu sistemden verim almaya çalışmaktadır.

2.1.4 Uzaktan eğitim:

Eğitim bir süreçtir ve bu süreç içerisinde eğitim, sürekli kendini yenilemekte ve gelişmektedir. Uzaktan eğitim, aynı ortam içerisinde bulunamayan öğretmen ve öğrencilerin, bir plan ve program içerisinde eğitim ve öğretim etkinliklerini iletişim teknolojileri vasıtasıyla sürdürüp devam ettirdikleri bir eğitim sistemidir (İşman, 1998). Dünyada hemen hemen üç asır önce gündeme gelen ve daha sonra kullanılmaya başlayan uzaktan eğitim modelinin ülkemize gelmesi ve kullanılmaya başlanması bir asır öncesine dayanmaktadır. Uzaktan Eğitim kısa bir zaman dilimi sonra eğitim sisteminin içerisine entegre olmuş ve eğitim sisteminin vazgeçilmez parçalarından birisi haline gelmiştir (Bozkurt, 2017).

Özellikle yakın zamanda, tüm dünyada ve ülkemizde yaşanan pandemi (COVID-19) nedeni ile örgün ve yaygın eğitim sisteminin aksamaması ve

desteklenmesi amacı doğrultusunda eğitim kurumlarında önemi çok daha fazla anlaşılmış ve artmıştır.

Teknolojik gelişmeler, toplumsal yaşamın her alanını etkilediği gibi eğitim alanını da etkilemiştir. Böylelikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde (BİT) yaşanan gelişime ve ilerleme sayesinde eğitim alanında fırsatlar daha fazla artmaya başlamıştır ve bu sayede eğitime ulaşabilen birey sayıları geçmiş yıllara oranla çok daha fazla artış göstermiştir. Bu durumda çok daha fazla bireyin öğrenim imkânına kavuşmasını sağlamıştır (Akpınar, 2003).

Online eğitim şeklinde öğretim kurumları içerisinde daha önce kullanılmaya başlanmış olması yaşanan pandemi döneminin aslında bir ön hazırlığı olmuştur diyebiliriz. Uzaktan eğitim modelinde teorik dersler konusunda başarı oranı daha fazla olabilirken uygulamalı ve pratik gereken derslerde bu başarı oranı daha az olabilir. Öğrencilere beceri ve tutum kazandırmada uzaktan eğitim sisteminin işlevselliği ve uygulanabilirliği gelişen teknoloji ve iletişim sistemleri ile gelecekte daha üst düzeylerde kendisini eğitim sisteminin içerine entegre edebilecektir. Uzaktan eğitim sisteminin olanakları ve sınırlılıkları özellikle son yaşadığımız pandemi (COVID-19) döneminde, uygulamanın daha da fazla kullanılması ile birlikte çok daha fazla belirginleşmeye başlamıştır.

2.2 Öğretmenlik Mesleği ve Önemi

Öğretmenlik mesleği devlete bağlı Türk Milli Eğitim sisteminin amaç ve hedefleri doğrultusunda, eğitim ve öğretim programı çerçevesinde planlı ve düzenli olarak yürütülen bir meslek grubudur. Öğretmenlik mesleği eğitim sisteminin en önemli parçalarından bir tanesidir ve sistemin başarılı olabilmesinin ön koşuludur. Bu meslek alanında birçok üst düzey yeterlilik olması gerekmektedir. Öğretmenlik, sosyal ve kültürel olarak kendini geliştirmiş, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip eden ve uygulayabilen, alanında uzman, akademik çalışma becerisi olan, mesleki formasyon yeterliliğine sahip ayrıca profesyonellik gerektiren bir meslek grubudur (Erden, 1998).

Dünyada ve ülkemizde; gelişmişlik düzeyine ulaşmak, güçlenebilmek, çağdaş toplum seviyesine erişebilmek, bilimde ve teknolojiye ilerleyebilmek ve bütün

bunlar sayesinde ekonomik olarak güçlü, kaliteli ve huzurlu yaşam seviyesine ulaşabilmek için tek yol kaliteli eğitimidir. Kaliteli eğitim için temel öge nitelikli bir eğitim sistemi ve kaliteli öğretmenlerdir. Diğer önemli öğeler ise öğretim programı ve öğrencilerdir. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi o ülkede uygulanan eğitim sistemi ile doğrudan bağlantılıdır (Erden, 1995).

Eğitim sistemi içerisinde yer alan eğitim kurumlarının işleyişindeki en önemli yapı taşı da şüphesiz ki öğretmenlerdir. Yine bu bağlamda eğitim sisteminin verimli olabilmesi, toplumun ihtiyaçları doğrultusunda yetiştirilen nitelikli insan gücüyle bağlantılı olduğundan, öğretmenlik mesleği, eğitim sisteminin de en temel unsurudur (Aysu, 2007). Nitelikli insan gücüne sahip olabilmek için bir toplumun, eğitim sisteminin iyi olması gerekmektedir. Eğitim sisteminin başarısı da öğretmenlerin nitelikli, alanına hakim ve kaliteli olmasına bağlıdır. Öğretmenlik mesleği yerine getirilirken öğretmenlerin bilgi, beceri ve tutumlar gibi niteliklere sahip olmaları gerekmektedir (Çeliköz, 2003).

Öğretmenler; eğitim ve öğretim programı dahilinde, öğrencilerin olumlu yönde davranış değişikliklerini sağlayabilen, pedagojik bilgisi olan ve bu bilgiyi beceriye dönüştürebilen, alanında uzman olarak öğretim yöntem ve tekniklerini doğru bir biçimde kullanıp, belli hedefler ve amaçlar doğrultusunda öğrencilerin gelişimine ve öğrenme yaşantılarına katkıda bulunan kişilerdir. Kısa ve net olarak ifade etmek gerekirse öğrenmeye imkân kılan ve öğrenmeyi yönlendiren kişilerdir (Temizkan, 2008).

Bir ulusun geleceğini yoğuran bilim kültür ordusu öğretmenler için Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün de önemle belirttiği gibi “Öğretmenler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır.” cümlesi bir toplumun inşasında öğretmenlik mesleğinin ve öğretmenlik olgusunun ne kadar önemli olduğunun en önemli göstergelerinden bir tanesidir.

Her meslek grubunda olduğu gibi öğretmenlik mesleğinin de kendine ait bir mesleki kültürü, mesleki uzmanlığı, mesleki ahlak kuralları ve bir denetim mekanizması bulunmaktadır. Özellikle denetim mekanizması diğer meslek gruplarından daha sıkı ve disiplinlidir. Öğretmenlik mesleği devlet memurları kanunu kapsamında bulunan eğitim ve öğretim hizmetleri içerisinde yer almaktadır. Mesleki açıdan öğretmenlikte diğer mesleklerden çok daha fazla görev ve sorumluluk bilinciyle birlikte, alanında uzmanlaşarak profesyonellik

olmalıdır. Çünkü öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği niteliklerden yoksun olan yetersiz bir öğretmen, öğrencilerin eğitim ve öğretim hayatını olumsuz etkileyerek öğrencilerin gelecekte başarılı olmasını engelleyebilir (Ergün ve Özdaş, 1997).

2.2.1 Öğretmen nitelikleri

Öğretmenlik mesleğinde olması gereken kişisel niteliklere baktığımızda bu nitelikleri 3 grupta toplayabiliriz: profesyonellik, motivasyon ve başarı (Çetin, 2006).

Her mesleğin kendine has özellikleri ve nitelikleri bulunmaktadır. Bu nitelik ve özelliklere göre de meslekler birbirine göre farklılık göstermekte ve birbirinden ayrılmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin özelliklerine baktığımızda, birçok ülkede ve ülkemizde en yaygın ve en gözde meslek gruplarından olduğu, daha çok toplumların alt tabaksından gelen kişiler tarafından tercih edildiği, bu mesleğin gelir düzeyinin diğer mesleklere oranla fazla olmadığı, mesleğe başladıktan sonra farklı bir işe yönelen ya da istifa eden kişilerin sayısının az olmadığı ve özellikle son dönemlerde bu meslek grubunun kadınlar tarafından daha fazla tercih edildiği görülmektedir (Erden, 1998).

Eğitim ve öğretimin başarılı olması için öğretmenlik mesleğinde ve öğretmende başka niteliklerinde bulunması gerekmektedir. Bu noktada mesleki ve kişisel nitelikler de çok önemlidir. Bu nitelikler:

- Açık fikirli olma
- Hoş görülme
- Esnek olma
- Sabırlı olma
- Sevecen olma
- Anlayışlı olma
- Esprili olma
- Öğrencileri cesaretlendirme ve destekleme
- Başarıya odaklanma

- İyi bir iletişim becerisine sahip olma
- Mesleğinde profesyonel olma
- Güdüleyici olma
- Öğrenci merkezli olma
- Meslek bilgisi ve becerisine sahip olma
- Eleştiriye açık olma
- Öğrenci performansını değerlendirirken nesnel olma (Erden, 1998; Demirel, 1999; Demirhan vd.2001; Laminack ve Long, 1985).

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eğitim gördükleri dönem içerisinde bu nitelikleri kazandıkları düşünülmektedir. Fakat bu niteliklerin, öğretmenlerin görevlerini yerine getirdikleri dönemler içinde nasıl yerine getirildiği izlenip değerlendirilmelidir. Çünkü en sağlıklı değerlendirme gözlenerek yapılan değerlendirmedir (Ertürk, 1979).

2.2.2 Öğretmen yeterliliği

Öğretmenlik; 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu içerisinde bulunan 43. maddeye göre özel uzmanlık gerektiren bir meslek grubu olarak belirtilmiştir. Ayrıca bu madde içerisinde öğretmenlik mesleği için, alan eğitimi, pedagojik formasyon eğitimi ve genel kültür eğitiminin olması gerektiği de belirtilmiştir. Bu kanun öğretmenlik mesleğinin içerisinde bazı yeterliliklerin bulunmasının gerekliliğini göstermektedir (Gündoğdu vd.2015). Öğretmenlik yeterliliği, bu meslek grubuna sahip olan kişinin, mesleki gereklilikleri başarıyla organize ederek yerine getirebilme kapasitesine sahip olarak, istedikleri sonuca ulaşmaları olarak tanımlanmaktadır (Tschannen–Moran vd.1998). Türk Dil Kurumu'na göre yeterlilik ise, görevini yerine getirebilme gücü ve kapasitesi olarak belirtilmiştir (MEB, 2008).

Öğretmenlik mesleği açısından bakıldığında yeterlilik, öğrencilerin başarı oranı, başarılı olma kapasitesi ve başarılı olma arzusu ile bağlantılıdır (Goddard vd.2000). Bu mesleğin yeterlilik alanına bakıldığında ise, kısaca öğretmenlerin mesleki görevlerini yerine getirdikleri alan ile ilgili donanım, bilgi ve beceriye sahip olabilmeleri olarak görülmektedir. Öğretmenlerin yeterlilikleri

incelendiğinde, öğretmenlerin gerekli niteliklere sahip olması ve bu nitelikler doğrultusunda uyguladıkları eğitim ile, öğrencilerin öğrenme ortamında daha arzulu olduğu, bilişsel ve zihinsel gelişimlerinin önemli derecede arttığı görülmüştür (Gündoğdu vd.2015).

(MEB, 2016) ve diğer yapılan araştırma ve çalışmalarda öğretmenlik mesleği ile ilgili yeterlilikler belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenler ile ilgili ortaya çıkarılan yeterlilik alanları aşağıdaki gibidir:

- Kişisel ve mesleki değer-mesleki gelişimi izleme
- Öğrenciyi tanıma
- Öğretme ve öğrenme süreci
- Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme
- Okul, aile ve toplum ilişkileri
- Program ve içerik bilgisi

Bu yeterlilikler öğretmenlik mesleği için büyük önem arz etmektedir ve bu yeterliliklerin kazanılması için öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri dönemde özel olarak eğitim almaları gerekmektedir (Karatekin, vd.2015). Çünkü kaliteli bir eğitim-öğretimin temel noktası, öğretmenlerin nitelikleri ve yeterlilikleri ile doğrudan bağlantılıdır (Karaçalı, 2004).

2.3 Beden Eğitimi

Beden eğitimi, kaliteli ve uzun bir yaşam sürdürebilmek için bedensel etkinlikler ile kişinin fiziksel, sosyal ve ruhsal olarak kendini iyi hissetmesi ve bu kavramlara yönelik becerileri geliştirerek kazanmasına olanak sağlayan, hareketlilik içeren bir süreç olarak da tanımlanabilir (Lumpkin, 1990).

Beden eğitimi kavramını incelerken canlı olmanın en önemli belirtisi olan “hareket etme” olgusu karşımıza çıkmaktadır. Beden eğitimi tarihi de bu yüzden hareket etme tarihi ile bir paralellik içerisindedir. Bu açıdan da beden eğitimi hareket etmeyi öğrenerek, hareket yoluyla öğrenme kapasitesinin gelişmesi şeklinde tanımlanabilmektedir (Tamer ve Pulur, 2001). İnsanlık, tarihteki ilk var oluşundan itibaren hayatta kalabilmek, barınabilmek,

beslenebilmek ve kendini doğadaki tehlikelere karşı koruyabilmek için zorlu ve çok fazla hareket etme eyleminde bulunmak durumunda kalmıştır. Bu hareket etme eylemlerinin spor sayılabilmesi için, insanlığın bu bedensel eylemlerinin bir nitelik değişimine uğraması ve temel ihtiyaçları karşılamının ötesine geçmesi gerekmektedir (Alpman, 1972; Kurthan, 1980).

Çağlar ilerledikçe, insan kendini ve vücudunu daha iyi tanımaya başladıkça, bununla birlikte zamanla insanların kültür seviyesi gelişip artmaya başladıkça, hareket etme davranışının insanların beden ve ruh gelişimi üzerinde olumlu etkileri gözlemlenmeye başlamıştır. Bu hareket etme eylemlerinin insanlardaki olumlu gelişime katkılarından dolayı zamanla bilinçli şekilde yapılmaya başlanmış ve bunun sonucunda da eğitici bir değer ve nitelik kazanmaya başlamıştır (İnal, 2003).

İnsanların ilk çağlarda temel ihtiyaçlarını karşılamak ve doğa ile mücadele edebilmek için kısaca hayatta kalabilmek ve yaşamını devam ettirebilmek adına göstermiş olduğu çaba, mücadele ve bedensel hareketlerin zamanla insanlar üzerindeki olumlu etkilerinin anlaşılmasına başlamasından sonra, hareket etme kavramı özellikle eğitim ve sağlık alanlarında bilinçli bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (İnal, 2003).

Antik çağda beden eğitiminin önemi kavrayan ve spor hareketleri şeklinde programlı olarak uygulama başlayarak eğitimin bir parçası haline getiren ilk toplum Yunanlılar olmuştur., İnsanlığın bilinç ve kültür seviyesinde yaşanan gelişmeler sonucunda yakın çağda Beden Eğitimi, sistemli ve programlı hale getirip uygulamaya koyan ilk ülke ise Almanya olmuştur. Bu süreç zamanla diğer Avrupa ülkelerine de yayılmış ve kullanılmaya başlanmıştır. (Alpman, 1972; İnal, 2003).

Beden Eğitimi, dünyanın modernleşmeye başlaması, bazı teknolojik gelişmeler, yapılan yeni çalışmalar ve bu çalışmaların neticesinde bir sonucu olarak değişim ve gelişim sürecine girerek kabuk değiştirmeye başlamıştır (Alpman, 1972). Beden eğitiminin sadece fiziksel gelişim olmadığı, ruh ve bedenin koordineli ve dengeli olarak bir arada geliştirilmesi olarak, hümanizm akımının da etkisi ile birlikte 1400-1500 yıllarında dünyada ve Avrupa’da hızlı bir şekilde yayılmaya başlamıştır. Bu akım ile beraber dünyada ve Avrupa’daki eğitim kurumları ve

okullarda beden eğitimi kavramının önemi artmıştır, dolayısıyla okulların eğitim programlarında ve müfredatlarında yerini almaya başlamıştır (Kasap, 1992).

Ülkemizde ise beden eğitiminin önemini ve gelişimini tarihsel açıdan iki kısımda ele almak gerekmektedir. Bu iki kısım, Cumhuriyet dönemi öncesi ve Cumhuriyet dönemi sonrasındır. Türkler tarihi süreçte askeri eğitime her zaman çok önem vermişlerdir. Bu askeri eğitimler sırasında, beden eğitimi ve beden terbiyesini güçlü, zinde ve atik olabilmek için kullanmışlardır. Aynı sistem ve çalışma sonraki Türk devletlerinde olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de kullanılmıştır. Savaş eğitimleri ve savaş talimleri sırasında beden eğitimi ve beden terbiyesini kendi yöntemlerine göre düzenleyip kullanmaya çalışmışlardır (Abalı, 1974; Akkutay, 1984).

Özellikle Tanzimat döneminde Osmanlı Devleti'nde yenilikler birçok alanda etkisini göstermeye başlamıştır. Eğitim ve spor alanı da bu yeniliklerden etkilenmiştir. Tanzimat'ın etkisi ile eski sistemden vazgeçilerek 1863 yılından itibaren yeni sistemin temelleri atılmaya başlanmıştır ve beden eğitimi dersi ilk defa 1864 yılında "Harbiye ve Askeri İdadî" sinin eğitim ve öğretim programına alınıp uygulanmaya başlamıştır. Beden eğitimi ve sporun ülkemize gelişi bazı dünya ülkeleri ve Avrupa'ya kıyasla daha geç bir dönemde gerçekleşmiştir. Beden Eğitimi 1864 yılında Bahriye Mektebi'nde daha sonra ise Meşrutiyet'in ilanı ile beraber eğitim ve öğretimde yeni yaklaşımların kullanılması ve uygulanması sebebi ile beden eğitimi ve spor ders olarak okul programlarına ilk defa Mekteb-i Sultanisi'ne (Galatasaray Lisesi) girmiş ve uygulanmaya başlamıştır. Yine aynı şekilde 1914 yılında Medrese ve Rüştîye'lerde de eğitim programına alınmış ve uygulanmaya başlamıştır (Abalı, 1974; Bilge, 1989). Mekteb-i Sultanisi'nin (Galatasaray Lisesi) Türk beden eğitimi ve spor tarihi için önemi büyüktür. Türk beden eğitimi ve spor tarihinde çok önemli isimlerin başında olan Selim Sırrı Tarcan bu eğitim kurumunda yetişmiş ve buradan mezun olmuştur (Çelenk ve ark, 2000). 1908' de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Selim Sırrı Tarcan ülkemiz için ilk olimpiyat fikrini ortaya atarak tanıtımını yapmış, bu ideali doğrultusunda yapmış olduğu girişimler ve çalışmalar sonucunda "Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti"ni kurmayı başarabilmiştir. Yoğun çalışmalar ve görüşmelerle de ideali doğrultusunda modern olimpiyatların kurucusu olan Baron Pierre de

Coubertin ile yapmış olduğu görüşmeler sonucunda “Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti” 1912 yılında IOC’un kabul etmiş olduğu 16 komiteden (TMOK) biri olmayı başarabilmiştir. Bunun yanında Selim Sırrı Tarcan, ülkemizde beden eğitimi halka tanıtmış ve kabul ettirmiş, okullarda ders olarak uygulanmasına öncelik etmiş ayrıca ilk defa idman bayramını da düzenleyerek spor tarihimize adını yazdırmıştır (Çapan, 1999).

Cumhuriyetin ilanı ile ülkede her alanda köklü değişikliklerin ve gelişmelerin olması ile eğitim alanında da birçok yenilik ve gelişim yaşanmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile 1924 yılında tüm eğitim ve öğretim kurumları, yeni kurulan Milli Eğitim Bakanlığı bünyesine alınmıştır. Ardından eğitim sisteminde ve okul programlarında birçok değişikliğe gidilmiştir. Eğitim ve öğretime büyük önem veren Mustafa Kemal Atatürk, beden eğitimi ve sporun eğitim kurumlarında ve okullarda örgün eğitim içerisinde ders olarak yer almasına öncülük etmiştir. Böylece tüm eğitim ve öğretim kurumlarında üniversiteler hariç, beden eğitimi dersi programlara eklenmiş ve ders olarak okutulması mecburi kılınmıştır. Ayrıca her yaştaki insan içinde spor yapabilme imkanının sağlanması için 1926 yılı itibarı ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak Halk Eğitim Merkezleri kurulup, insanlar için spor etkinliklerinin başlatılması ve uygulanılmasını sağlamıştır (Arslan, 2000; Tezcan, 1982).

Beden eğitimi derslerinin eğitim sistemi ve eğitim programlarına girmesiyle beraber ortaya çıkan beden eğitimi öğretmeni açığının giderilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı onayı ile 5 Temmuz 1932 tarih ve 105 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı ile “Beden Terbiyesi” bölümü kurulup 1933 yılında beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek amacı ile eğitim öğretime başlanmıştır. Eğitim ve öğretim süresi 3 yıl olmakla beraber ilk mezun olanlar erkek öğrenciler olmuştur. Daha sonraki süreçte 1936 yılı itibarı ile kız öğrencilerde eğitime başlamışlardır. Böylece Türkiye’de beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümün ve mesleğinin temelleri atılmış oldu (Özalp ve Ataünal, 1977).

Beden Eğitimi; milli eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden, ruh ve fikir gelişimini sağlamaktır. Günümüzde de Milli Eğitim Bakanlığı müfredatında ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde zorunlu ders olarak okutulmaktadır.

2.3.1 Beden eğitiminin amaçları ve önemi

Çağdaş eğitim anlayışında amaçların gerçekleşmesi için sadece bireyin zihinsel eğitimi üzerinde durmak yeterli değildir. Zihinsel eğitimin yanında beden eğitimi ve hareket eğitimi de gereklidir. Eğitim ve beden eğitimi birbiri ile bağlantılıdır ve ikisinin de amaçları birbiriyle tutarlı olmalıdır. Hareket, canlıların ortak özelliği olduğu gibi aynı zamanda da canlıların en belirgin özelliğidir. Bireylerin ve öğrencilerin hem zihinsel hem de bedensel olarak gelişip büyüebilmeleri için ise hareket ve sportif etkinliklere ihtiyaçları bulunmaktadır. Buradan hareketle genel olarak beden eğitimin amacını, beden eğitimi spor programı dahilinde bireye bedenini ve bedensel özellikleri en üst düzeyde ve etkili olarak ayrıca en verimli şekilde hangi yollar ile nasıl kullanabileceğini öğretmektir, şeklinde tanımlayabiliriz (Tamer ve Pulur, 2001). Beden eğitimi ve sporun amaçlarını ele aldığımızda 4 ana madde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; organik gelişim, psikomotor gelişim, zihinsel gelişim, ruhsal ve sosyal gelişimdir (Tamer ve Pulur, 2001).

Beden eğitimi ve sporun ders olarak uygulanışı sırasında, öğretim programı doğrultusunda belli amaçları bulunmaktadır. (MEB 2018)'e göre öğrencilerin yaşamları süresince işlerine yarayacak hareket yetenekleri, aktif yaşam tarzını benimseyerek sağlıklı kalabilme becerileri, öz yönetim ve öz denetim için kavram ve strateji geliştirme ve kullanma becerileri, bir sonraki öğrenme düzeylerine ön hazırlık için bilişsel ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi bu program doğrultusundaki amaçlardır. Beden eğitimi ancak iyi bir şekilde hazırlanmış programlar ve planlarla amacına ulaşabilir.

Bu amaçların öğretim programı dahilinde öğrencilere kazandırması gereken hedefler ve program çıktıları aşağıda belirtilmiştir (MEB, 2018):

1. Çeşitli fiziksel etkinliklere ve sporlara özgü hareket becerilerini geliştirir.
2. Hareket kavramlarını ve ilkelerini, çeşitli fiziksel etkinliklerde ve sporlarda kullanır.
3. Hareket stratejilerini ve taktiklerini, çeşitli fiziksel etkinliklerde ve sporlarda kullanır.
4. Sağlıklı hayatla ilgili fiziksel etkinlik ve spor kavramlarıyla ilkelerini açıklar.

5. Sağlıklı olmak, sağlığını geliştirmek için fiziksel etkinliklere ve sporlara düzenli olarak katılır.
6. Beden eğitimi ve sporla ilgili kültürel birikim ve değerlerimizi kavrar.
7. Beden eğitimi ve spor yoluyla öz yönetim becerilerini geliştirir.
8. Beden eğitimi ve spor yoluyla iletişim becerileri, iş birliği, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluk, liderlik, doğaya duyarlılık ve farklılıklara saygı özelliklerini geliştirir.

Hangi yaşta olursa olsun bireylerin bedensel aktivitelerde bulunması oldukça önemlidir. Bireylerin, bedenlerini hangi yaşlarda ve kendi bireysel özelliklerine göre nasıl kullanacaklarını öğrenmeleri, sağlıklı ve uzun bir yaşam için günümüzde artık bir gerekliliktir. Bunun için beden eğitimi çocuklara ve gençlere erken yaşlarda kazandırılmalıdır. Beden eğitiminin bireyler üzerindeki fiziksel etkileri gibi zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine etkileri de oldukça önemlidir. Bunun yanında bireyleri toplumsal yaşama da hazırlamaktadır (Aracı, 1999; Tamer ve Pulur, 2001).

Bununla birlikte insanların sosyal hayatlarının gelişmesinde, kişilik gelişimlerinin olumlu yönde ilerlemesinde ve kişiliklerini bulmalarında ve doğru bir yolda ilerlemelerinde beden eğitimi çok önemli bir faktördür (Baumgartner ve Jackson, 1999).

Günümüz dünyasında beden eğitimi genel eğitimden ayırmak mümkün değildir. Beden eğitimi bireylerin bedensel gelişimlerinin iyileştirilmesi, motorik özelliklerin gelişiminin sağlanması, dengeli bir yaşam tarzının oluşması, organların sağlıklı büyümesi ve gelişimi, hareket kabiliyetinin gelişimi, beceri gelişimi, sosyal uyum ve bunun yanında kişilik gelişimi açısından da çok önemlidir (Haywood, 1998; Harmandar, 2004; Bucher ve Koenig, 1983).

2.3.2 Beden eğitimi ve spor öğretmeni

Bir toplumun sağlıklı, mutlu, huzurlu ve yaşam kalitesinin yüksek olmasında eğitim çok önemli bir faktördür. Bu açıdan toplumlardaki mevcut eğitim sistemine ve eğitim kurumlarına büyük görevler düşmektedir. Öğrencilerin gelişim alanlarına yönelik birçok ders bu eğitim kurumlarında ders kapsamında

öğrencilere verilmektedir. Bu derslerin en önemlilerinden bir tanesi de beden eğitimi dersidir. (Seçkin ve Başbay, 2013). Bu bağlamda beden eğitimi ve spor öğretmenlerine büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Çünkü beden eğitimi ve spor öğretmenleri öğrencilerin birçok gelişim alanlarının eğitiminden sorumludurlar. Bu alanlar bilişsel, psikomotor, sosyal ve duyuşsal alanlardır (Tamer ve Pulur, 2001). Bu açıdan bakıldığında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeri, eğitim sistemi içerisinde büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte meslek hayatları içerisinde görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmeleri gerekmektedir (Karaçam ve Pulur, 2016).

Beden eğitimi öğretmenleri için Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı kitapta beden eğitimi öğretmenlerinin görevleri ve sorumlulukları belirlenmiştir. Bu görevler ve sorumluluklar; beden eğitimi ile ilgili görevler ve sorumluluklar, spor kolu faaliyetlerini yürütülmesi ilgili görevler ve sorumluluklar, izcilik çalışmaları ile ilgili görevler ve sorumluluklar, halk oyunları çalışmaları ile ilgili görevler ve sorumluluklar, okul dışı faaliyetler ile ilgili görevler ve sorumluluklar, beden eğitimi dersinde yürütülmesi sırasında kullanılan spor salonu, spor sahaları, öğrencilerin kıyafetlerini değiştirmek için kullandığı soyunma odaları, bahçeler ya da kullanılan diğer mekanların düzen, bakım ve temizlikleri ile ilgili görev ve sorumluluklar olarak belirlenmiştir (MEB, 2000).

Tamer ve Pulur (2001)'e göre beden eğitimi öğretmeni; öğretmenlik mesleğinin kutsallığını ve önemini bilen, Atatürk ilkeleri ve devrimlerine bağlı, Türk milli eğitim sistemine uygun ders veren, siyasi propaganda yapmayan, insan haklarına saygılı, fanatik düşüncelere sahip olmayan, bunun ile birlikte özgürce düşünen ve konuşabilen, doğru ve dürüst şekilde davranan kişidir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin meslek hayatları zorluklarla geçmektedir. Beden eğitimi öğretmenleri mesleklerinde yaşanan zorluklara rağmen her zaman iyi bir şekilde anılmak isterler. Bu şekilde anılmak içinse eğitim sistemi ve eğitim programı dahilinde planlama, uygulama ve değerlendirme aşamaları üzerinde yoğun çalışıp başarılı olabilme konusunda istekli olmaları gerekmektedir. Beden eğitimi öğretmenleri günlük derslerinden sonra da birçok görev ve etkinliğin içinde bulunmaktadır. Hemen her beden eğitimi öğretmeni görev yaptığı okuldaki ve okul dışındaki sportif faaliyetler ile etkileşim içerisinde ayrıca okul bünyesinde düzenlenen toplantılara da katılım göstermektedir. Vermiş

olduğu ders kapsamındaki ders planları, ünite ve yapılacak olan etkinlikler ile ilgili çalışma ve hazırlıklar da yapmaktadırlar. Milli bayramlar ve özel günlere katılmak için ise aylar öncesinden gerek kendi başına gerekse öğrenciler ile hazırlıklar ve çalışmalar yapmaktadırlar. Bazı spor dallarıyla ilgili özel yeteneği olan öğrencilerin spora yönlendirilmeleri konusunda da öğrencilere öncülük etmektedirler. Diğer taraftan ise mesleki olarak gelişimlerini sağlayacak çalışmalarda bulunmaktadırlar. Antrenörlük ya da hakemlik görevi içerisinde olan beden eğitimi öğretmenlerinin de ayrıca bir yükü vardır ve bu mesleklerin getirdiği zorlukları yaşamaktadırlar (Tamer ve Pulur, 2001).

Öğrencileri fiziksel, zihinsel ve sosyal olarak geliştirmek, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak, bireysel farklılıklarına göre öğretim programı düzenlemek, bunu yaparken de çevre şartlarını önemseyerek yapmak yine beden eğitimi öğretmenin görevidir (Demirhan, 2003).

Tamer ve Pulur (2001)' a göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinde bazı kişisel özelliklerin olması gerekmektedir. Bu özellikler şöyle sıralanmaktadır:

- Fiziksel Özellikler: Beden eğitimi öğretmenleri, öğrencileri ile çok fazla sosyal ilişki içerisinde bulunmaktadır. Bu bakımdan fiziksel görünümlerine dikkat etmeleri gerekmektedir. Giyilen spor kıyafetleri temiz, bakımlı ve amaca uygun durumda olmalıdır. Bir öğretmenin öğrencilerine örnek olabilmesi bakımından bunlara özenle dikkat etmesi gerekmektedir. Bununla birlikte sporcu kimliği açısından da fiziksel becerileri, yetenekleri ve koordinasyon becerisinin iyi düzeyde olması gerekmektedir. Ders işlenişinde öğrencilerin konuları daha iyi kavrayıp öğrenebilmeleri açısından bu özellik çok önemlidir.
- Zihinsel Özellikler: Öğrencilerin üzerinde etkili olabilmek ve mesleki açıdan başarılı olabilmek için beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel olarak birçok niteliğe sahip olması gerekmektedir. Düşüncelerini ve fikirlerini açık ve net olarak hem yazılı hem de sözlü olarak ortaya koyup ifade edebilmeleri oldukça önemlidir. Dersler sırasında uygulamalar ve konular öğrencilere zeki bir biçimde yaptırılıp aktarılmalı ve öğrencilerin bunu fark etmeleri sağlanmalıdır. Beden

eğitimi ve spor dersinin 6nemini ve saygınlığı arttırmak 6đretmenin elindedir. Bu da beden eğitimi 6đretmenin derse ve 6đrencilerine karşı olan tutum ve davranışları ile bağlantılıdır. Beden eğitimi 6đretmenleri g6ncel konularla ilgili olmalı ve yeri geldiğinde bunları 6đrencileri ile konuşabilmelidir. Beden eğitimi 6đretmenleri 6đrencilere rehberlik etme konusunda yardımcı olacak zihinsel 6zelliklere sahip olmalı ve bu şekilde 6đrenciler i6in 6rnek alınacak ve saygı duyulacak kişi olmalıdır.

- Ruhsal 6zellikler: Verimli ve etkili bir 6đretimin ger6ekleştirilebilmesi i6in 6đretmenin, hoş g6r6l6, sabırlı, soğukkanlı, olgun, dengeli ve kararlı olabilmesi olduk6a 6nemlidir. Bununla birlikte beden eğitimi 6đretmenin hayata ve 6evreye uyumlu olması gerekmektedir. Sosyal ilişkilerin fazla olduğu bu meslekte ruhsal olarak kontrol6n her zaman dengede olması olduk6a 6nemlidir. Sınıf i6i etkileşimlerde ya da herhangi bir problem durumunda 6đretmen, doğru ve sağlıklı kararlar alabilecek ruhsal durum i6inde olmalı ve kendine olan g6venini sınıfa hissettirerek, her şeyin kontrol6n6n kendi elinde olduğunu 6đrencilerin anlamasını sağlamalıdır. Ayrıca 6đrencilere karşı g6ler y6zl6, tarafsız, d6r6st olup empati ile yaklaşabilmelidir.
- Sosyal 6zellikler: Beden eğitiminin 6đretim kapsamı dışında da bir6ok sosyal amacı bulunmaktadır. Beden eğitimi 6đretmeni de bu nedenle g6nl6k ve mesleki yaşamda sosyal gelişimin temsilcilerinden bir tanesidir. Beden eğitimi 6đretmenin insanlar ile ilişkileri iyi olmalı, girmiş olduğu yabancı ortamlarda ya da okul i6erisinde tanımadığı insanlarla rahat6a tanışıp iletişim kurabilmeli, ortama uyum sağlayarak 6zg6veni y6ksek olmalıdır. Bu 6zellikleri ders sırasında da 6đrencilerine karşı g6sterebilmeli ki 6đrenciler de 6đretmenlerini 6rnek alabilsin ve bu 6zellikleri kendileri i6in benimseyebilsin. Ayrıca beden eğitimi 6đretmenin liderlik 6zellikleri de gelişmiş olmalı ve bu y6nleri ile de 6đrencilerine 6rnek olmayı başarabilmelidirler.

2.3.3 Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterlilikleri

Mesleki görevleri yerine getirebilmek için, o meslek grubunda çalışan insanlarda bazı yeterliliklerin olması gerekmektedir. Bu bağlamda yeterlilik, içinde bulunulan mesleği başarılı bir şekilde yapabilmek ve devam ettirebilmek için kişinin, o mesleğe yönelik olan özellikleri kendinde barındırması demektir (Bandura, 1977). Öğretmenlerin yeterlilikleri ne kadar fazla ise, öğrencilerin öğrenme durumları ve öğrenilenlerin kalıcı olması o kadar daha fazladır (Celep, 1996).

Beden eğitimi öğretmenleri açısından yeterliliğe bakıldığında, mesleki görevleri ve bununla birlikte mesleki sorumlulukları yerine getirebilmek için meslek sahibinde olması gereken beceri, bilgi, anlayış ve tutumlardır. Kısaca beden eğitimi öğretmenliği için gerekli olan kapasitenin mevcut olması durumudur (Ünlü vd.2008).

Millî Eğitim Bakanlığı “İlköğretim Okulu Beden Eğitimi Öğretmenliği Yeterlilik Taslağı” çalışması yapmıştır ve bu taslakta beden eğitimi öğretmenleri için yeterlilikleri belirlemeye çalışmıştır. Bu yeterlilikler 7 maddeden oluşmaktadır. Bunlar “Temel motorik özellikleri geliştirir, sporcu sağlığı ve sporcu güvenliğini bilir, spor ile ilgili mevzuatları bilir, oyun ve yarışma kurallarını bilir, psikososyal becerileri geliştirir, spor kültürü ve spor yapma bilincini geliştirir, milli duyguları geliştirir ve tesis ve malzemeleri kullanma bilincini geliştirir” biçimindedir (MEB, 2004).

Beden eğitimi öğretmenlerinin, alan bilgisi mutlaka iyi düzeyde olmalıdır, güzel konuşma, kendini ifade etme ve yazma becerisine sahip olmalıdır, fiziksel görünümüne dikkat etmelidir, zihinsel ve duygusal açıdan iyi bir seviyede olmalıdır, öğretmenlik mesleğine uygun kişilik ve karakterde olmalıdır, motor özellikleri gelişmiş olmalıdır, espri anlayışı ve empati yeteneği gelişmiş olmalıdır (Bucher, 1979).

Beden eğitimi öğretmenleri ile diğer alanlarda mesleki hayatını sürdüren öğretmenlerin nitelik ve yeterlilikleri büyük ölçüde örtüşmektedir. Burada sadece alanların aynı olmamasından kaynaklanan bazı farklılıklar bulunmaktadır (Demirhan, 2002).

Yeterliliklerle beraber beden eğitimi öğretmenlerinde bulunması gereken nitelikler de vardır. Bu niteliklere sahip beden eğitimi öğretmenleri mesleki yaşamlarında daha başarılı olabilmektedirler. Bu niteliklere bakıldığında; mutlaka mesleki bilgi ve becerilerinin üst düzeyde olması gerekmektedir. Böylece beden eğitimi öğretmenin yetkinliği artmaktadır. İyi bir imaj sahibi olabilmelidir. Hem öğrencileri açısından hem de sosyal çevresi açısından bu çok önemlidir. Mesleki hayatı boyunca sporcu kimliğini asla arka planda tutmamalıdır ve spor yapmaya istekli ve arzulu olmalıdır. İradeli olmaya özen göstermelidir. Birçok konuda öğrenciler ile iletişimde olmalı ve onları anlamalıdır. Gerek sosyal çevresinde gerekse okuldaki kişiler ve öğrenciler ile insani ilişkileri iyi olmalıdır. Yapılan eleştirileri olgunlukla karşılayıp eleştiriye her zaman açık olmalıdır. Mutlaka sabırlı olmalıdır. Bununla birlikte özgüveni yerinde olmalı ve ilişkide bulunduğu insanlara bunu belli etmelidir. Güler yüzlü ve espri anlayışına sahip olmalıdır. Görgü kurallarını bilmeli, uygulamalı ve iyi alışkanlıklara sahip olmalıdır. Ders esnasında öğrenciler ile göz teması kurup onlara bakmalıdır. Özgürce düşünebilmeli ve özgürce düşünceleri desteklemelidir. Değerlendirme esnasında şeffaf ve nesnel olmalıdır. Disiplini kendine ilke edinmeli ve disiplin kurallarında taviz vermemelidir. Öğrencilerin fikir, görüş ve düşüncelerine değer vermeli ve bunlara karşı açık olmalıdır. Yaşanabilecek olaylar karşısında doğaçlama yeteneği olmalıdır. Olaylara tek bir pencereden bakmamalı, geniş bir bakış açısı ile olayları değerlendirmelidir. Çalışmalar sırasında öğrencilerin ilgilerini çekerek onları derse dahil edebilme becerisi olmalıdır. Çalışkan ve becerili olan öğrencileri yeri geldiğinde ödüllendirmelidir. Öğrencilerin derse olan katılımlarını arttıracak beceri ve yeteneği olmalıdır. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak öğrenci seviyelerine göre dersleri yürütebilmelidir (Friedman, 1983; Demirhan, 2003).

Beden eğitimi öğretmenlerinin, alan bilgisi mutlaka iyi düzeyde olmalıdır, güzel konuşma, kendini ifade etme ve yazma becerisine sahip olmalıdır, fiziksel görünümüne dikkat etmelidir, zihinsel ve duygusal açıdan iyi bir seviyede olmalıdır, öğretmenlik mesleğine uygun kişilik ve karakterde olmalıdır, motor özellikleri gelişmiş olmalıdır, espri anlayışı ve empati yeteneği gelişmiş olmalıdır (Bucher, 1979).

2.4 Etik

Etik, Yunanca bir kelime olan “Ethos” Türkçe karşılığı ise “Töre” olan kelimedenden türemiştir (TDK, 2016). Yunanca bir kelime olan “Ethos” insan topluluklarının hayatlarını devam ettirdikleri yerlerde düzenin sağlanması için kendi özelliklerine göre belirlemiş oldukları toplumsal gelenekler, görenekler ve alışkanlıklar gibi sadece insanlara özgü olan kurallar anlamına gelmektedir. Etik aynı zamanda toplumların deneyimleri ve bu deneyimlerinin sonucunda kabul edilmiş davranış biçimlerini ve şekillerini ifade etmektedir. Etiğin anlamsal ifadesi olarak özüne ve içeriğine baktığımızda karışımıza doğru ve yanlış kavramları çıkmaktadır. Yani aslında etik; doğru, yanlış, iyi ve kötü kavramlarını incelemektedir. Diğer bir bakımdan da etik, insanların karakterleri, değerleri, davranışları ve toplular tarafından koyulmuş olunan kurallar sistemi ile ilgili ve bağlantılıdır. (Gözütok, 1999; Pierper, 1999; Kamu Görevlileri Etik Kurulu, 2012; Obuz, 2009; Pelit ve Güçer, 2006).

Tarihi süreç içerisinde etik kavramının ortaya çıkışında Aristoteles çok önemli bir felsefecidir. Çünkü etiği kavramsallaştırmıştır. Bu bakımdan felsefenin bir alanı olan etiğin kurucusu olarak Aristoteles kabul edilmektedir (Aksoy, 1997). Etik, felsefenin disiplin alanlarından bir tanesidir. Bununla birlikte aynı zamanda da ahlaki eylem bilimi ile de bağlantılıdır. Ahlak Latince bir kelime olan “Mos-Moralis” kelimesinden türemiştir daha çok insanların gelenek ve görgü kuralları anlamlarına gelmektedir. Türkçe de ise “Ahlak” Arapça bir kelime olan “Hulk” kelimesinden türemiştir (TDK, 2016). Daha geniş anlamıyla etik, doğru ve yanlış kavramlarıdır, ahlak ise bu doğru ve yanlışların pratiğe dökülmüş halidir. Bir başka deyişle ahlak bireylerin doğru ya da yanlış davranışlarını, ayırt edilebilmesidir. Etik insana özgü olan değerler ve bu değerler doğrultusundaki davranış şekillerini incelerken ahlak ise bu davranışların hayata geçirilmesini ve uygulanışını incelemektedir (Kıranlı, 2002). Ahlak, bireyin doğuştan gelen özellikleri ile sonradan çevresi ile etkileşimden dolayı kazandığı davranış ve tutumlardır. Bireyin karakterini, huylarını, niteliklerini yansıtır ve ortaya koyar. Bununla birlikte ahlak, insanların toplum içerisinde uyması gereken davranış şekilleri ve kurallar bütünü olarak da ifade edilmektedir. Ayrıca kendi yaşamında ve toplum

yaşamında neleri yapması ve neleri yapmamasını öğreten bir felsefedir (Püsküllüoğlu, 2007; Stroll, vd.2008).

Ahlak felsefesi ile bağlantılı olan etik, ahlak ve ahlaki ilkeler konularının incelenmesi, bu konular üzerine düşünülmesi ve bu düşünceler ışığında yapılan yorumların sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Özlem, 2004). Etik ve ahlak birbiri ile çok yakından bağlantılı olsalar da birbirlerinden farklı kavramlardır. Bazı yerlerde aynı anlamı olarak da kullanılsalar da etik ahlak felsefesi disiplini ve ahlak ise etiğin araştırma ve inceleme konusudur. Etik insanların eylem, davranış ve düşünceleri ile ilgili konuları felsefî açıdan ele alan ve ahlaksal açıdan değerlendiren bir kavramdır. Daha açık bir ifade ile ahlak kişilerin günlük yaşantılarında ve toplum içindeki yaşantılarında bilinçli ve isteyerek yapmış olduğu davranışları ele alırken, etik ise ahlak felsefesi yapmakta yani ahlaki en ince ayrıntısına kadar ele alıp incelemektedir. (Pehlivan ve Aydın, 2001).

Etik, kişinin bireysel yaşantısında ve toplum içindeki sosyal yaşantısında karşılaştığı ve yaşadığı ahlaki problemleri ve sorunları ele almaktadır (Akarsu, 1998). Etik insanların karakterleri ve davranış şekilleri ile bağlantılıdır. Bu sayede insanların geçmiş yaşantıları ile ilgili bilgileri tespit etmekte kullanılabilir. Kişinin yaşamı boyunca başından geçenler ile ortaya koyduğu davranışlar kişiyi etik açıdan tanımlayabilir (Taş vd.2005). Etik kavramı insanların alışkanlıkları sonucu eyleme dönüştürdüğü davranışları, geçmişleri ile bağlantılı gelenekleri, töreleri ve aynı zamanda da adetleri olarak da tanımlanmaktadır (Atayman, 2005). Etik olarak belirlenmiş olan ilkeler insanoğlu için her zaman önemli olmuştur. Çünkü etik ilkeler, insanoğlunun varlığını devam ettirebilmesi ve özgür düşünce sistemini koruyabilmesi için yaşam süreci boyunca iyi-kötü, doğru-yanlış ve yapılması gerekenler ve yapılmaması gerekenler gibi davranış düşünce ve eylemleri anlamımıza açıklık getirmektedir (Kuçuradi, 1994).

Dünya üzerinde yaşanan teknolojik, bilimsel ve sosyal gelişimler insanoğlu için birçok gereksinimi ortaya çıkarmaktadır. Bu gereksinimlerin karşılanması sırasında ise etik kavram insanlar için çok önemli bir yer tutmaktadır. Buna bağlı olarak insanlar etik kavramı ile daha çok uğraşmaktadır. Etik kavramına günümüz insanların biçtiği rol bir kontrol sistemi gibi, yaşarken günlük

hayatta neyi, nasıl ve ne şekilde yapmalıyız sorularının belirlenmesi ile alakalıdır. Buna göre etik, insanların hem kendileri ile olan ilişkileri hem de sosyal çevredeki başka insanlar ile olan ilişkileri sırasında yaptıkları eylemlerin ve davranışların sonucunda karşılaşılan problemlerin çözümüne yönelik ışıktutma girişimleridir (Kuçuradi, 1998). İnsanların yaşamış olduğu toplumlara, inançlara, dünya ile alakalı görüşlerine ve hayat felsefelerine göre değişik ahlaki değerler ve etik kuralları bulunmaktadır (Codling, 2010).

Etik, ahlak felsefesi ile bağlantılı ve iç içe geçmiş durumdadır. Etik ve ahlak birbiriyle her zaman ilişki içerisinde olup bir bütünün ayrılmaz parçaları şeklindedir. Bu bakımdan etiğin öğeleri olarak; ahlak, normlar, kültür, değer ve olgular karşımıza çıkmaktadır (Gül ve Gökçe, 2008).

2.4.1 Etik teorileri

Etik kavramını daha detaylı olarak incelediğimizde karşımıza üç bakış açısı ve teorinin çıkmakta olduğunu görmekteyiz (Warburton, 2000).

- **Erdem Teorisi:** Erdem teorisinde ana amacın ve hedefin mutluluk ve mutluluğa ulaşma olduğu görülmektedir. Mutluluğa ulaşmanın yolunun ise ancak erdemli insan olarak yaşamak olduğu görülmektedir. Erdemli yaşayarak insan kendini gerçekleştirebilmektedir. Ve böylece insan mutluluğa ulaşabilir (Warburton, 2000).
- **Ödeve Dayalı Teori:** Ödeve dayalı teorinin Hristiyanlık inanç etiğiyle birlikte Kant etiğini temel aldığı görülmektedir. Hristiyanlık dinindeki en temel unsurlardan olan “Tanrı” etiğin temel kaynağıdır. Bu bağlamda Hristiyanlık inanç etiğinin temelinde yaratıcı Tanrı vardır ve etiğin kaynağı Tanrı’dan gelmektedir. Hristiyanlık dinine ve inandıkları **kutsal** kitabın emir ve yasakları doğrultusunda Tanrı’nın doğru ya da yanlış tanımlamaları, yani yapılması gerekenler ve yapılmaması gereken davranışlar ve eylemler belirlenmiştir. Hristiyanlık inanç etiğinde Tanrı her şeyin üzerindedir ve kuralları din aracılığı ile Tanrı koymuştur. Bu kuralların uygulanması mutlak olarak görülmektedir (Warburton, 2000; Voltaire, 2011).

Kant etiğinde ise; yapılan bir eylemin ya da davranışın ahlaki kurallar çerçevesinde olması bir insanlık ödevi olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak yapılan eylem ve davranışların hangi niyetle yapıldığı çok önemlidir. Burada kişinin asıl niyeti ön plana çıkarılmaktadır. Yapılan eylem ya da davranışın sonuçları çok önemli değildir, asıl önemli olan yapılan eylemin hangi niyetle yapıldığıdır. Eğer kişinin yapmış olduğu davranışlar ve eylemler karşısındaki insanlara zarar veriyorsa burada etik kavramından söz etmek mümkün değildir (Warburton, 2000).

- **Sonuç Odaklı- Faydacı-Yararcı Teori:** Sonuç odaklı-faydacı-yararcı teoride ana kaynak ve temel olarak pragmatizm (yararcılık-faydacılık) karşımıza çıkmaktadır. İnsanların bireysel ve sosyal yaşamlarında yapmış olduğu eylem ve davranışların sonuçları eğer olumlu ve iyiye bu davranışlar ve eylemler etik olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu davranışların ve eylemlerin sonucu kötü ve olumsuz ise niyet ne kadar iyi olursa olsun etikten söz etmek mümkün değildir. Yapılan davranış ve eylemlerin sonuçları etiğin değerlendirilmesinde önemlidir. Yapılan davranış ve eylemler kişiye yarar sağlamalıdır. Davranış ve eylemlerin sonuçları kişiye faydalı ise etik şeklinde, eğer faydalı değilse etik dışı olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşımın öncüsü olarak J. S. Mill gösterilmektedir. Yine bu yaklaşımın ana amaçlarından bir tanesi de olabildiğince fazla bireye fayda sağlamakla ilgilidir (Bolay, 2010).

Etik ile ilgili tarihsel süreç içerisinde “faydacılık, bireycilik, biçimcilik” tarzı teorik yaklaşımlarda ortaya çıkmıştır. Yukarıdaki etik teoriler ve bu teorik yaklaşımlar araştırma ve inceleme konumuzun ana başlıklarından olan etik ikilem durumlarının açıklanması, yapısı ve çözüm yolları bakımından faydalıdır. Bu yaklaşımlara göre her biri yaşanan etik ikilem durumlarını değişik şekillerde yapılandırmaktadır. Faydacılık yaklaşımı için ortaya koyulan ve sergilenen eylemlerin bireylere ve toplumun geneline yönelik sonuçları önemlidir. Ortaya çıkan sonuç bireylere ve toplumun geneline en fazla mutluluğu sağlamalı ve en az şekilde zarar vermelidir. Bu yaklaşımda toplum çıkarları daha ön plandadır. Bireycilikte, insanın kendine yönelik olan davranışların sonuçları önemlidir ve değerlendirilmektedir. Bu yaklaşımda merkezde kişinin kendisi bulunmaktadır

ve sadece kişi önemlidir. Bu yaklaşımda ortaya çıkan ve yaşanan gerilimler sonucunda kişisel menfaatler doğrultusunda ve kişisel çıkarları için en iyi ve en mantıklı çözüm yolları aranıp buna göre kararlar alınmaktadır. Biçimcilik yaklaşımı diğer iki yaklaşımdan farklı bir yaklaşımdır. Eylemlerin sonuçlarına ya da bireylerin ya da toplumun merkezde olmasına odaklanmaz. Farklı olarak ortaya koyulan eylemin ilkeleri, kuralları ve doğası önemlidir ve bu kavramlar incelenir ve göz önünde tutulur (Aroskar, 1980; Holmes, 2007).

2.4.2 Etik kuramlar

Etik olarak kabul edilen olguların temelinde ve kökünde yatan sorunları, nedenleri, problemleri daha geniş bir açı ile anlamak ve anlamlandırabilmek ayrıca iyiliğin dürüstlüğün, doğruluğun gerçekte ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için bazı teoriler ve kuramlar filozoflar tarafından ortaya çıkartılmıştır. Burada karşımıza dört farklı kuram ve teori çıkmaktadır. Günümüz felsefecileri özellikle bu dört kuram ve teori üzerinde yoğunlaşmaktadırlar. Her kuramın kendi içinde farklı yönleri olsa da amaç olarak yaşanan sorunlara farklı bakış açıları getirmelerinden dolayı hepsi önemli olarak görülmektedir. Bu kuram ve teoriler ‘‘Normatif Etik’’, ‘‘ Meta Etik’’, ‘‘Uygulamalı Etik’’ ve ‘‘Betimleyici Etik’’ olarak belirlenmiş olup aşağıda maddeler halinde açıklamaları ile verilmiştir (Desensi ve Rosenberg, 1996; Cevizci, 2008; Karataş, 2008).

- **Normatif Etik:** Bireyin yolunu aydınlatıcı ve yaşam yolunda hangi davranışları ve eylemleri yapması ve yapmaması gerektiğini belirleyen etik türüdür. Bireyin hayatına yön verip rehberlik eder. Belli başlı etik kurallar çerçevesinde kişinin hayatını şekillendirir ve iyiye yönelik olacak şekilde yönetir. Bu özelliği ile bireyi en iyi şekilde yönlendirerek birey için sadece iyi olanı ister. İyi olanı kötü olandan ayırır ve kişiyi bu doğrultuda biçimlendirir (Cevizci, 2008; Savran, 2007; Pieper, 1999).
- **Meta etik:** Bu teoride normatif etiğin belirlemiş olduğu kurallar doğrultusunda hareket edilmektedir. İlerlemek için bu kurallara ihtiyaç duyulmaktadır (Cevizci, 2008). Etiğin özünde ve temelinde saklı olan kavramlar araştırır ve inceler (Kavi ve Koçak, 2011). Aynı zamanda ahlak kavramı ile bağlantılıdır ve ahlakın doğasını ve içeriğini irdeler.

Ahlak ile ilgili soruları belirler ve bu sorulara cevaplar arar. Etik ilkelerin nasıl oluştuğunu araştırır. Kişiyi ya da çevreye göre ahlaksal açıdan ‘iyi olan nedir?’i araştırıp iyi kavramını sorgulayıp cevaplar arar. Bu etik teorisinin temelinde analiz etmek olgusu çok önemli bir ögedir. Bu bakımda Analitik Etik olarak da bilinmektedir (Cevizci, 1996). Meta etiğin kelime anlamına bakacak olursak ‘Etik Ötesi’ olarak karşımıza çıkacaktır. Genel olarak etik ve ahlaki kuralların ne zaman, nasıl ve neden koyulduğunu kısaca bu kuralların kökeni araştırır ve bu soruların cevaplarına açıklama getirmeye çalışır (Kanlıoğlu ve Alanka, 2013).

- **Uygulamalı Etik:** Bu kuramın bakış açısı diğer kuramlara göre biraz farklılık göstermektedir. Daha çok dünya üzerinde sorun ve tartışmalı olarak belirtilen olaylar ile ilgilenir ve buna bağlı olarak özel alanların incelenmesi için ortaya çıkmıştır. Bu özel alanlara örnek vermek gerekirse; insan hakları, hayvan hakları, çevre kirliliği, ses ve gürültü kirliliği, küreselleşme ya da ülkelerin nükleer silahlanmaları vb. gibi alanları daha çok incelemektedir (Cevizci; 1996; Seymen ve Bolat, 2005). Uygulamalı etiğin ortaya çıkışı başka bir faktör de gelişmekte olan dünya ile birlikte hızla ilerleyen teknoloji ve buna bağlı olarak teknolojinin gelişmesi ile artan iş imkânlarından dolayı kaynaklanan insan ilişkileridir. Bu bağlamda iş etiği, meslek etiği ve eğitim etiği gibi özel alan konularını da kapsamaktadır (Kuçuradi, 2000).
- **Betimleyici Etik:** Betimleyici etik, bireylerin ve toplumların eylem ve davranışlarındaki ahlaki ölçütlerin neler olduğunu inceler. Daha çok ahlak kısmı önemlidir ve bu konuyu derinlemesine inceler. Yapılan eylem ve davranışlar ile ilgili bir çıkarım ya da yorumda bulunmaz. Önemli olan mevcut durumun ortaya çıkarılması ve belirlenmesidir. Herhangi bir kurala bağlı kalmaksızın bireylerin eylem ve davranışlarını ortaya çıkararak bu davranışları gözden geçirir ve anlamlandırarak betimlemeye çalışır (Cevizci, 2008; Arslan, 2001).

2.4.3 Mesleki etik

Meslek, kişinin temel yaşam gereksinimlerini karşılayabilmek ve içinde yaşamış olduğu topluma yararlı ve faydalı bir birey olabilmek için zorunlu bir iş alanı ve

kişinin yaşamını devam ettirebilmesini sağlayan bir kaynaktır. Bu kaynak ile kişi bir yandan kendi temel ihtiyaçlarını karşılarken diğer yandan da topluma faydalı olup mesleği ile topluma örnek olur (Alkan, 2000; Pelit ve Güçer, 2006).

Meslek etiği, bireyin sahip olduğu mesleğe yönelik olarak, mesleğini icra ettiği süre içerisinde neleri yapması veya neleri yapmaması ile ilgili olan sorular ve cevaplardan oluşmaktadır. Bu soruların belli kurallar çerçevesinde ve etik değerler kapsamında cevapları bulunmaktadır. (Kuçuradi, 2000). Mesleki etik meslek sahiplerinin uymaları gereken kurallı ilkeler bütünüdür. Bu bakımdan etik ve mesleki etik birbiri ile çok yakından ilişkili ve birbirinden ayrılmaz kavramlardır (Elgin, 2006).

Mesleki etik kavramında kişilerin sahip olması gereken bazı nitelikler bulunmaktadır. Bu nitelikler meslek gruplarının farklılığı ve özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Genel olarak tüm meslek gruplarında ahlaki, kişisel ve mesleki niteliklerin icra edilen mesleğin gerekliliklerine ve insanlara yönelik olarak iyi ve düzgün bir durumda olması beklenmektedir (Pehlivan, 2001).

İnsanlar ile olan iletişim ve ilişkiler meslek etiğinin temel taşı durumundadır. Çünkü gerek aynı iş yeri ve meslek grubunda olan kişilerin birbiri ile olan iletişim ve ilişkileri, gerekse de hizmeti alan yani hizmet verilen insanlar ile olan iletişim ve ilişkilerde ahlaki olarak daha önceden belirlenmiş davranış kurallarına uymak mesleki etik kavramının en önemli gerekliliklerinden bir tanesidir (Aydın, 2000).

Teknoloji alanında yaşanan ilerlemeler, nüfusun dünya üzerinde hızla artması, insanların ihtiyaçlarının çeşitlenmesi gibi birçok nedene bağlı olarak dünyanın her geçen gün değişmesi, farklı olarak birçok yeni iş ve meslek alanının oluşmasına sebep olmuştur. Farklı ve değişik meslek alanlarında insanların huzurlu, mutlu, başarılı şekilde mesleğinin gereklilerini yerine getirmesi her zaman mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte her meslek alanı için kendine özgü mesleki etik ilkeler belirlenmektedir. Bu mesleklerde iş sahibi olarak çalışan insanların da bu mesleki etik ilkelere uyması gerekmektedir. Meslek çalışanlarının adaletli olması, şeffaf olması, dürüst tavır ve eylemleri meslek yaşamında güven ve iş birliğinin artmasında önemli bir etkidir. Ayrıca bu ahlaksal nitelikler meslek ve toplum yaşamında kişiye karşı olan saygı seviyesinin de artmasını sağlayacaktır. Bunun tersi olan hareketler ve eylemler

ve sadece kişisel çıkarları korumaya yönelik olan eylem, amaç ve davranışlar bireye zarar verip meslek ve toplum hayatındaki saygınlığının da kaybolmasına sebep olacaktır (İşgüden ve Çabuk, 2006).

Mesleki etik, herhangi bir meslek grubunda olan insanların ahlaki değerleri, psikolojisi ve idealleri doğrultusundaki eylem ve davranışlarının yansıması olarak görülmektedir. Bu sayılan kavramların hepsindeki ortak özellik insanların birbirleriyle olan ilişkilerinden kaynaklı olmasıdır. Çünkü insanlar arası kurulan ilişkilerin temelinde etik kavramı bulunmaktadır (Kuçuradi, 1988; Skvortsova, 2002). Hangi meslek grubu olursa olsun, yasal yaptırımı olup olmadığına bakılmaksızın her meslek dalının etik ilke ve kuralları, hizmet alan insanları, o mesleği icra eden kişileri ve o meslek dalının saygınlığını korumak amacı ile belirlenmiştir. Bu sebeplerden dolayı mesleklere özgü olan bu etik ilke ve kurallara her zaman ihtiyaç duyulmaktadır (Kuzgun, 2000).

Meslek etiğinin felsefi amacının ortadan kaybolmaması ve ahlaki değerlerini yitirmemesi, kişilerin belirlenen kurallara uyma ve bu kuralları koruyup geliştirmek için gösterdikleri çabalar ile doğru orantılıdır. Ortaya koyulan ve uygulanması beklenen kurallar, çeşitli dernek, kurum ya da gruplarca belirlenir ve tüm meslek sahiplerinin bu evrensel kurallara uyması beklenir (Popov, 1989).

Mesleki hayatta, mesleki yeterliliğin en önemli yapı taşı meslek etiğine uygun davranışlar ortaya koymaktır. Meslek sahipleri mesleklerini icra ettirdikleri süre içinde mesleki etik kurallara uygun davranmalı, bununla birlikte bu etik kuralları incelemeli, mesleki etik ilkelere uygun olmayan ve yetersiz olanları belirleyip elemeli hatta yeni düzenlemeler yapmaya çalışmalıdır (Özbek, 2003).

Genel olarak meslek etiği farklı bakış açılarının özelliklerine göre incelenmekte ve değerlendirilmektedir. En önemli olarak görülen bakış açısı etik kodlardır. Her mesleğin farklı ve kendi yapısal özelliklerine göre etik kodları bulunmaktadır. Bu etik kodların amaçları genel olarak kişilerin meslekleri içerisinde kendilerini eleştirel bakış açısıyla değerlendirip geliştirmeye yönelik eylem ve davranışlarından oluşmaktadır (Örenel, 2005).

Mesleki etiğe bakış açılarından önemli olarak görülen birkaçını incelemekte yarar vardır. Bu bakış açıları; ‘‘Etik Kod yaklaşımı, İkilemli Yaklaşım, Standart Yaklaşım’’ olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydın, 2003).

Etik Kod Yaklaşımı: Her mesleğin kendi yapısal özelliklerine göre etik kodları bulunmaktadır. Her meslek grubu kendine has mesleki kodlar oluşturur. Bu yaklaşımda amaç kişinin kendi mesleğini icra ettiği süre içerisinde doğru ve yanlışlarını eleştirerek, kendini hem kişisel olarak hem de mesleki açıdan geliştirmektir.

İkilemli Yaklaşım: Bu yaklaşımda mesleklerin içerisinde kendine özgü olan en büyük ve en köklü problemler ayrıntıları ele alınarak incelenir ve çözüm yolları aranır. Buna bağlı olarak bazı problemlerin nedeni ve çözümünde çok fazla zaman harcanabilir. Bu yaklaşım mesleklerin özelliklerine yönelik eleştiriler, zıtlıklar, problemler ve ikilemler üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşımda diğer bir amaç ise yaşanan problemlerin çözümüne yönelik mesleki etik eğitimi ile alakalıdır.

Standart Yaklaşım: Bu yaklaşımda kişilerin içinde bulundukları meslek gruplarına özgü olan en temel ve genel sorunları incelemek ve bu sorunları tespit etmek yerine, meslek etiği standartlarının daha kapsamlı ve geniş olarak incelenmesi ve geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Mesleki etiği etkileyen faktörlerin başında ilişki içinde olunan kişilerden, bağlı olunan toplumun ahlak ve etik anlayışından, çalışılan kurumun etik ilkelerinden, hizmet almak için gelen müşterilerden, çalışılan kurum ya da şirketteki diğer meslek sahiplerinden, bağlı olunan devletin siyasi politikalarından, rakip firma ya da şirketlerle olan ilişkilerden ve meslek yaşamı içinde yaşanan etik ikilemlerden söz etmek gerekmektedir (İşgüden ve Çabuk, 2006).

Her meslek grubu, kendine özgü olan özelliklere göre bir meslek ahlakı oluşturur. Belirli kurallar çerçevesinde bu koyulan ahlak kurallarını uygulayıp kurallarına uymaya çalışmalıdır. Mesleklerin özelliklerine göre üretilen mesleki ahlak kuralları ve normaler bu mesleği seçen ve bu mesleği icra eden kişiler için çok önemlidir. Bu kurallar mutlak uyulması ve uygulanması gereken kurallardır. Ayrıca bu mesleki ahlak kuralları ve değerleri aynı meslek grubunda olan kişiler için geçerlidir (Pieper, 1999).

2.4.4 Eğitimde etik

Bireyin kendini gerçekleştirme serüvenindeki en önemli kavram ve öge eğitimidir. İnsan hayatının her döneminde eğitim vardır ve olmalıdır. Eğitim insanın doğumundan yaşamının sonuna kadar olan süreçte bireyi etkiler ve bireyde istendik yönde değişimlere sebep olur. Bilinçte yeni ufuklar açar (Erdem ve Altunsaray, 2016; Ilgaz ve Bilgili, 2006).

İnsanlar doğduklarında boş bir levha gibidir. Bu levhanın üzerinde dünya ile ilgili kurallar, ahlak ya da etik kurallar ve ilkeler ile ilgili hiçbir şey yazmamaktadır. Çocuk beyaz bir sayfa gibidir. Diğer tüm yaşam için gerekli olan kurallar gibi etik eğitimi de doğumdan sonra ve ilk kez olarak aile ortamında başlar. Ailelere bu konuda büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Çocukların ilk aile içi eğitimlerinde iyi, güzel ve doğru kavramlarını çocuklara öğretip benimsetmek gerekir. Böylece eğitim vasıtası ile etik kurallar ve değerler çerçevesinde çocukların istenen ve beklenen olgunluk seviyesine çıkmalarını sağlanabilmektedir (Haynes, 2002; Özlem, 2004).

Eğitim ve etiğin ana unsuru ve ortak noktası insandır. Bu bağlamda eğitim ve etik birbiri ile bağlantılıdır ve birbirini tamamlamaktadır. Sokrates'e göre eğitim ve etik bir bütünün ayrılmaz iki parçası gibidir ve etik değerler ile etik bilgiler, insandaki eğitim anlayışına ve olgusuna yön vermektedir. Bu açıdan eğitimde öğretmen, rehber rolündedir ve insanın içindeki erdemin dışarıya çıkması için öğrencilerin davranış, eylem ve düşüncelerine yön vermektedir (Pieper, 1999).

İnsanların hem sosyal hem de eğitim hayatı içinde, istendik yönde gelişim ve değişimlerinin toplumsal açıdan fayda sağlaması, sosyal uyum ve sosyal güvenin kazanılması ayrıca bunların devamlılığının sürdürülebilmesi için eğitim ve etiğin birlikte ele alınması, birlikte ilerlemesi gerekmektedir. Eğitimin temel noktası insan olduğu için etik kavramı da eğitimin içinde her zaman var olmalıdır. Bu bağlamda etik kavramı çok önemli bir konumdadır. Çünkü eğitimde ahlaki değerler ve etik ilkeler bulunmaktadır. Eğitim içindeki insanlara ve toplumlara rehberlik edip yollarına ışık tutan eğitimciler ve öğretmenler, nesillerin eğitiminden ve ahlaki bakımdan kendilerini yetiştirebilmelerinden sorumludurlar (Hitt, 1990; Haynes, 2002).

Eğitimin en genel amacı toplumu ve eğitmek geliştirmektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için bireylere belli bir sistem içinde neyi hangi ölçüde ne kadar öğreteceği ve öğrencilerin bireysel anlamda kendilerine ve içinde yaşamış oldukları topluma hangi oranda ne kadar faydalı olacağı da etik kavramının ilgi alanı ile yakından bağlantılıdır (İlgaz ve Bilgili, 2006).

Eğitim, insanların ahlaki ve etik olan eylem ve davranışlarında olumlu etkiler meydana getirmektedir. Bu, eğitim kavramının sosyal ve en temel fonksiyonudur. Eğer eğitim öğrencilerin eylem ve davranışlarında olumsuz etkiler meydana getiriyorsa eğitimin yanlış ve genel olarak anlamsız içerikleri olmasıyla ilgili bir durum söz konusudur. Bu durumda iyi bir eğitim modeli ve sistemi olmalı ve insanlar üzerinde olumlu etkileri olacak şekilde düzenlenmeli ve uygulanmalıdır (Boyce, 2008).

Etik ve eğitimin aynı çizgi üzerinde ve birbiri ile bağlantılı şekilde ilerledikleri bir başka konu da eğitim ve öğretim sürecinde geri geri dönüt ve değerlendirmedir. Eğitimciler ve öğretmenlerin, öğrencileri değerlendirilme sürecinde kullandıkları ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin tutarlı olmasının yanında, bu süreci etik değerler kapsamında objektif olarak, tarafsız olarak, şeffaf olarak ve adil bir şekilde uygulayıp yönetmesi etik kavramını çok yakından ilgilendirmektedir (İlgaz ve Bilgili, 2006).

Eğitim ve öğretim kurumlarında etik değer ve ilkeler sistemin temel taşı oluşturmaktadır. Bu bakımdan eğitim ve öğretim kurumlarının etik değerleri ve ilkeleri olmalı, bu etik değer ve ilkeleri eksiksiz şekilde uygulayabilmelidir. Bu bağlamda eğitim ve öğretim kurumlarını şeffaf ve etik bir hale getiren üç önemli unsur bulunmaktadır. Bunlar özen, adalet ve eleştiridir (Cunningham ve Cordeiro, 2003).

Eğitim ve öğretim sürecinde en önemli unsurlardan olan yöneticiler ve öğretmenler eğitim öğretimin amaç ve hedefleri doğrultusunda öğrencilere eğitim hizmeti verirken ve uygularken başarı için, belli etik kuralların ve etik ilkelerin bir standarta oturtulması gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda etik değerler ve ilkeler, eğitim kapsamında içinde okul yönetimi ve öğretmenler açısından en önemli unsurlar olarak görülmektedir (Kowalski, 2003).

2.4.5 Öğretmenlik meslek etiği

Öğretmenlerde bulunması gereken ahlaki değerler ve erdemler öğretmenlik meslek etiğinin temel yapı taşlarıdır. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de meslek olarak öğretmenlik diğer meslek gruplarından kendine has olan özellikleri bakımından ayrılmaktadır. Bu kendine has olan özelliklerden en önemlisi, öğretmenlik mesleğinin diğer tüm meslek alanlarının öğreticisi durumunda olmasından kaynaklıdır. Hem ülkemizde hem de dünyada öğretmenlik en çok saygı duyulan ve kutsal bir amacı olan meslek dalı olarak görülmektedir. Bu açıdan öğretmenlik mesleğini icra eden meslek sahiplerinin, etik kurallara yönelik eylem ve davranışları diğer meslek gruplarına göre çok daha önemli ve gereklidir (Pelit ve Güçer, 2006).

Etik ve eğitimin her zaman birbirine bağlantılı konuları ve kapsamı bulunmaktadır. Eğitim ve öğretim sistemi içinde etik kavramı, bu bağlamda her zaman çok önemli bir konu olacaktır. Eğitimciler ve öğretmenler yaşadıkları etik sorunlar ile karşılaşabilmektedirler. Öğretmenler, hem öğrencilerin eğitim ve öğretimlerinden sorumluyken bir yandan da bu etik sorunlar ile baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Gelecek nesilleri hem ahlaki açıdan iyi bir duruma getirmek hem de eğitim öğretimlerini iyi bir seviyeye çıkarmak açısından öğretmenlere büyük görevler ve sorumluluklar düşmektedir (Haynes, 2002).

Eğitimin hedef ve amaçları doğrultusunda, öğretmenler öğrencilere bilgi aktarımı yaparken bir yandan da etik ve ahlaki kurallar çerçevesinde olumlu ve iyi davranışlar kazandırmakla görevlidirler. Öğretmenlik mesleğinin amaçları ve etik kuralları bu bağlamda yollarına ışık tutmaktadır. Öğretmenlerin meslek etiğini benimsemeleri ve meslek etiğine uygun şekilde mesleklerini yürütmeleri hem öğrencilere hem de gelecek nesilleri oluşturacak toplumlara büyük fayda sağlayacaktır. Toplamların temellerinin oluşturulmasında bu bakımdan eğitim, öğretmenlik mesleği ve etik çok önemlidir (Karataş, 2013).

Son yıllarda öğretmenlik meslek etiği konusunun önemi, önceki yıllara oranla daha da artış göstermiştir. Bunun nedenlerinin başında öğretmenlik mesleğinin çok daha profesyonel hale dönüşmesi gelmektedir. Bununla birlikte başka nedenler de bulunmaktadır. Bu nedenlerden bazıları, eğitim ve öğretim altında olan öğrencilerin ve buna bağlı olarak da öğretmenlerin sayısının artması, eğitim kurumlarında ve sınıflarda kendine has özellikleri olan ve uygulanan

kurallar ve yasaların oluşturulması, etik eğitimi ile mesleki etik dışı davranışlar konusunda bilinçlenme, eğitim ve öğretim sistemi içerisine aile katılımının daha da artması ve ailelerle iş birliği içinde olunması, öğretmenlerin ve yöneticilerin meslek etiği ile ilgili yaşanan problemleri fark etmeleri ve çözüm yolları aramaları gibi nedenler öğretmenlik mesleğinde etik konusunun önemimin fark edilmesine ve artmasına sebep olmuştur (Strike ve Ternasky, 1993).

Birçok farklı ülke ve genel olarak dünyadaki öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmenlik meslek etiğine çok fazla önem verilmektedir. Ayrıca öğretmenler için etik ilkelerle ilgili çalışmalar ve eğitimlere hizmet içi dönemde sıklıkla yer vermeye başlanmıştır. Yine bu konu ile ilgili olarak öğretmen adayı olan öğrenciler için, mesleklerine başlamadan önce mesleki görevlerle birlikte uygulanması gereken etik kural ve ilkeleri unutmamaları için bağlı oldukları eğitim sistemine göre öğretmen yeminleri oluşturulmuştur (Aydın, 2012).

2.4.6 Eğitimde ve öğretmenlik mesleğinde etik ilkeler

Etik ilke ve kurallar eğitim öğretim sistemi ve öğretmenler açısından uyulması ve uygulanması gereken olmazsa olmaz kurallardır. Bu ilke ve kurallar öğretmenlik mesleğinin niteliğini arttırmaya yöneliktir. Etik olarak uyulması gereken dünya üzerinde kabul görmüş ilkelerden bazıları şu şekildedir (Bates ve Khasawreh, 2004).

- Bir öğretmen tüm öğrencilere karşı eşit mesafede olmalı ve güvenlerini kazanmalıdır.
- Öğretmenin genel kültür bilgisi yüksek olmalı ve öğrencilerine rol model olabilecek davranışlarda bulunmalıdır.
- Öğretmen öğrencilerinin takibini başarılı şekilde yapmalı, öğrencilerin karakter gelişimleri için uygulanan programın amacına ulaşması için gerekli çalışmaları yapmalıdır.
- Öğretmen öğrencileri hem okul içinde hem de okul dışında izlemeli, gelişimlerini değerlendirmeli ve öğrencilerin ebeveynleri ile sürekli bilgi alışverişinde bulunup iletişimde olmalıdır.

- Öğretmen alanı ile ilgili yeni gelişmeleri sürekli olarak takip etmeli, meslektaşları ile sürekli iletişimde olup gerektiğinde iş birliği yapmalı ve alanları ile ilgili yeni bilgileri diğer öğretmenler ile paylaşmalıdır.
- Öğretmen ders sırasında hedeflenen amaç ve ilkeler doğrultusunda plan ve programı eksiksiz olarak uygulayabilmelidir.
- Öğretmen öğrencilerin ihtiyaçlarını belirleyebilmeli, bu ihtiyaçları dikkate almalı ve bu ihtiyaçları imkanlar dahilinde en iyi şekilde karşılayabilmek için çalışmalar yapmalıdır.
- Öğretmen öğrencilerin din, dil, ırk gibi kültürel ve bireysel farklılıklarına karşı saygı duymalı ve öğrenciler arasında bu özelliklerden dolayı sınıfsal farklılıklara sebebiyet verecek hareket ve davranışlarda bulunmamalıdır.
- Öğretmen öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önüne alarak, öğrenme hızlarını dikkate almalı ve değerlendirmelidir. Gerektiği yerde bireyselleştirilmiş çalışmalar ile her öğrencinin bilgi ve beceri kazanması için özel çalışmalarda bulunmalıdır.
- Öğretmen öğrencilerin uyması ve dikkat etmesi gereken ahlak ve etik kurallarını neden ve açıklamaları ile anlatmalı ve öğrencilerin uygulamasını sağlamalıdır.
- Öğretmen insan hakları yasalarına saygılı olmalı, bu hakların gerekliliklerine göre davranışlar sergilemeli bunun yanında çalıştığı ülkenin eğitim felsefesi doğrultusunda eğitim ve öğretim programını okulunda ve sınıfında uygulamalıdır.
- Öğretmen farklı eğitim ve öğretim yöntem tekniklerini bilip uygulayabilmeli, işlenen konu ile alakalı olan öğretim yöntem ve tekniklerini seçebilmeli ve bu yöntem ve teknikleri planlı, bilinçli ve amacına yönelik olarak sınıfta kullanabilmelidir.
- Öğretmen öğrencileri her konuda cesaretlendirebilmeli, yanlış yapma, risk alma, hata yapma gibi olumsuz olabilecek durumların öğrenme için gerekli olan adımlar olduğunu anlatabilmelidir.

- Öğretmen öğrencilerin hayallerini, iç dünyalarını ve ufuklarını genişletebilmeli ve yaratıcılıklarını ortaya çıkartmalarına yardımcı olmalıdır.
- Öğretmen sınıf yönetimi ve disiplin konularında iyi olmalı ve öğrencilerine bunu hissettirebilmelidir.
- Öğrencilerin birçok (bedensel, duygusal, sosyal, zihinsel) gelişim alanlarına yönelik çalışmalar planlayıp yapabilmeli ve öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlayarak bu gelişim alanlarına katkıda bulunabilmelidir.

Farklı ülkelerde farklı şekillerde eğitimciler ve öğretmenler için belirlenmiş farklı türlerde etik ilkeler bulunmaktadır. 1915 yılında dünya üzerinde ilk defa eğitimciler ve öğretmenler için etik ilkeler Kanada’da ortaya çıkıp geliştirilmeye başlanmıştır. Bu etik ilkeler gelişen dünya ile zaman içinde gelişimden nasibini almış ve profesyonelleşmeye başlamıştır. Özellikle Amerika’daki okulların ve derneklerin yapmış oldukları çalışmalar eğitim için etik ilkelerin daha da gelişmesine katkıda bulunup profesyonel olarak eğitimde etik ilkelerin belirlenmesine ve uygulamaya koyulmasına vesile olmuştur (Şentürk, 2009).

Aydın (2006)’a göre ise öğretmen mesleki etik ilkeleri 11 madde halinde belirlenmektedir. Bunlar “meslekte profesyonellik, hizmette sorumluluk bilincine sahip olmak, adaletli olmak, eşitlikçi olmak, güvenli ve sağlıklı bir ortam sağlayabilmek, haksızlık ve yolsuzluktan uzak durmak, tarafsız olmak, doğru dürüst olmak ve güvenilir olabilmek, sürekli gelişime açık ve mesleğine bağlı olmak, saygı kurallarını bilmek ve uygulamak, elindeki kaynakları etkili bir biçimde kullanabilmek, hizmet ettiği mesleğin sorumluluklarını bilmek” tir.

MEB (2015), “Eğitimciler İçin Mesleki Etik İlkeler” konulu yayınladığı genelgede “Eğitim-Öğretim Hizmeti Verenler İçin Mesleki Etik İlkeler”i şu şekilde belirtmiş ve yayınlamıştır:

“I-Öğrenciler İle İlişkilerde Etik ilkeler”: “1. Sevgi ve Saygı, 2. İyi Örnek Olma, 3. Anlayışlı ve Hoşgörülü Olma, 4. Adil ve Eşit Davranma, 5. Öğrencinin Gelişimini Gözetme, 6. Öğrenciye Ait Bilgileri Saklama, 7. Menfi Psikolojik Durumları Yansıtmama, 8. Kötü Muameleden Kaçınma” **“II- Eğitim**

Mesleğine İlişkin Etik İlkeler”: “9. Mesleki Yeterlilik, 10. Sağlıklı ve Güvenli Eğitim Ortamı Sağlama, 11. Mesai ve Ders Saatlerine Uyuma, 12. Hediye Alma, 13. Kişisel Menfaat Sağlama 14. Özel Ders” **“III- Eğitimciler İle İlişkilerde Etik ilkeler”:** “Eğitimci; meslektaşları arasında ırk, dil, din, renk, cinsiyet, siyasi görüş ve aile statüsüne dayalı ayrımcılık yapmaz. Meslektaşlarına, öğrencilerle ilgili güven sarsıcı veya önyargılı yaklaşımlara neden olacak şekilde telkin ve yönlendirmede bulunmaz. Meslektaşları ile ilgili edindiği bilgilerde gizliliğe riayet eder. Öğrencilerin huzurunda ve değişik ortamlarda meslektaşları aleyhine söz söylemez, olumsuz söz ve davranışlardan kaçınır. Meslektaşları ile öğrencilerin kaliteli bir eğitim-öğretim alması için iş birliği yapar, bu süreçte karşılaştığı sorunları okul yönetimi ile paylaşır” **“IV- Eğitimciler ile İlişkilerde Etik ilkeler”:** “Eğitimci, öğrencilerin sosyal, fiziksel, duygusal, kültürel, ahlaki, manevi ve düşünsel açıdan gelişimlerini sağlamak, beceri ve yeteneklerini ortaya çıkarmak için velilerle iyi iletişim kurar. Çocuklarıyla gerektiği gibi ilgilenmeleri konusunda velileri yönlendirir. Veliler arasında ırk, dil, din, renk, cinsiyet, siyasi görüş ve aile statüsüne dayalı ayrımcılık yapma” (MEB, 2015).

2.4.7 Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki etik ilkeleri

Beden eğitimi ve spor öğretmenleri eğitim öğretim programı dâhilinde mesleki görev ve sorumluluklarını yerine getirmelidirler. Bu görev ve sorumluluklarını yerine getirirken, mesleğe yönelik idealleri korumak ve gerçekleştirebilmek aynı zamanda da öğrencilere yönelik olarak verilen eğitim hizmetinin kalitesiyle birlikte niteliğini de arttırmak amaçlanmalıdır. Bunları yaparken hizmet içi rekabeti de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu amaçları gerçekleştirebilmek için, kendi alanları kapsamında ve kendi alanlarına özgü olan etik ilke ve kuralların belirlenmesi gerekmektedir (Özbek, 2003).

Okullarda, eğitim öğretim çerçevesinde verilen beden eğitimi ve spor derslerinin çocukların gelişim alanlarıyla ilgili birçok fonksiyonu bulunmaktadır. Fiziksel etkinlik ve aktiviteler ile eğlenirken öğrenme, beceri gelişimi ve sağlıklı yaşam kurallarının öğrenilmesinin yanı sıra öğrencilerin kişilik gelişimleriyle beraber etik ve ahlaki değerleri öğrenmelerini sağlamada beden eğitimi ve spor öğretmenlerine büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Beden eğitimi ve spor dersleri bu açıdan çocukların tüm gelişim

alanlarına büyük katkılar sağlamaktadır. Özellikle fiziksel gelişim ve ahlak gelişimi için önemlidir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri öğrencilerin bu gelişimlerini için görev ve sorumluluklarını yerine getirirken belirli etik ilke ve kurallara da uymalıdır. (Festini, 2011).

Beden eğitimi ve spor öğretmenleri için tarihte bilinen ilk etik ilke ve kurallar 1950 yılında “AAHPER(*American Alliance for Health, Physical Education and Recreation*)” mesleki etik kurulu tarafından belirlenmiş ve yayınlattırılmıştır (Resick, vd.1975).

Bu etik ilkeler: (Akt. Özbek, 2003).

“Beden eğitiminin öncelikli amacı öğrencilerin bireysel olarak gelişimlerine en iyi şekilde olanak sağlamaktır. Bu amaç ile öğrencilerin bir yandan fiziksel gelişimlerini arttırırken diğer yandan da zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini arttırmak için çalışmalarda bulunur. Bütün çocuklar öğretmenin planladığı fiziksel etkinliklere ve spor olanaklarına katılmalıdır. Öğretmen ayırım yapmadan tüm çocuklar için zaman ayırmalıdır. Üstün yetenekli çocuklar için beden eğitimi öğretmeni fazladan zaman ayırmalıdır. Bu demokratik toplumlarda çocuklar için bir haktır. Beden eğitimi öğretmeni, öğrencileri ile olan iletişim ve ilişkilerinde, öğrencilerin kişisel ve özel bilgilerini gizlilik esasları ile korumalı, bu bilgileri başkaları ile paylaşmamalıdır. Beden eğitimi öğretmeni, öğrencileri ile olan ilişkilerinde etkili bir öğretim için yeri geldiğinde onlara arkadaşça davranabilmeli fakat bu arkadaşça davranışlar öğrenciler için olumsuz ve zararlı boyutta olmamalıdır. Bu ilişkiler öğretmenlik mesleğinin saygınlığına zarar verilmemelidir. Beden eğitimi öğretmeni, mesleki ve toplumsal yaşamında etik ilkelere uygun davranış ve eylemleri ile öğrencilerine rol model olmalı, sağlıklı ve güzel bir yaşam için öğrencilerini fiziksel aktivitelere katılmaları konusunda motive etmelidir. Amaç ve hedefeler doğrultusunda etkili bir eğitim öğretim uygulayabilmek için, saygı, anlayış dürüstlük çerçevesinde diğer mesleki dernekler ile ilişkide olup bilgi alışverişinde bulunmalıdır. Beden eğitimi öğretmeni eğitim ve öğretim faaliyetleri ile ilgili olarak diğer birimler ile iş birliği sağlamalı, bencilce davranmamalıdır. Diğer öğretmenler ile bir bütün olabilmeli ve kişisel ayrıcalık beklentisinde bulunmamalıdır. Eğitim öğretim kapsamında okullarda karşılaşılan sorunların çözümünde şeffaf olmalı, okul yönetimine bu sorunları

eksiksiz ve doğru bir biçimde aktarmalıdır. Bu şekilde bir davranış beden eğitimi öğretmeni için önemli bir görev ve yükümlülüktür. Kişisel ve mesleki gelişimine önem vermeli ve bunun için çaba sarf etmelidir. Bu bütün beden eğitimi öğretmenlerinin görevidir. Meslek etiği, meslek ile ilgili fedakârlıklar ve çalışmaların kişisel çıkar ve avantajların üzerinde olması demektir. Bu açıdan beden eğitimi öğretmeni yükselmek için çalıştırdığı takımların başarısını kendine mal edip övünmekten kaçınmalıdır. Beden eğitimi öğretmeni okul yönetiminin satın almış olduğu araç, gereç, malzeme ve materyalleri korumalı bu malzemelerden kazanç sağlamamalıdır. Bu malzemeleri ve materyalleri eğitim öğretim amacı dışında okul yönetiminden talep etmek, aldırarak ve farklı amaçlar için kullanmak etik dışı davranış olarak kabul edilir. Beden eğitimi öğretmeni öğrencileri anlayabilmelidir ve onlara karşı anlayışlı davranabilmelidir. Bu bir sorumluluktur. Çocukların ve öğrencilerin büyüme ve gelişmesine bu anlayış ile katkıda bulunmalıdır. Öğrencileri daha iyi anlayabilmek için okul, aile ve toplum ile iş birliği içinde olmalı ve hareket etmelidir. Toplumsal olayları takip etmeli ve yaşam koşullarını iyileştirecek ve güzelleştirecek bütün toplumsal etkinliklerde görev almalıdır. Bu beden eğitimi öğretmenleri için bir sorumluluktur. Bununla birlikte bir vatandaşlık görevi olarak çocuk ve gençlik merkezlerinde görev almalı, bir lider görevi üstlenerek çalışmalarda bulunmalıdır. Beden eğitiminin gelişmesi amacı ile resmi olarak beden eğitimi ile ilgili olan ulusal ve yerel meslek örgütlerine katılıp üye olmalı, aktif olarak bu meslek örgütlerinde görev almalıdır. Bu beden eğitimi öğretmenlerinin yükümlülüklerindedir. Bütün beden eğitimi öğretmen adaylarının ve mesleklerini icra eden beden eğitimi öğretmenlerinin, topluma, mesleklerine ve ülkelere karşı etik olarak sorumlulukları ve görevleri bulunmaktadır. Bu kapsamda öğretmenlik mesleğinin standartlarını yükseltmek için etik ilkeler doğrultusunda eğitim öğretim programını uygulamakla yükümlüdürler. Amerika’da yetişmiş beden eğitimi öğretmenleri, aldıkları mesleki eğitimi Amerika’nın gelecek nesillerini yetiştirmek için kullanmalı ve öğrencilerin gelişimlerine katkıda bulunmalıdırlar. Beden eğitimi alanı ile ilgili bilgi ve uygulamaları öğretmen öğrencilerin beceri haline getirmelerine destek olmalı ve bu bilgileri anlamalarını sağlamalıdırlar. Bu beden eğitimi öğretmenleri için bir görev ve yükümlülüktür’’ (Akt. Özbek, 2003).Özbek (2003) tarafından derleme yapılarak ulaşılan Pehlivan (1998).

Travers ve Robero (1998), Resick vd. (1975) isimli araştırmacı ve yazarların tarafından belirlenmiş olan beden eğitimi öğretmenlerinin etik ilkeleri ‘Profesyonellik, Sorumluluk, Dürüstlük ve Saygı’ alanları kapsamında aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (Akt. Özbek, 2003).

A-Profesyonellik

Beden eğitimi öğretmenleri,

1-Öğrenci başarısını değerlendirirken yalnızca fiziksel yetenekleri değil öğrencilerin zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini de dikkate almalıdır. 2- Şampiyon olmak ve yarış kazanmaktan çok eğitim ve sağlığa önem verir. 3- Müsabakalarda kaybetmeyi, kazanmak gibi doğal kabul etmelidir. 4- Meslektaşlarıyla iş birliği ve dayanışma içinde olmalıdır. 5- Mesleğe yeni başlayan meslektaşlarının mesleki bilgi ve deneyim kazanmalarına yardımcı olmalıdır. 6- Öğrencilerine şiddete dayalı bir saldırıda bulunmamalıdır. 7- Müsabakalarda başarısız olan sporcu öğrencilere anlayış göstermelidir. 8- Derslerinde öğrencilerde ortaya çıkabilecek bedensel rahatsızlık, susuzluk ya da halsizlik gibi durumlarda gerekli önlemleri alır 9- Okulun olanaklarını bir grup öğrenciye tanımaktan çok, bütün öğrencileri spor etkinlikleri içine sokan, çalışmalara yer vermelidir. 10- Okulun araç gereç ve tesislerinden bütün öğrencilerin eşit yararlanmasını sağlamalıdır. 11- Notu bir baskı aracı olarak kullanmamalıdır. 12- Sporda dürüstlüğü kazanmaya tercih etmelidir. 13- Sporda disiplini, kazanmaya tercih etmelidir. 14- Öğrencilerine derslerinde hoşgörülü davranmalıdır.

B- Sorumluluk

Beden eğitimi öğretmenleri,

1-Öğrencilerinin doğru davranışını ödüllendirmelidir. 2- Öğrenci başarısını nesnel(yansız) olarak değerlendirmelidir. 3- Ders ve antrenman saatlerine kendisinin ve öğrencilerinin uymasına özen göstermelidir. 4- Öğrencilerinin sağlığına ve güvenliğine sportif başarıdan daha fazla önem vermelidir. 5- Sporcu öğrencilerinin transferinde kendi çıkarını gözeterek aracılık yapmamalıdır. 6- Özürlü öğrencilerin derse katılımını sağlamak için onlara özel ilgi göstermelidir. 7- Beden eğitimi dersini genel eğitimin ayrılmaz ve

tamamlayıcı bir parçası olarak görmelidir. 8- Öğrencilerinin ders içinde görüşlerine değer vermelidir.

C- Dürüstlük

Beden eğitimi öğretmenleri,

1-Sporcu öğrencilerini küçük düşürücü konuşmalar yapmamalıdır. 2-Sporcu öğrencilerinin sağlığını tehlikeye atacak test, ölçüm ya da ilaç denemesi yapılmasına izin vermemelidir. 3- Öğrencileriyle ilgili özel bilgileri sır olarak saklamalıdır. 4- Sınıf ortamında tartışılan dinsel, politik ve etnik konuları sır olarak saklamalıdır. 5- Sporcu öğrencilerinin sağlığını tehlikeye atacak antrenman yaptırmamalıdır.

D. Saygı

Beden eğitimi öğretmenleri,

1- Kulüp transferlerinde sporcu öğrencilerinin eğitimini ve sağlığını dikkate almalıdır. 2- Müsabakalara katılacak sporcu öğrencilerin diğer derslerini aksatacak uygulamalardan kaçınmalıdır. 3- Öğrencilerine hakaret etmemelidir. 4- Rakip okul takımının sporcu ve antrenörlerini küçük düşürücü konuşmalar yapmamalıdır. 5- Meslektaşlarıyla olan ilişkilerinde saldırgan ve kırıkcı davranmamalıdır.

2.5 Etik İkilem

Etik ikilem kavramını incelerken öncelikle ikilem kavramı incelendiğinde, bu kelimenin ‘’ Dilemma’’ şeklinde ‘’Yunanca’’ dan gelmiş olduğu görülür. Dilemma kelimesi biraz daha incelediğinde ‘’Di’’ nin Yunancada ‘‘iki’’ kelimesinin karşılığı olduğu, ‘‘Lemma’’ kelimesinin ise ‘‘kabul olmuş bir varsayıma karşılık olarak ortaya koyulan öneri’’ anlamına geldiği görülür. İkilem kavramı birbirine alternatif olan iki olumsuz durum olarak karşımıza çıksa da orijinal anlamı bakımıyla olumsuzluk ya da hoşnutsuzluk anlamlarını ifade etmemektir. Etik ikilem kavramına baktığımızda ahlaki değer taşıyan iki durumun birbiri ile çelişmesi olarak tanımlanabilir. Başka bir ifadeye göre de doğru ya da yanlış bir durum karşısında karar verme konusunda çelişki yaşamaktan kaynaklı sorun durumunun oluşması olarak da tanımlanmaktadır

(Kidder, 1995; Campbell, 2000; Erdoğan, 2018). Diğer başka bir tanıma göre etik ikilemler, amaç doğrultusunda ortaya koyulacak davranış biçimi için amaca yönelik olan ve amacın karşısında olan ahlaki değer ve düşüncelerin içinde olduğu karmaşıklıklar ve içinden çıkılması güç durumlar biçiminde tanımlanmaktadır (Donagan, 1996).

İkilem durumlarında bireyler, bir konu ile alakalı olarak farklı seçeneklere sahip olup bu seçenekler arasında seçim yapamama ve karar verememe durumları yaşamaktadır. Bu durum bireylerin ahlaki davranışlarını ortaya çıkarmak ve ahlaki gelişimlerinin hangi yönde olacağını belirlemek açısından çok önemlidir. Her durumda bireyin seçimleri ve kararları etik ve ahlaki değerler ile örtüşmelidir (Şahin, 2011).

İnsanlar, hayatlarının birçok kısmında sürekli karar verme ve bu kararları uygulama durumunda kalmaktadır. Herhangi bir konu ile alakalı karar verme süreciyle karşılaşıldığında, birden fazla seçeneğin bulunması ve bu seçeneklerin hepsinin sonuçlarının ortaya çıkacak durumu farklılaştırması, bireyin karar verme durumunu zorlaştırır. Bu durum bireyin konu üzerinde çok fazla düşünmesine sebep olur. Bu karar verme sürecinde kişinin kararlarını etkileyen birçok faktör ortaya çıkabilir. Bu faktörler kişinin ahlaki durumu ile, bulunduğu ortamla, çalıştığı kurumla ya da kişinin kişisel beklentileri ile ilgili olabilmektedir. Bu gibi durumlarda birey konu ile ilgili olarak etik ve etik ilkelere uygun şekilde karar vermelidir. Her zaman ve her durumda kişi kararlarını seçerken etik ilkeleri ön planda tutmalıdır. Fakat birey bu seçenekler ve kararlar aşamasında farklı nedenlere bağlı olarak ikilemler yaşayabilir. İşte etik ilkeler bu aşamada kişiye yol gösterici olarak rehberlik ve eşlik etmelidir. Kişi de bu etik ilkeleri iyi bilmeli, benimsemeli ve ikilemlerde kaldığı durumlarda bu etik ilkelere göre seçimler yapmalı ve kararlar almalıdır (Kıranlı ve İlğan, 2007; Duran, 2014).

Etik ikilem durumları bireylerin karar verme konusunda en çok zorlandıkları durumlardır. Çok istenen iki durum ya da hiç istenmeyen iki durum arasında seçim yapmak durumunda kalınabilir. Bu gibi durumlarda alınacak kararların sonuçlarının doğuracağı etkilerin iyi düşünülmesi gerekmektedir. Kişinin sahip olduğu ahlaki değerler hangi yönde ve doğrultuda ise kendi baskın isteklerine göre o seçeneğe yönelecektir. Burada kişinin verdiği kararın doğru ya da yanlış

olmasından çok, verilen kararın ahlaki etik ilkeler ile örtüşüp örtüşmediği ya da kişinin ahlaki ve etik değer yargılarının hangi düzeyde olduğu sorgulanmalıdır. Çünkü bunlar kişinin vereceği kararları etkilemektedir (Tosun, 2005).

Etik ile ilgili sorunlar, bir eylem ya da davranışın bireyin zihninde karmaşaya düşmesi veya toplumun ahlaki değerleri ile alakalı kuşkulara sebebiyet vermesinden kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda da etik kuralları ihlal etme davranışları ve etik ikilem durumları oluşmaktadır. Etik ilkelere ters davranışlardan kaynaklanan etik ikilem durumları, genellikle bireylerin kuralları ihlal etmelerine sebebiyet verir. Etik ikilem ile karşı karşıya kalmaktan kaynaklanan bir sorunun çözümü için, ikileme sebebiyet veren durumun tanımlanması doğru bir şekilde yapılmalı, bireyin seçimlerinin ve kararlarının doğru olandan yana yönlendirilmesi gerekmektedir. Karşılaşılan ikilem durumuyla ilgili sorular belirlenip cevaplarının ortaya çıkarılması yaşanan ikilem durumunun analizinin yapılmasına olanak sağlayacaktır (Yıldırım 2008; Üstün, 2016).

Erdoğan (2018)'e göre etik ikilem durumunun oluşabilmesi için, insanda kararsızlığa ve bir türlü karar verememe durumuna sebep olan olayların her birinin kişi tarafından doğru olarak görülmesi ve kabul edilmesi gerekmektedir. Bireyin uyması gereken farklı kurallar topluluğu ve farklı değerler ile kişisel değerlerinin çatışmasından kaynaklanan kararsızlık sürecinin yaşanmasıdır etik ikilem. Kısaca kişinin değerlerinin çatışmasından kaynaklanmaktadır.

İçerisinde yaşanan toplumun kültür yapısı ve toplumsal değerleri bireylerin etik anlayışlarını biçimlendirmekte önemli olan faktörlerdir. Bireyler günlük hayatlarında birçok kez karar verme durumu içerisinde kalmakta ve bu kararlar ile ilgili kendi etik anlayışları doğrultusunda değerlendirmelerde bulunmaktadırlar. Bilinçli ya da bilinçsiz şekillerde yapılan karmaşık derecede etik değerlendirmeler bireylerin karar verme durumlarını zorlaştırmakta ve bunun sonucunda da etik ikilem durumları yaşanabilmektedir (Erdoğan, 2018).

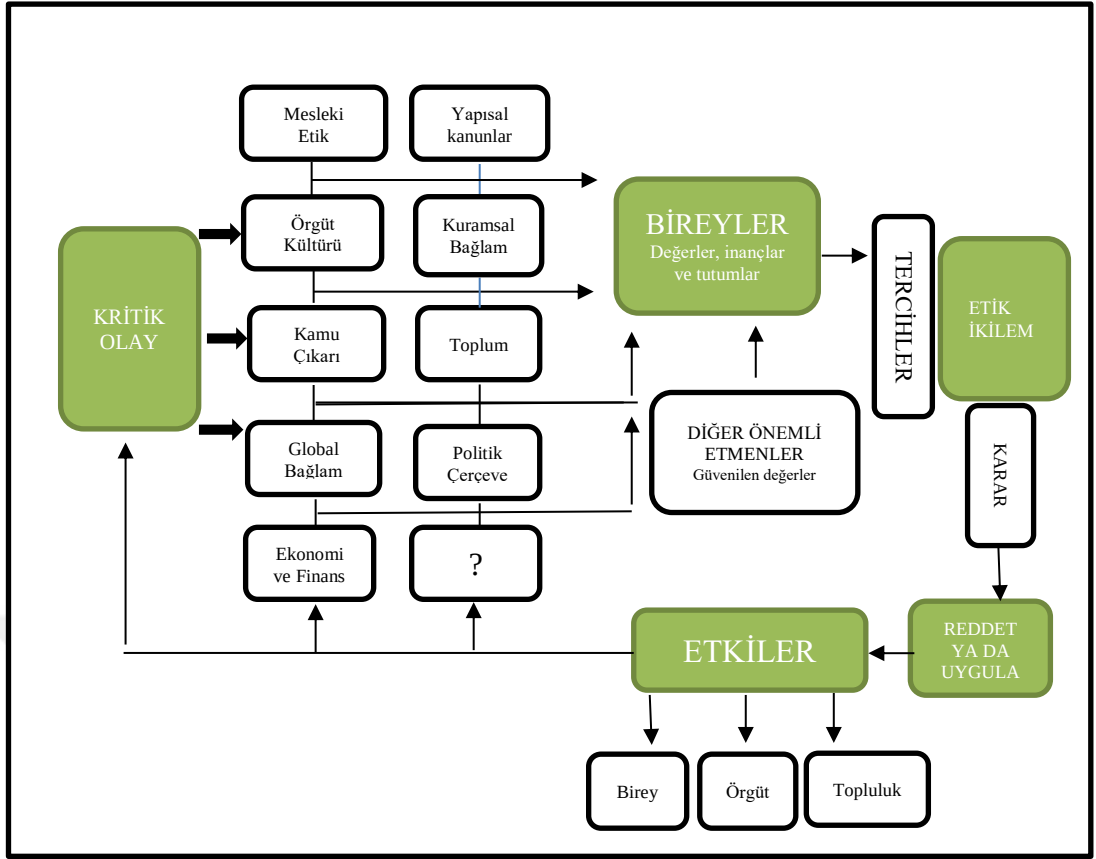
2.5.1 Etik ikilemlerin yapısı

Etik ikilemlerin ana yapısını, etik ikilem durumlarına sebep olan durumlar, yaşanan etik ikilemlerde kişinin karar vermesini etkileyen faktörler ve alınan kararların sonuçlarıyla bu sonuçların ortaya koyduğu etkiler oluşturmaktadır.

Etik ikilemi etkileyen ve tetikleyen faktörler incelendiğinde, bunların kişilikler, toplumlar, ahlaki değerler, mesleki etik ilkeler, insanların karakterleri, işlerine bağlılıkları, yaşanılan ülkenin siyasi ve politik değerleri, ekonomik durumlar, ego tatmin durumları gibi başka da sayılabilecek birçok faktör ortaya çıkmaktadır. Bu farklı ve çok sayıda etkileyici ve tetikleyici durum karşısında insan karar almaya çalışmaktadır ve alınan kararların insanlar, örgütler ve toplumlar üzerinde birçok değişkene göre farklı etkileri olabilmektedir (Erdoğan, 2018).

Bireylerin yaşamları içinde insanlarla ile olan ilişkilerinde ve iletişimlerinde etik değerlere uygun bir hayat yaşayabilmeleri için her zaman etik açıdan değerlendirilmiş kararlar vermeleri önemli görülmektedir. Etik değerleri hiçe sayarak yapılan eylem ve davranışlarda birey etik ikilem durumuyla karşılaşabilmektedir. Bireyin kendi kişisel amacına yönelik kişisel değerleri ile etik değerler çatışabilir ve kişi seçim yapmak zorunda kalarak kafa karışıklığı ile etik ikilem durumunu yaşayabilir (Cranston, vd.2003).

Yukarıdaki paragraflarda belirtildiği gibi etik ikilem durumları kişinin sahip olduğu değerlerin çatışması nedeniyle kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda etik ikilemlere sebep olan durumların kaynağında önemli kritik etkenler vardır. Etik ikilem durumlarına sebep olan etkenler, etik ikilem durumlarının özellikleri, etik ikilem durumlarının nasıl ortaya çıktığı ve etik ikilem durumlarının çözüm sürecindeki faktörlere dayalı bir model Cranston vd. (2004) tarafından oluşturulmuş ve aşağıdaki Model Şekil 1' de tablo şeklinde gösterilmiştir (Akt. Erdoğan, 2018):

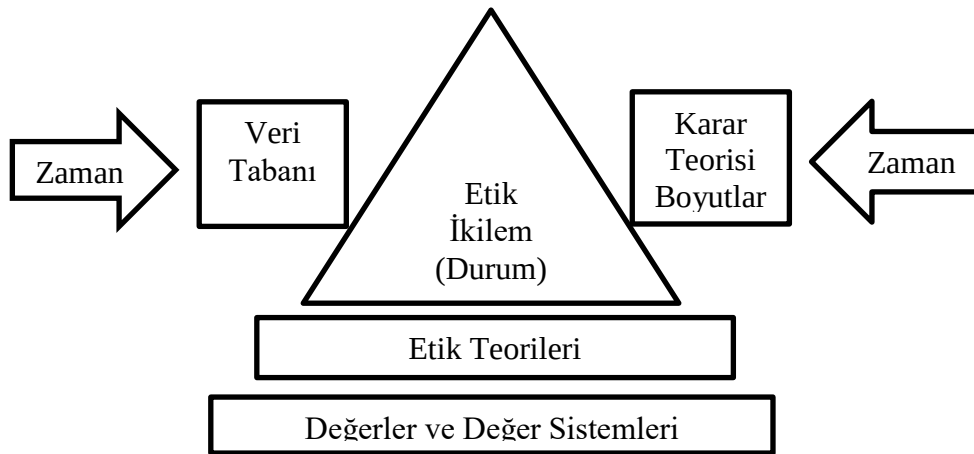
Şekil 2.1: Etik İkilem Modeli “ Towards an understanding of ethical dilemmas faced by school leaders.” Cranston vd., 2004.

Kaynak (Akt. Erdoğan, 2018).

Şekil 1’deki model, etik ikilem durumunu yaşayan kişilerin, içinde kaldıkları bağlamı, güç etkenlerini ve karar vermeye dönük süreçlerini ortaya koymaktadır. Yine modelde yaşanan etik ikilem durumlarında bireyler, toplum ve örgüt üçgenindeki ilişkiler meydana çıkarılmaktadır. Modelde bireylerin, örgütlerin ve toplulukların aldıkları kararlar üzerinde direkt ya da dolaylı şekilde etkisinin olduğu görülmektedir. Şekil 1’deki etik ikilem modeli beş temel üzerine kurulmuştur. İlki etik ikilemlerin oluşmasına sebep olan kritik olaylardır. Kritik olay etik ikilem durumunu ortaya sermektedir. İkinci olarak güç kümeleri karşımıza çıkmaktadır. Bu güç kümeleri yukarıdaki şekilde gösterildiği gibi dokuz adet kümeden oluşmaktadır. Bu güç kümelerinin hepsi ayrı ayrı olarak kritik olay durumunu kendi yargıları doğrultusunda değerlendirip izah etmeye çalışmaktadır. Bu güçler kendi aralarında bir rekabet içindedirler ve bu rekabetten kaynaklanan gerilim durumları ortaya çıkabilmektedir. Her gücün kendi özelliklerine göre etik ikilem durumları

üzerinde farklı şekillerde ve ayrı ayrı olarak değişik etkileri olmaktadır. Soru işareti (?) şeklinde gösterilen ismi olmayan güç kümesi şimdiki zaman içerisinde belirlenme imkânı olmayan ve buna bağlı olarak gelecek zamanda oluşabilecek güçleri temsil etmek için oluşturulmuştur. Modelde etik ikilem durumlarına ilişkin değişkenler basit bir şekilde sunulmaya çalışılsa da etik ikilem durumları basit olmayan bir ve karmaşık bir süreçler içermektedir. Buna bağlı olarak da etik ikilem durumlarının doğrusal boyutta bir yapısı yoktur (Cranston vd., 2003; Cranston vd. 2004).

Model, şekil 1’de görüldüğü üzere bireylerin almış oldukları kararlar ve bu kararların sonuçları ile bireylerde, örgütlerde ve topluluklarda farklı etkiler ortaya çıkmaktadır. Bireyin kişisel karar almasının sonucu olarak okulda ve okul ortamının dışında günlük hayatta bireyin itibarına yönelik insanların algıları etkilenebilir. Sonuçların stres yaşama durumlarına sebep olan durumlarda bireyin kariyer gelişimi ve kariyeri olumsuz şekilde etkilenebilir. Alınan karar sonucunda okul topluluğu da örgütsel düzeyde bu durumdan etkilenebilir. Topluluk bazında da insanların okula yönelik algı seviyeleri ve algıları değişik şekillerde etkilenebilmektedir (Cranston vd.2004). Aroskar (1980)’e göre ise etik ikilemlerin yapısı üç ana başlıktan oluşmaktadır. Bunlar; açıklama, karar ve eylem durumları olarak gerçekleşmektedir. Burada yapısal olarak etik ikilem durumları, durumsal gerçekler, karar verme soruları etik teoriler olarak ortaya koyulmuştur. Bu faktörler zaman ve değer sistemleri açısından değerlendirilmeye alınmıştır. Aroskar (1980)’e göre olan etik ikilemlerin yapısal modeli aşağıdaki Şekil 2’ de gösterilmiştir.

Şekil 2.2: Etik İkilemin Anatomisi. “ Anatomy of an ethical dilemma: The theory. “

Kaynak: Aroskar, M. A., 1980.

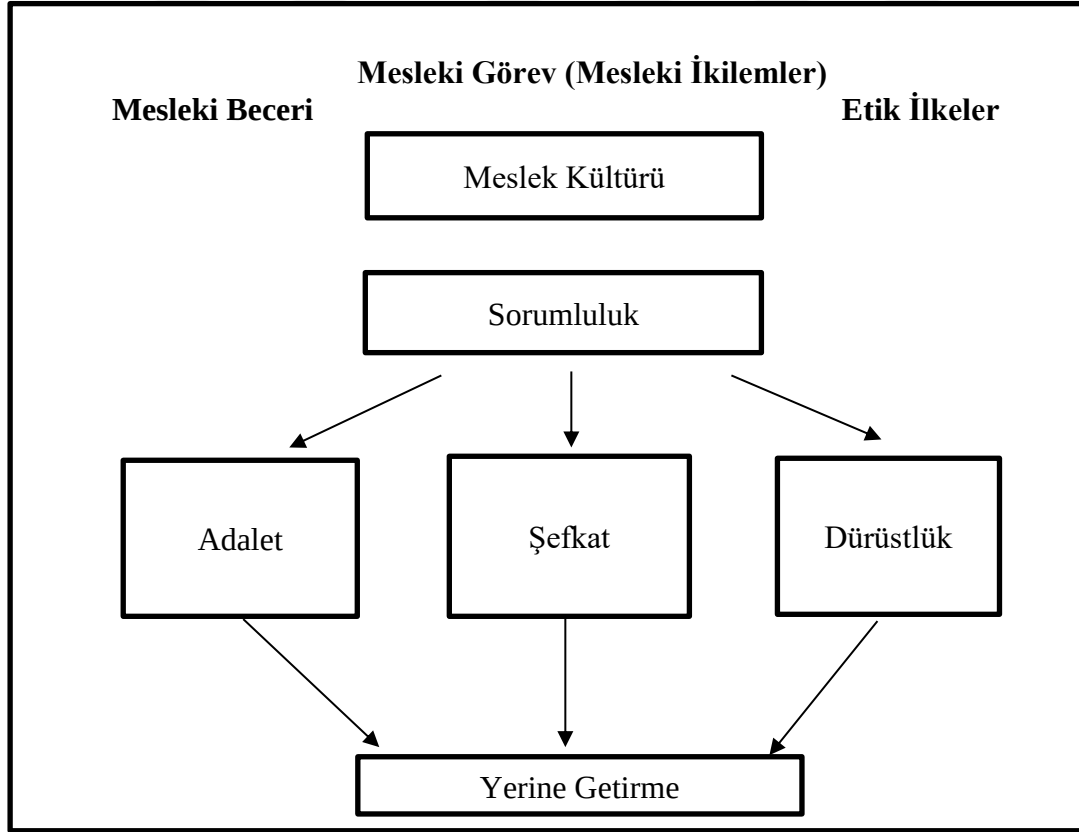
Bu modelde zaman etik ikilem durumlarını ortaya koyan ve aydınlatmaya çalışan farklı bir boyut alanıdır. Bazı etik ikilem durumlarında birey acele ile karar alması gerekirken bazı durumlarda ise bireyin karar almak ve düşünmek için zamanı bulunmaktadır. Karar almak için zamanı olan birey gerçekleştireceği eylem ya da davranış için elinde olan seçenekleri değerlendirir ve sergileyeceği davranış biçimine karar verir. Zamanın kısa olduğu durumlarda bireyin bu değerlendirmeleri yapmasına fırsat kalmamaktadır. Modeldeki veri tabanı alanı, etik ikilem durumlarının analizi bakımından çok önemlidir. Karar teorisinin boyutlarında önemli derecede olan alt boyutlar karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; kararı verecek olan kişi kişinin kim olduğu, kararın kimin için verilecek olduğu, verilen karara etki eden etmenlerin neler olduğu ve verilecek karar doğrultusundaki kişinin ahlaki etik ilkeleridir. Diğer bir faktör olarak verilen etik teorileri kişinin etik ilke ve kurallara yönelik olan düşüncelerinin ve duygularının verilecek olan karar açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Burada kişinin benimsemiş olduğu etik ilkelere göre alınacak olan kararlarda farklılık gösterecektir (Aroskar, 1980).

2.5.2 Öğretmenlerin Etik İkilemleri

Tüm toplumların şekillenmesinde ve gelişmesinde eğitim ve eğitimin temel yapı taşı olan okullar çok önemlidir. Okullar değerler bağlamında zenginlik içeren ve geliştiren kurumlardır. Çok paydaşlı yapıya sahip olmalarıyla birlikte toplumsal değerlerden etkilenen bununla birlikte toplumsal değerleri etkileyebilen karmaşık yapılı ve farklı örgütlerdir. Buna istinaden okullarda etik ikilem durumlarının yaşanmasına neden olabilecek birçok olayın yaşanması mümkün görülmektedir. Özellikle eğitimci rolünü üstlenen öğretmenlerin yaşadıkları etik ikilemlerde, sahip oldukları ve benimsedikleri mesleki etik ilkeler, değer yargıları, yasaların uygulanabilirliği ve bu yasalara uyma durumları, görev aldıkları okulların içyapıları, okulların bağlı oldukları kültürel değerler ve kişisel özellikler gibi faktörler alınan kararlarda etkili olmaktadır (Erdoğan, 2018).

Öğretmenlerin yaşadıkları etik ikilem durumlarını incelerken Oser (1991)' in öğretmenler için oluşturduğu etik ikilem modeline bakmamız gerekmektedir. Bu model eğitim ve okul alanını kapsamaktadır. Burada ahlaki değerlere yönelik

olan çatışma durumlarının üç önemli öğeye uygun olmayan eylemler ve davranışlar sonucu oluştuğu belirtilmektedir. Bu üç önemli ve değerli öge dürüstlük, şefkat ve adalettir (Kirri, 1991). Öğretmenler, düşüncelerinde, eylemlerinde ve davranışlarında etik değerler ve ilkelerle ilgili olarak dürüst, şefkatli adaletli olmalıdır. Bu kavramlarla birlikte mesleki görevlerini etik açıdan yerine getirmiş olurlar. Öğretmenlerin kişisel değerleri ve sahip oldukları etik ilkeleri doğru bir biçimde benimsemeleri çok önemlidir. Çünkü öğretmenler, velilerle, öğrencilerle, diğer öğretmenlerle, toplumla ve okul idarecileri ile her zaman iletişim ve ilişki içerisinde olmaktadır. Farklı ve birçok kişiyle yaşanan bu iletişim ve ilişkilerde etik ikilem durumlarının ortaya çıkması kaçınılmaz olarak görülmektedir. Aşağıda Oser (1991)'in bu etik ikilem durumuyla ilgili model şekli bulunmaktadır (Akt. Özbek 2003).

Şekil 2.3: Dimensions of the Teachers Ethos Model (Osser, 1991' den aktaran Tırsi,1999 ve Özbek, 2003).

Okullar bireysel grupsal olarak farklı çeşitlilikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu farklı ve değişik çeşitliliklerden kaynaklı olarak bireylerin ve grupların değerleri ve etik ilkeleri de çeşitlenmektedir. Bu çeşitlilik sebebi ile de yaşanan olaylar karşısında farklı davranış ve yaklaşımlarda bulunabilirler. Ortadaki bu

farklılıklar ve ahlaki değerler karşılıklı gerilimlerin yaşanmasına sebebiyet verebilir. Ortaya çıkan gerilimler bireylerde ve gruplarda çatışmalara neden olarak etik ikilemlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlar ve etik ikilem durumlarının yaşanmasına sebep olur (Catacutan ve de Guzman, 2016).

Bireylerin ve öğretmenlerin yaşadıkları etik ikilemlerin altında yatan genel nedenlere baktığımızda kişisel etik ilkeler, ahlak yapısı, ahlaki değerler, kişisel haklar, kültürel yapı, dini inançlar, toplumsal yapı ve standartlar, eşitlik ve adalet inançları, yasalar ve kurallar karşısında bireyin yaşadığı değer çatışmaları, geleneksel ve gizli müfredatlar, siyasi görüş ayrılıkları ve sorumluluk bilincinin olduğu belirtilmektedir (Pollock, 2010; Shapiro ve Stefkovich, 2005).

Ahlak kuralları ve değerler okullar ve öğretmenler açısından çok önemli kilit noktalarını içerisinde barındırmaktadır. Özellikle genç nesillerin bu değerleri kazanması ve bu değerlere göre toplumların şekillenmesinin öz kaynağı okullar ve öğretmenlerdir. Okullarda meslek hayatlarını sürdüren öğretmenler günlük iş ve mesai saatleri içerisinde birçok kez ahlaki tercihler yapmak zorunda kalmakta ve tercih seçimleri sırasında doğruyu yanlıştan ayırma konusunda geleneksel görüşlerine göre kararlar alabilmektedirler. Bununla birlikte öğretmenlerin kişisel farklılıkları, olaylara bakış açıları, belirsizlikler içerisinde kalmalarından dolayı ve okulların içyapılarının karmaşıklık göstermesinden dolayı etik ikilem durumları öğretmenler tarafından sıklıkla yaşanabilmektedir (Lafleur, 2007).

Etik tüm bireylerde, toplumlarda ya da farklı meslek sahiplerinde olduğu gibi öğretmenlerin de zihninde ve bilinçlerinde var olan değerler kavramıdır. Etik açıdan doğru ve iyi gibi kavramsal sorular eğitimcileri ve öğretmenleri huzursuz ve rahatsız edebilir. Etik boyutun farkında olan eğitimciler ve öğretmenler sorunlarla karşı karşıya kalıp bunun sonucunda da etik ikilem durumlarıyla karşılaşacaklardır. Farklı kişiler ve farklı ilişkilerden kaynaklanan çelişkiler ile değerlerin çatışması öğretmenlerin etik ikilem yaşamalarında önemli olan etkenlerdir. Öğretmenler zorlayan bu süreç içinde öğretmenler tarafından en fazla derecede yaşanan etik ikilem durumlarına sorunun daha iyi anlaşılması açısından bakılmasında fayda vardır. Öğretmenler tarafından bildirilen bu etik ikilem durumları aşağıda maddeler halinde verilmiştir (Campbell, 2000).

- Öğretmen tarafından, başka bir öğretmenin öğrenciye yönelik olan eylem ve davranışlarının fark edilmesi durumu (Öğrenci ile alay etme, fiziksel şiddet uygulama, yüksek ses ile bağırma, küçük düşürmeye çalışma, cinsel taciz ve istismarda bulunma gibi).
- Okul müdürünün, öğretmen üzerinde baskı kurarak bir öğrenciye yönelik not yükseltilmesini istemesi.
- Bir öğretmen tarafından, başka bir öğretmenin alanındaki eksikliklerin ve yetersizliklerin fark edilmesi (Öğrencilerin sınav kâğıtlarını ve ödevlerini yanlış notlar ile değerlendirmesi).
- Burslu şekilde okuyan bir öğrencinin para hesabından bir öğretmen tarafından çalınan paranın başka bir öğretmen tarafından öğrenilmesi.
- Bir öğrencinin gireceği sınavda başarılı olması ve geçer not alması için öğretmen tarafından sınav sorularının çalınıp öğrenciye verilmesinin başka bir öğretmen tarafından fark edilip bilinmesi.
- Göreve yeni başlayan bir öğretmenin, öğrenci değerlendirmesi yaptığı ve not vermesi gerektiği zamanlarda öğrencilerin notlarının yüksek olması için diğer öğretmenler tarafından baskı altına alınması.
- Protesto amaçlı olarak öğretmenlerin isteyerek ve gönüllü katılım ile greve katılımları.
- Herhangi bir konuda ya da bir sorun durumunda öğretmenden yardım istemek nedeni ile görüşmeye gelen öğrenciye, farklı bir öğretmen tarafından kaba, saldırgan ve uygunsuz şekilde davranılması.
- Bir öğretmen etik ilkelere ve mantık dışı olduğuna inandığı disiplin kuralları ve politikalarına kendi uymamasına rağmen öğrencileri bu kurallara uymaya zorlaması.
- Öğrencilerin izni olmadan özel yaşamlarının araştırılmasının öğrencinin psikolojik durumlarına zarar vereceği bilinmesine rağmen okul yönetiminin öğretmene bu görevi vermesi ve bu görevi tamamlamasını istemesi.

- Bir öğretmenin, başka bir öğretmenin ders planlarını, ders içeriklerini ve ders programlarını etik olmayan şekilde ve kurallara uygunsuz şekilde değiştirip dersleri bu şekilde yürüttüğüne inanması (kendi fikir ve düşüncelerini öğrencilere zorla kabul ettirme gibi).
- Öğretmenin, başarısız olan öğrencilere açıklamalarda bulunmasının okul müdürü tarafından istenmesi ve öğretmenin bu isteğe uymaması ve bu isteğe karşı çıkması.
- Okul yönetiminin veliler ile yaptığı görüşmeler ve toplantılarda ortaya koyulan öneri ve isteklerin veliler lehine olduğu durumlarda, öğretmenin bu öneri ve isteklere karşı olması ve itiraz etmesi.
- Üniversiteden burs almak isteyen bir öğrenci için, öğretmenin bunu sağlamaya yönelik olarak öğrenciye hak etmediği notları vererek puanını yükseltmesinin başka bir öğretmen tarafından fark edilmesi.

Okulların günlük işleyişi sırasında öğretmenler farklı şekillerde etik ikilem durumlarıyla karşılaşabilmektedir. Bu durumda kalan öğretmenler karmaşık ve farklı şekillerde çelişkiler yaşayıp doğru ya da yanlış olan kararlar almaktadır. Bununla birlikte öğretim durumlarından kaynaklanan etik ikilem durumları da ortaya çıkabilmektedir (Fitzmaurice, 2008).

Etik ikilem durumlarının farklı boyutları bulunmaktadır. Bu boyutlara göre öğretmenlerin yaşadıkları etik ikilem durumları sınıflandırılabilir. Bu çalışmada öğretmenlerin yaşadıkları etik ikilemler davranışsal, yapısal, politik ve sistemsel etik ikilemler boyutlarıyla ele alınıp değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmaya yönelik olarak 4 boyuttaki etik ikilem yaşanan durumlar aşağıda verilmiştir (Campbell, 2000; Dowd, 2012; Helton ve Ray, 2006, 2009; Husu, 2001; Middlewood ve Cardano, 2001; Pope vd.2009; Shapira-Lishchinsky, 2011, Erdoğan, 2018).

2.5.3 Davranışsal boyutta etik ikilemler

Okullar yapıları itibarı ile farklı kişilikler ve farklı gruplardan oluşan karmaşık örgütlerdir. Bu farklılıklar bir bakıma okulların zenginlik kaynaklarıdır. Farklılıklardan kaynaklanan çeşitlilikle beraber ortaya çıkan olaylara ve durumlara okul içindeki insanların yaklaşımları çeşitlenmekte ve değişiklik

göstermektedir. Bu çeşitlilik durumundan kaynaklı bireyler ve gruplar arasında çatışmalar, gerilimler çelişkili durumlar yaşanmaktadır ve bunun sonucunda da etik ikilem durumları ortaya çıkmaktadır. Bireysel iletişim ilişkilerin neden olduğu ikilemler, öğrencilerin başarı oranlarının belirlenip izlenmesine bağlı ikilemler, öğretimin izlenip denetime tabi tutulması, okul kurallarına yönelik düzen ve disiplin ile ilgili kurallar genel olarak davranışsal boyuttaki etik ikilem durumlarına sebep olmaktadır (Catacutan ve de Guzman, 2016).

Davranışsal boyutta öğretmenlerin yaşadığı etik ikilemlere daha detaylı baktığımızda; a)öğrencilerin özel hayatları ile ilgili sırların gizlenmesi ve paylaşılmaması, b)öğrenci velilerinin inanç sistemleri, c)öğrenciler arasında ayrımcı davranışlar sergileyen öğretmen davranışları, d)farklı öğretmenlerin öğrencilere karşı olumsuz derecede olan tutum ve davranışları, e)okulda görev yapan başka öğretmenlerin uzmanlık alanları için yetersiz olmaları ve ihmalkar davranışları, f)öğrencilere karşı öğretmende çatışmaya sebep olan merhamet ve tutarlılık durumlarının çelişkilere sebep olması, g)okulda görev yapan farklı birimlerdeki bireylerin ve öğretmenlerin dikkat çekerek şüphe uyandıran eylem ve davranışları, h)öğrencilerin sergilemiş oldukları hataları ve davranışları ailelerine bildirme, gibi durumlar karşımıza çıkmaktadır (Akt. Erdoğan, 2018).

2.5.4 Yapısal boyutta etik ikilemler

Örgütsel yapı iş ile ilgili yerine getirilmesi gereken görev tanımlarının biçimsel bir şekilde ve hangi şartlarda ayrışıp bölüneceğini, sınıflara ayrılacağını ve koordinasyonun hangi şartlara göre sağlanacağını belirlemektedir. Örgüt yapısının içeriğine baktığımızda karşımıza altı adet alt boyut yapısı çıkmaktadır. Bunlar; esneklik boyutu, standartlaşma boyutu, yapılandırma boyutu, uzmanlaşma boyutu, biçimselleşme boyutu ve merkezileşme boyutlarıdır. Öğretmenler yapısal anlamda bu alt boyutlara göre etik ikilem durumlarını yaşayabilirler (Pugh, vd.1968). Örgütsel yapının içeriğinde bulunan adalet sistemi ile güç sisteminin niteliksel yapısı çok önemlidir. Örgütsel yapı içerisinde bulunan adalet ve güç kavramları örgüt yapısı içinde görevleri bulunan bireylerin arasında iletişimsel ile davranışsal ilişkileri ve bu bireylerin örgüte olan bağlılıkları ile bağlantılarını biçimlendirmektedir. Bu durumdan kaynaklı olarak da ortaya farklı şekillerde gerilimler ve çatışmalar çıkabilmekte ve etik ikilem durumları yaşanabilmektedir (Kabanoff, 1991).

Kurumlar içerisindeki örgütsel yapılar içerikleri bakımından farklı türlerde gerilim ve çatışmaların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bireylerin sahip olduğu değerler ve bağlı oldukları örgüt yapısı karşı karşıya gelip çatışmalar yaşandığında genellikle etik ikilem durumları ortaya çıkmaktadır. Okulların örgütsel yapıları ile ilgili ortaya çıkan etik ikilemler yapısal boyutta ortaya çıkan durumları olarak ifade edilir. Bu bağlamda genel olarak okulların yönetsel yapıları, belirli yazılı ve yazısız kuralları, örgüt içinde uygulanan politikalar ve okulun finans gelirleri alanlarında yaşanan etik ikilem durumları yapısal etik ikilemlere sebep olmaktadır (Catucan ve de Guzman, 2016).

Yapısal boyutta öğretmenlerin yaşadığı etik ikilemlere daha detaylı baktığımızda; a)okullarda görev yapan öğretmenlerin bireysel çıkarları yönündeki ihtiyaçları ile okulun genel ilke ve kurallarının karşı karşıya gelip çatışması, b)öğrenciler arasında ayırım yaparak fırsat eşitliğini hiçe saymak, c)bireysel ahlaki ilke ve mesleki etik ilkelerle uyuşmayan kararların okul yönetimi tarafından alınıp uygulanması, d)okulların kendi yapısal standartları, e)okulların ödül yöntemleri, f)örgütsel adalet sistemi, g)içerisinde kural eksikliklerini barındıran uygulamalar, h)ortada yeterince kanıt olmamasına rağmen uygulanan işlemler, ı)benimsenen politika sisteminin tutarsız şekilde uygulanması, i)okul örgütünün yapısal kültürü ile olan uyumsuzluğu, örgütsel denge olayının yaşanması, j)okul yönetiminin almış olduğu kararların öğretmen, veli ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olması ve bu ihtiyaçlar ile çatışma durumu, k)örgütsel anlamda denge eksikliği ve dengenin hiç olmaması, durumları karşımıza çıkmaktadır (Akt. Erdoğan, 2018).

2.5.5 Politik boyuttaki etik ikilemler

Örgütsel kurumlarda çalışan bireyler kişisel çıkarları doğrultusundaki ihtiyaçlarını karşılayabilmek için, aynı amaç ve hedefler içerisinde olan bireylerle iş birliği içerisine girebilir. Örgütlerde kurulan bu iş birliğinden kaynaklanan gerilimler ortaya çıkabilmekte ve farklı şekillerde çatışma durumları yaşanabilmektedir. Okullardaki düzeni etkileyebilen içerideki iş birliklerinin yanı sıra okul dışında kurulan iş birlikleri de okulun içyapısına etki edebilir. Dışarıdaki güçler iş birliktelikleri sayesinde ellerinde bulundurdıkları gücü okulun içyapısına ve etkinliklerine karışmak için kullanabilmektedirler. Bazı durumlarda bu dış güçler okul içerisindeki iş birliği kuran bireyler

üzerinde ve okul yönetimi üzerinde baskı oluşturabilecek kadar kuvvetlenebilmektedir. Örgütlerde ve okullarda çoğu zaman bu tip politik entrikalar ortaya çıkabilmektedir. Okullar üzerinde ortaya çıkan bu politik durumlardan kaynaklı olarak ikilem durumları yaşanabilmektedir (Hoy ve Miskel, 1991). Örgütlerde ve okullarda bireylerin ve kendi içlerinde gruplar oluşturan kişilerin kendi bireysel çıkarlarına yönelik olarak güç kullanması ve politik anlamda baskın olmaya çalışması gerilimlere ve çatışmalara neden olan bir durumdur (Hardy, 1993).

Toplumların, eğitim öğretim sistemi ve okullardan beklentileri sürekli değişiklik göstererek artmakta ve bu durumdan kaynaklı olarak da eğitim kurumları olan okullarda gerilimler, çatışmalar ve politik çıkar ilişkilerine yönelik gruplaşmalar ortaya çıkmaktadır. Bu durum ise okullarda etik ikilem durumlarının yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Bu açıdan bakıldığında politik boyut bireylerin ya da grupların bir güç gösterisi ve çalıştıkları kurumlarda egemenlik kurmak için mücadelesi olarak tanımlanabilmektedir (Catacutan ve de Guzman, 2016).

Politik boyutta öğretmenlerin yaşadığı etik ikilemlere daha detaylı baktığımızda; a) bireyler ve gruplar arasında ayrıcalık isteme durumlarının oluşması için kurulan baskılar, b) okul yönetiminin öğretmenler üzerinde etik olmayan durumlar için kurduğu baskılar, c) grup ve bireylerin kendi aralarında yaşamış olduğu çıkar çatışmaları, d) gerçeklerin saptırılması ve yanlış bir şekilde bildirilmesi, e) okul yönetimin, öğrencilerle iletişim ve davranışlar konusunda öğretmenler üzerinde kurduğu baskılar, f) velilerin, öğretmenler ve okul yönetimi üzerinde ders içerikleri hakkında kurduğu baskılar, politik boyutta okullarda yaşanan etik ikilem durumları olarak belirtilmektedir. (Akt. Erdoğan, 2018).

2.5.6 Sistemsel boyutta yaşanan etik ikilemler

Türkiye'deki eğitim sistemi devlet bünyesinde kurulan MEB'e bağlıdır. MEB, Türk Milli Eğitim Sisteminin oluşturulması, yürütülmesi ve denetlenmesini koordine etmektedir. Türkiye'de olduğu gibi dünya genelinde de devlet yönetimi eğitim öğretim sisteminin tamamından sorumlu olmaktadır. Bu sistem içinde belirli şekillerde ve derecelerde farklı politikalar uygulanmaktadır.

Birtakım insanlar ve gruplar için bu uygulanan politikalar uygun olmakta, bazı insanlar ve gruplar içinse uygun olmamaktadır. Bu durumdan kaynaklanan sebeplerden dolayı değer sistemleri ve uygulanan politikalar çatışmakta ve etik ikilem durumları ortaya çıkabilmektedir. Eğitim ve öğretim sistemleri için farklı ve çok sayıda yasalar oluşturulup uygulanmakta ve bu yasalar ışığında yöneticiler ve öğretmenler eylem ve davranışlarını şekillendirmektedirler. Bu yasalarda yönetici ve öğretmenlerin uyması gereken kesin ve net kurallarda özenle belirtilir. Fakat bu uyulması gereken yasa ve kurallar bazı yönetici ve öğretmenlerin düşünce yapısı ve etik değer sistemleri ile uyuşmayıp etik ikilem durumlarının yaşanmasına neden olabilmektedir (Ney, 2009; Erdoğan, 2018).

Türk milli eğitim sisteminde de diğer dünya ülkelerinde olduğu gibi sistemsel problemler olmaktadır. Bunlara örnek vermek gerekirse; bütçe konusunun yeterince dengeli olmaması, sürekli ve hızlı şekilde artan nüfus, öğretmen yetiştirme programları için düzenlenen sınav sistemlerinin işlevsizliği, politik sebeplerden kaynaklı yaşanan sorunlar, eğitim ve öğretim programının içerik eksiklikleri, okullarda sürekli ezberci bir program uygulanmasının yarattığı öğrenme sorunları, öğretmenlerin ve eğitimcilerin yaşam standartlarının iyileştirilememesi, eğitimde fırsat eşitsizliği, yasaların yetersiz kalması, adalet sistemi, okul müfredatlarının içerikleri, hesap verilebilirlik durumları kişisel haklar ve yönetici yetiştirilmesindeki hatalar gibi örnekler gösterilebilir. Bu örneklerle ilgili olarak Türk Milli Eğitim sisteminde gerilimler ve çatışma durumları yaşanmakta ve etik ikilem durumları sistemsel boyutta ortaya çıkabilmektedir (Gediklioğlu, 2005).

Sistemsel boyutta öğretmenlerin yaşadığı etik ikilemlere genel olarak baktığımızda; a) fırsat eşitsizliğinden kaynaklı sorunlar, b) yasalar ile ilgili sorunlar, c) uygulanan politikalar ile ilgili sorunlar, d) sınavların standartlaşması ile ilgili sorunlar olarak dört başlıkta, genelleştirilmiş olarak sıralayabiliriz (Akt. Erdoğan, 2018).

2.5.7 Öğretmenlerin etik ikilem durumları ile baş etme yöntemleri

Öğretmenlerin etik ikilem durumları ile baş edebilmek ve bu durumlara çözümler üretebilmek için oldukça zorlu süreçler yaşadıkları söylenebilir. Herhangi bir çatışma durumunda bir karar vermek gerektiğinde, kendi bireysel

ahlaki değerleri, uygulanan politikalar, kurallar ve yönetmelikler, bireysel inanç sistemleri ve mesleki değer yargılarına göre karar vermekte ve bu kararı uygulamaktadırlar. Öğretmenler etik ikilem durumlarında içsel çatışmalar yaşayıp karar alamamakta, bazen bu etik ikilem durumlarına çözüm yolları bulmakta, bazı durumlarda ise etik ikilem karşısında ellerinden hiçbir şey gelmeyip çözüm yolları bulamamaktadırlar. Burada sorunun çözümünde öğretmenlerin etik ilke ve değerleri sorunun çözümünde belirleyici olmaktadır ve sorun bu değerlere göre ya çözülür ya da çözümsüz kalır. Öğretmenler etik ikilem durumları yaşadığında bu durumun çözümü için destek almak isteyebilirler. Bunun için aile bireylerine, kendisine yakın gördüğü arkadaşlarına, aynı meslek grubunda olduğu iş arkadaşlarına danışabilirler ve mesleki gelişim kapasitelerine güven duyup sorunun çözüme kavuşacağına inanırlar. Fakat böyle bir durumda bile etik ikilem durumlarının içinden çıkamamakta ve sorunun çözüm yollarını bulamamaktadırlar. Yaşadıkları etik ikilem durumları karşısında sağlıklı şekilde kararlar verememektedirler (Kieltyka-Gajewski, 2012).

Husu'nun (2001)' de yapmış olduğu bir çalışmanın sonuçlarına göre öğretmenler, etik ikilemlerin çözümü için, ikilem durumlarının bağlamına yönelik olarak kendi aralarında farklılıklar ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte öğretmenlerin bu durumların çözümü için tartışma yöntemi, kişisel etik değerlerde taviz vermeme, geniş bakış açısı ile düşünüp durumu müzakere etme ve yaşanan ikilem durumunu her açıdan yeniden gözden geçirip değerlendirme yöntemlerini kullandıklarını belirtmiştir.

Farklı olarak öğretmenlerin etik ikilem durumlarını çözümleme yolları da bulunmaktadır. Bu zm yolları öğretmenlerin ahlaki inanç sistemleri ve yaşanılan ikilem durumunun bağlamına göre farklılıklara ve değişiklikler göstermektedir. zm yolları olarak, yaşanılan ikilem durumunun tamamen üzerinde yoğunlaşmak ve çözüm aramak, yaşanılan ikilem durumunun üzerinde kısmen yoğunlaşmak, yaşanılan ikilem durumu karşısında tek bir bakış açısı ile karara varmak, karşılıklı diyalog ile soruna çözüm yolu aramak, yaşanılan ikilem durumunu yönetici ile paylaşıp onun durumu çözmesini istemek, yaşanılan ikilem durumundan kaçmak, ikilem durumunu ğrenci velisi ile paylaşıp onun durumu çözmesini beklemek genellikle öğretmenlerin ikilem

durumlarını çözmekte kullandıkları yöntemler olarak belirtilmiştir (Maslovaty, 2000).

Etik ikilem durumları her zaman öğretmenleri zorlamakta ve kararsız kaldıkları durumlara düşürmektedir. Buna bağlı olarak da öğretmenler bu durumlar için çözüm yolları aramakta ve kendileri için yöntemler belirlemektedirler. Yukarıda yaşanan ikilem durumları ile ilgili çözüm yöntemlerine ek olarak öğretmenlerin çalıştıkları bölgeler ve bu bölgelerin toplumsal yapıları bu çözüm yollarını etkilemektedir. Ayrıca öğretmenlerin kıdemleri, dini inanç sistemleri, toplumsal iletişim amacı ile kullanılan araçlar, öğretmenlerin bireysel geçmiş yaşantıları da ikilem durumlarında kullanılan çözüm yöntemleri açısından önemli görülmektedir. Diğer yandan sınıf ya da okul ortamında öğrencilerin birbiri ile olan sözlü ya da fiziksel şiddet yaşadıkları durumlarda ikilem yaşayan öğretmenler olay anında ikilem durumunu çözme yoluna gitmektedirler. Toplumsal ortamlarda ya da bireysel olan ilişki durumlarında saygı ve dürüstlük bağlamında yaşanan etik ikilem durumlarının çözümünde öğretmenler, diyalog kurarak ve konuşmayı tercih ederek ikilem durumlarına çözüm yolları aramaktadırlar. (Erdoğan, 2018).

Öğretmenleri en çok zorlayan etik ikilem durumları diğer öğretmenler ile yaşadıkları gerilim ve çatışma durumlarından kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu etik ikilem durumlarının aynı zamanda çözümleri de öğretmenler için çok zor olmaktadır. Öğretmenler bu yaşanan etik ikilem durumlarını çözmede, yaşanan sorun durumu ile yüzleşme ve bu duruma yoğunlaşma, karşılıklı olarak istişarede bulunma ve yaşanan etik ikilem durumu ile ilgili sorunu üçüncü bir şahıs ile paylaşıp çözüm yolunu birlikte arama yöntemlerine başvurumaktadırlar. Öğretmenleri zorlayan diğer bir etik ikilem durumu ise çalışılan okulun kültürel değerleri ve yapısından kaynaklanmaktadır. Buna yönelik öğretmenlerin kullandıkları çözüm yolları bulunmaktadır. Bu çözüm yolları, okul topluluğu içindeki bireylerle sorun hakkında karşılıklı görüşme çözüm stratejileri üretme, karşılıklı istişareler içine girme, yaşanan olay ile ilgili öğretmenin taviz verme durumu içine girmesi ve farklı şekillerde yeni çözüm yolları uygulama yöntemlerine başvurumaktır (Erdoğan, 2018). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerin de aynı etik ikilem durumları yaşadıkları ve çözüm yollarını kullandıkları düşünülmektedir.

2.6 Mesleki Haz

Mesleki hazzı tek başına bir kavram olarak değerlendirmek araştırma alanımız için eksikliklere sebep olabilir. Mesleki hazzın içeriğinde iş doyumu kavramı çok önemlidir. Bu iki kavram birbirine çok yakın olmakla beraber birbirini tamamlayan niteliklere sahiptirler. Bu sebeple araştırma yazımızda mesleki haz ve iş doyumunu birlikte ele almakta fayda olacaktır. Öncelikle haz kavramına bakacak olursak hazzın, bireylerin olumlu yöndeki psikolojik ve ruhsal durumlarından kaynaklanmakta olduğu söylenebilir. Eğitim alanındaki önemi ise son yıllarda daha da belirginleşmeye başlamıştır. Dünya üzerindeki tüm meslek dalları için haz fikri yapılan iş ve çalışma şartları ile bağdaştırılabilir. Aynı zamanda haz duygusu iş ve buna bağlı olarak da yaşam doyumu ile ilişkilendirilebilir (Hoy ve Tarter, 2010).

Mesleki hazzı, iş doyumu kavramına göre daha geniş bir şekilde yorumlayabiliriz. Mesleki haz bireyin iş ile ilgili memnuniyeti, işe karşı olan heyecanı, işe karşı içinde beslediği coşku ve iş doyumuyla da bağlantılı daha yoğun ve daha baskın duyguları içerisinde barındırmaktadır. Meslek sahibi bireylerin iş yaşamlarından aldıkları haz oranının yükseltilmesi ve durumun teşvikinin sağlanması çalışan bireylerin yapmış oldukları işe şevk ile yaklaşmalarında önemli bir etken olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak da çalışanların işteki verimlilikleri doğal olarak yükselmektedir. Bu açıdan bakıldığında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeylerinin incelenmesi önemli olarak görülmektedir (Karaçam ve Pulus, 2018).

Mesleki haz, mesleğe tutku ile bağlanmak, işe karşı beslenen görev aşkı ve isten duyulan zevk ile doyuma ulaşmak olarak da tanımlanabilir. Bu yönü ile meslek sahibi olarak çalışan bireylerin hem psikolojik durumları hem de yaşam standartlarının kalitesi için mesleki haz çok önemli bir etkidir. Meslek sahibi olarak çalışan bireylerin yaptıkları işten aldıkları hazzın arttırılmasına önem verilmelidir. İşini severek yapan bireyler bu şekilde daha verimli şekilde çalışabilir ve mesleklerinde daha iyi bir şekilde uzmanlaşabilirler. (Peterson, vd.2009).

İş doyumu bireyin yapmış olduğu iş ile ilgili yakaladığı ve ortaya koyduğu uyum ile bağlantılıdır. İş doyumunda genel olarak içsel ve dışsal faktörler

bulunmaktadır. Bununla birlikte iş doyumu bir tutum olarak karşımıza çıkmaktadır. İçeriğinde pozitif duyguları barındırır ve hem özel hem de genel anlamda ulaşılan doyum durumlarına insanın ulaşması olarak ifade edilebilir. İçsel faktörler olarak ise bireyin kabiliyetleri, bağımsızlığı ve kişinin bireysel değer yargıları ile serbestçe çalışabilmesi karşımıza çıkmaktadır. Bir diğeri olan dışsal faktörlere baktığımızda ise çalışma karşılığı alınan ücret, çalışılan iş yerindeki güvenlik önlemlerinin yeterliliği, iş yaşamındaki bireyin motivasyon kaynakları karşımıza çıkar. İş doyumunu etkileyen diğere başka etkenler ise çalışılan yerdeki mesai arkadaşları ile olan ilişkileri, iş yerinin denetlenme durumları, iş yerinde yükselme olanakları ve iş yerindeki çalışma şartları önemli olarak görülmektedir (Wells, 2009).

Mesleki hazzı iş doyumu kavramından ayıran en büyük özelliklere baktığımızda içerisinde canlılık, heyecan, coşku ve işe karşı beslenen olumlu duyguları barındırması karşımıza çıkmaktadır. Özellikle canlılık kavramına baktığımızda içeriğinde çok fazla derecede enerji barındırması mutluluk kavramından ayrışmasında etkilidir. Aynı zamanda kişinin kendini iyi hissetme duygusuyla da bu yönüyle ayrışmaktadır (Weinstein ve Ryan, 2009).

Meslek sahibi olan bireyler günlük yaşamlarındaki zamanlarının belirli kısımlarını, çalışma hayatları oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak da bireylerin meslek yaşamlarındaki psikolojik durumları çok önemlidir. Her bireyin iş yaşamından elde ettiği memnuniyet farklılıkları içerisinde barındırmakta bu memnuniyet durumları da bireylerin yaşam kalitesine yansımaktadır (Wrzesniewski, vd.1997). Mesleki yaşamda bireyler genellikle ihtiyaçlarını doyurmak için çabalamaktadırlar. Bu bağlamda bakıldığında birçok eylem ve davranışın temelinde doyurulmaya uğraşılan ihtiyaçların olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Bu ihtiyaçları ele aldığımızda karşımıza fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlar çıkmaktadır. Genel anlamda eski zamanlardan beri insanoğlu yaşam sürecinde bu ihtiyaçlarını her zaman doyurmak için çabalamıştır ve insanoğlunun birçok eylem ve davranışı bu ihtiyaçları gidermeye yönelik olmuştur. Meslek yaşamı tarafından baktığımızda bu ihtiyaçların giderilmesi bireyin mesleki hayatta daha mutlu ve huzurlu olacağını bununla iş performansının ve yaşam kalitesinin artmasına sebep olacağını söyleyebiliriz (Kuzgun, vd.1999).

Günümüz koşullarında bireyler, meslekleri doğrultusunda çalışma hayatlarını yaşamlarının merkez noktasına koyup iş yaşamlarını kutsallaştırabilmektedirler. Meslekleri ve iş yaşamları ile bir bütün haline gelip, günlük yaşamlarındaki kimliklerine ve yaşam tarzlarına bu durumu fazlasıyla yansıtabilirler. Bu tarzda yaşamlarını sürdüren bireyler için çalışmak, karşılığında para kazanılan ve sadece geçim sağlanan bir durum değildir. Çalışma hayatı bu bireyler için toplum içinde saygınlık kazanmak, sosyalleşmek, toplum içinde statü elde etmek, bir rol üstlenmek gibi farklı anlamları da içerisinde barındırmaktadır. Bu gibi faktörler bireyi psikolojik olarak da rahatlatıp toplum ile olan uyumuna yardımcı olmaktadır. Bu durum da bireyde yaşama sevincini ortaya çıkarır. Diğer taraftan da çalışma yaşamı bireyin fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesine olanak sağlar. Tüm gereksinim alanlarındaki eksiklikleri dolduran insan mutluluk ve haz duygusunu en üst seviyede yaşar. Çalışma hayatına karşı olumlu duygular besler. Tüm bu durumların sonucunda ise mesleki haz kişinin tatmin edilmesi gereken doyum noktaları olarak karşımıza çıkar ve mesleki haza dönük olan gereksinimler sürekli olarak giderilmeye çalışılır (Dikmen, 1995; Tüfekçi, 2015). Bireyin yaşam süreci içerisinde farklı alanlardaki ihtiyaçlarını giderebilmesi ya da giderememesi bireyde doyuma ulaşma ya da doyuma ulaşamama durumlarına sebep olabilir. Bu durumlar bireyin tüm yaşamına etki eder ve bireyin yaşamında bu sebepten kaynaklı olumlu ya da olumsuz durumlar yaşanmaya başlar. Kısaca bir alandaki doyuma ulaşamama durumu bireyin aile yaşamı, sosyal yaşamı ya da iş yaşamında olumsuzlukların ortaya çıkmasına sebep olabilir (Demir, 2001).

Net bir tanım olarak iş doyumunu kişinin yapmış olduğu işten memnun kalma derecesidir. Bununla birlikte kişinin yapmış olduğu iş ve işe ait alt boyutları ile kurduğu bağın duygusal şekilde dışa yansımaları olarak da karşımıza çıkmaktadır (Özgen, vd.2002). Bu duygusal yansımalar bireyde mesleki haz durumunu etkilemektedir. Çünkü mesleki haz bireyin yapmış olduğu işe karşı beslediği tutum ve coşku durumlarının dışa yansımalarıdır. Bireyin mesleki haz düzeyinin yüksek olmasındaki en önemli iki etken bu yüzden, bireyin işine karşı olumlu yönde tutumları olması ve işinin coşku duygusu ile yapmasıdır. Bunun tersi olan durumlarda birey mesleğinden ve işinden haz alamaz ve mesleki haz düzeyi düşük olur. Bu durumda kişinin tüm hayatını olumsuz yönde etkiler

(Kırel, 1999). Meslek sahibi olan kişinin yapmış olduğu işe karşı göstermiş olduğu tutumlar iş doyumunu yansıtmaktadır ve bu yansımalar kişinin günlük hayattaki yaşantısını da etki eder. Bireyin değer yargıları ile ihtiyaçları yapmış olduğu iş ile olumlu yönde bağdaşıyorsa ve uyumlu ise burada iş doyumundan bahsedebiliriz. Daha net olarak iş doyumunu, bireyin yapılan işe karşı beslediği farklı tutumlarının ortak şekildeki toplamıdır (Erdoğan, 1999).

İş doyumunu sağlayan durumların yanı sıra bireyde iş doyumsuzluğuna sebep olan durumlara da bakmak gerekmektedir. Bu durumlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Eren, 2015);

- İş yerindeki çalışma koşulları ve yapılan iş ile ilgili aletler ile malzemelerin eski olmasına bağlı olarak kullanışsız olması, bununla birlikte ortaya çıkan şikâyet durumlarına bağlı olarak bireyin tatminsizlik yaşaması.
- Çalışılan işten elde edilen gelirin bireyi tatmin etmemesi ihtiyaçlarına maddi olarak yetmemesi.
- Yapılan iş karşılığında bireyin övülme ve takdir edilme durumundan mahrum kalması ve buna bağlı olarak iş ortamında ve sosyal hayatta prestij düşüklüğü yaşadığını düşünmesinden dolayı kaynaklanan şikayetlere bağlı tatmin olamama ve memnuniyetsizlik.

Mesleki haz kavramı direkt olarak iş ve iş performansı ile de bağlantılıdır. İş, meslek sahibi bireylerin hayatlarına rahat ve huzurlu şekilde devam edebilmeleri için önemlidir. Çünkü yapılan iş ve emek karşılığındaki kazanılan ücret bireyin gereksinimlerini karşılaması için önemli bir unsurdur. İş, bu bakımdan bireyler için çok kritik bir öğedir. Buna bağlı olarak da iş doyumunu kavramı karşımıza çıkmaktadır. Çünkü iş ile ilgili olan çalışmaların birçoğunda bireylerin iş doyumunu çok önemli bir boyut olarak görülmüş, ele alınmış ve değerlendirilmeye çalışılmıştır (Bozali, 2017) İş doyumunu yukarıda bahsettiğimiz gibi çalışan bireylerin iş yerindeki performansları ile ilişki içindedir. Bireylerin yüksek iş doyumuna sahip olmaları organizasyona bağlılıklarını olumlu şekilde etkilemektedir. Doğal olarak bu durum bireylerin işten ayrılma oranları ile ters ilişkilidir. Bu duruma ek olarak iş doyumunu fazla olan bireylerin iş yerine maliyet açısından da katkıları bulunmaktadır (Sivrikaya ve Şahin, 2019).

Meslek sahibi bireylerin çalışmaya dönük olan eylemleri ve tepkileri, o işe karşı gösterdikleri tutumlardır. Bu tutumlar olum da olabilir olumsuz da olabilir. Özellikle olumsuz derecede iş doyumunu yaşayan bireyler; işe saatinde gidememe, bir işte sürekli ve tutarlı şekilde çalışamama, yapmış olduğu işe konsantire olamama ve yapılan iş kapsamında verimli olamama gibi durumları ortaya çıkarabilmektedirler. Net olarak görüldüğü üzere yapılan işten memnun olmama durumu, o işe karşı olumsuz ve verimsiz durumlara sebep olmaktadır. Bu bağlamda da birey iş doyumsuzluğunu yüksek derecede yaşamaktadır (Eğinli, 2009).

Bireylerin iş yerinde yaşamış olduğu olumsuz durumların birey üzerinde fiziksel ve ruhsal olarak etkileri olmaktadır. Buna bağlı olarak da iş performansında azalma ve duygusal anlamda tatminsizlik durumları ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu olumsuz durumlar bireyin sosyal hayatında çalkantılara ve gerilimlere sebep olur ve ailesi ile ilgili sorunlara da yol açabilir. Bu durumda olan birey içinden çıkılması güç bir labirentte hapsolmuş gibi bir psikolojik durum içerisine girebilir. Bireyin hayatının büyük bir bölümünü geçirdiği iş ortamındaki huzuru ve mutluluğu iş doyumuna ile bağlantılıdır ve iş doyumuna da bireyin sosyal hayatını etkileyerek yaşam kalitesinin belirlenmesi konusunda çok önemlidir (Çınar, 2015; Avşaroğlu, vd.2005).

Çalışan bireylerin yaptıkları işten aldıkları hazzın arttırılması ve desteklenmesi hem çok önemlidir hem de çok gereklidir. Çünkü çalışan bireyler böylelikle yaptıkları işe karşı olumlu duygular ve çalışma aşkı ile yaklaşacak, üretkenlikleri artacak aynı zamanda da iş doyumları da yükselecektir (Smith, 2010).

2.6.1 Mesleki hazzı etkileyen faktörler

Meslek sahibi bireyler için iş doyum düzeyinin istenen seviyede olamamasının nedeni bireyin ihtiyaçlarını karşılayamaması ya da bu ihtiyaçların karşılanmasını engelleyen durumların var olması ile bağlantılıdır. İşverenler kendilerine ağılı olan çalışanlardan iş yeri ile ilgili koyulmuş olan kurallara eksiksiz olarak uymalarını beklerler. Bu kurallar ile çalışanların iş yerindeki amaçları ve beklentilerinin uyuşmadığı ve çatıştığı durumlarda olumsuzluklar

yaşanmaya başlar ve buna bağlı olarak da iş doyumsuzluğu yaşanmaya başlar (Özgüven, 2003).

Bireylerin iş doyumları fazla sayıda faktör ve değişken ile bağlantılıdır. Bunlardan birkaçı; bağlı olunan örgütün gücü ve etkililiği, çalışan bireyin üretkenliği, iş ortamındaki bireylerin birbiriyle olan ilişkileri, işe ve mesleğe bağlılık, işi sahiplenme ve aksatmama, iş yaşamının çalışan üzerindeki ruhsal ve fiziksel etkileri iş doyumunu ile ilgili faktörlere örnek olarak verilebilmektedir (Bogler, 2005). Diğer bir açıdan da iş doyumunu etkileyen faktörleri iki farklı açıdan incelemekte yarar vardır. Bu faktörler bireysel faktörler ve işe bağlı faktörlerdir. Aşağıda daha geniş bir şekilde bu faktörlere yer verilmiştir (Dil, 2005).

2.6.1.1 Bireysel faktörler

İş yaşamında çalışan bireylerin herkes gibi kendine özel karakterleri ve duyguları bulunmaktadır. Bu durum iş ortamında yaşanan olaylara karşı farklı yaklaşımlar ve farklı bakış açılarını doğurmaktadır. Ayrıca meslek sahibi olarak çalışan bireyler yaşanan olaylar karşısında kendi karakterlerine ve duygusal durumlarına göre farklı tepkilerde bulunurlar. Her birey iş ortamında farklı beklentilerde ve farklı amaçlar doğrultusunda iş yaşamına devam etmektedir. Buna bağlı olarak aynı iş yeri çatısı altında ve aynı şartlar altında iş yaşamlarını sürdüren bireylerin doyum derecelerinin farklı olması olağan ve doğal bir durumdur. Burada bireylerin özellikle bireysel farklılıklarından kaynaklanan iş doyum dereceleri önemlidir. Özellikle bireysel faktörlere baktığımızda karşımıza cinsiyet, yaş ve kıdem, öğrenim durumu, statü, kişilik, sosyo-kültürel çevre faktörleri çıkmaktadır (Sertçe, 2003).

2.6.1.2 Cinsiyet faktörü

Cinsiyet faktörünü ele alırken bu konu ile ilgili yapılan birkaç araştırmaya değinmekte fayda vardır. Özellikle kadınların iş yaşamında daha etken olarak belirginleşmeye başlamasıyla kadınlar ile erkekler arasında iş doyum düzeylerinin farklılıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Cinsiyet faktörü ile ilgili farklı araştırmacılar farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Bu çalışmalarda dikkat çeken nokta yapılan çalışmaların birbiri ile tutarlı olmadığı ve birbiri ile

bağdaşmadıklarıdır. Aşağıdaki araştırmalarının her birinde farklı sonuçlara ortaya çıkmıştır. (Tüfekçi, 2015).

Avrupa kıtasında yapılan bir çalışmada 6000 kişiyi kapsayan bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada iş doyumunu iş doyumunu düzeyleri açısından kadın ve erkekler arasında net ve büyük oranda bir farka rastlanamamıştır (Dil, 2005).

Kim (2002)' in Güney Kore'de gerçekleştirdiği araştırmada meslek sahibi olarak çalışma hayatı içerisinde olan kadınların, erkeklere oranla daha yüksek düzeyde iş doyumuna ulaştıkları sonucunu elde edilmiştir. Bu duruma neden olan etken olarak kadın çalışanların işleri ile ilgili beklenti düzeylerinin erkek çalışanlara oranla daha düşük düzeyde olması şeklinde açıklanmıştır.

Çarıkçı (2004)' nin ülkemizde yapmış olduğu bir araştırmada meslek sahibi olarak çalışan erkeklerin kadın çalışanlara oranla iş doyum düzeylerinin daha fazla ve daha yüksek derecede olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu duruma neden olan etkenin ise erkek çalışanların iş yerinin çalışma saatlerine daha iyi düzeyde uyum sağladığı ve iş yeri ile ilgili beklenti düzeylerinin kadın çalışanlara göre daha fazla olmasından dolayı ortaya çıktığını belirtmiştir.

Yukarıdaki çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılmasının sebebi olarak çalışan bireylerin kadın ve erkek olarak ayrılmasından çok bu bireylerin iş ile ilgili beklenti düzeylerinin farklılaşması sebebi ile ortaya çıktığı sonucuna ulaşılabilir (Sat, 2011).

2.6.1.3 Yaş ve kıdem faktörü

Genel olarak bakıldığında iş hayatındaki bireylerin yaşlarının artması ve işte kazanılan tecrübeye bağlı olarak da kıdem durumlarının artması ile birlikte mesleki haz düzeyi de artmaktadır. Bu duruma sebep olan etkenler ise iş yaşamlarındaki başarıların ödüllendirilmesi ve iş yaşamındaki başarıya odaklı olan terfi ettirilme durumları gösterilmektedir. Ortaya koyulan araştırmalarda yaş, mesleki haz ve iş doyumunu arasında güçlü bağların olduğu birbirleri ile her zaman ilişkili oldukları bulgularına ulaşılmıştır (Kahraman, 2004).

Meslek sahibi insanlarda yaş durumu iş yaşantısını etkileyen bir faktör olarak görülmektedir. Daha önce yapılan bazı çalışmalarda yaşları genç olan bireylerin, yaşları daha fazla olan bireylere göre iş doyum yüzdelilerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Orta yaşlı insanların ise geleneksel olarak ortaya

koydukları bazı alışkanlıkları devam ettirdikleri için iş yaşamlarına bağlılıkları daha fazla olmaktadır. Fakat genç bireylerde bu tür bir durumun olduğundan bahsedemeyiz. Genç yaştaki bireylerin farklı uğraşlar ve aktivite arayışları içine girmeleri bu bağlılığın az olmasındaki etkenlerden biri olarak görülmektedir. Bireylerin yaşı arttıkça iş azmi ve iş hırsı düşüş göstermektedir. Buna bağlı olarak da moral ve motivasyon düzeyleri daha düşük olmaktadır. Yaşlı bireylerde ise uzun yıllar çalışmanın verdiği tecrübeye dayalı olarak iş uyumu daha fazladır. İşe uyum düzeylerinin fazla olması da iş doyumlarını olumlu şekilde etkilemektedir. Genç çalışanlarda hedefler ve kariyerleri ile ilgili beklentilerin daha fazla olması meslek hayatlarının ilk dönemlerinde iş doyum ve mesleki haz düzeylerinin düşük olmasında bir etken olarak görülmektedir (Yelboğa, 2007).

Bireylerin mesleklerindeki kıdem durumlarının artması doyum düzeylerinin azalmasında bir etkidir. Bu durum iş yaşamındaki bireylerin ihtiyaçlarının yıllar içinde doyuma ulaşması ve kıdem durumlarının artması ile bağlantılıdır. Aynı zamanda bu bireylerin iş yaşamına dönük olan beklenti düzeylerinde inişler ve çıkışlar olabilir. Bu inişler ve çıkışlar bu beklentilerin gerçekliğe yakın olması ile ilişkilidir (Çetinkanat, 2000).

2.6.1.4 Öğrenim Durumu

Öğrenim durumu mesleki haz ve iş doyumuna etki eden bireysel faktörlerden bir tanesidir. Meslek sahibi bireylerin öğrenim durumlarının yüksek olması işe devam durumları ve işin sürdürülebilirliği için olumlu bir etki olarak görülmektedir. Aynı zamanda öğrenim durumu yüksek olan bireylerin uzmanlık alanları diğer bireylere göre daha geniştir. Bu durum ise işe karşı sorumlu hissetme duygularının da yüksek olmasında bir etken olarak görülmektedir (Dil, 2005).

Bireylerin eğitim seviyeleri iş doyumlarını etkileyen önemli bir sebep olarak görülmektedir. Burada bireylerin eğitimini aldıkları alana dönük olarak elde ettikleri yeterlilikleri, mesleki etik değerleri, bireysel iş odaklı hedefleri, örgütsel beklenti düzeyleri ile yaptıkları işin sağlamış olduğu avantajlı durumlar arasındaki denge durumunun sağlanabilmesi için önemli olarak görülmektedir. Genel olarak öğrenim durumu yüksek olan bireylerin iş doyum yüzdeleri, öğrenim durumu düşük olan bireylere oranla daha fazla olmaktadır. Bu duruma

sebeup olan etkenler ise öğrenim durumu yüksek olan bireylerdeki finansal hırs ve ödöl beklentisinin daha yüksek olmasıdır (Öztürk ve Güzelsoydan, 2001).

2.6.1.5 Statü faktörü

Mesleki haz ve çalışan bireylerin iş tecrübesi birbiri ile ilişkilidir. İş tecrübesi fazla olan bireylerin iş tecrübesi az olan bireylere göre tatmin olma düzeyleri ve mesleki haz düzeyleri daha yüksektir (Aydın, 2006). Mesleki haz düzeyinin yüksek olması bireyin mesleki statüsünün yüksek olmasında önemli bir etkindir. İş ortamında statü gereği üs birimlerde çalışan bireylerin iş doyum oranları daha yüksek çıkmaktadır. Bu duruma sebep olan etkenler bu bireylerin diğer çalışanlara göre ücretlerinin daha yüksek olması, yaptıkları görevlerin daha istenilen bir konumda olması, iş ortamında popülerlik ve kişisel ihtiyaçların bu sayede daha rahat bir şekilde karşılanabilmesidir. İş hayatına yeni başlayan bireylerin iş ile ilgili beklenti düzeyleri yüksek ise zamanla bu beklentilere ulaşamamaları dolayısıyla mesleki hazları düşüş göstermeye başlar ve iş doyumumsuzlukları artar (Sat, 2011).

2.6.2 Mesleki haz ve öğretmenlik

Her mesleğin kendi içerisinde kendine has özellikleri mevcuttur ve bu kapsamda çalışma şartları değişiklik göstermektedir. Bu duruma bağlı olarak da bireylerin doyum düzeyleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmenlik mesleğini yürüten bireylerin de mesleki haz düzeyleri ve doyum derecelerinin incelenmesi önemli olarak görülmektedir. Öğretmenlik hem toplumun eğitilmesi hem de gelecek nesillerin temellerinin sağlıklı olarak atılabilmesi için zorlukları bünyesinde barındıran kutsal bir meslektir (Koruklu, vd.2013).

Yaşam doyumunu da bireyler için önemlidir. Hayatlarının her alanını etkilemektedir. Bireylerin yüksek yaşam doyumuna sahip olması, olumlu duygularının ortaya çıkmasında etkilidir. Bu durum da bireylerin yaşam hazlarının daha yüksek olmasına sebep olmaktadır. Öğretmenlik mesleği içerisindeki bireylerin olumlu duygularının yüksek olması mesleki hazları ile ilişkilidir. Mesleki hazları yüksek olan öğretmenlerin mesleklerine, mutluluk, sevinç, heyecan ve enerji ile yaklaşmalarını sağlamaktadır (Chan, 2009).

Yukarıda yer alan değerlendirmeler ve incelemelerde mesleki haz ve iş doyumunu ile bilgiler ele alınıp bu kavramların öğretmenlik mesleği ile ilgili etkileri

belirlenmeye çalışılmıştır. Yapmış olduğumuz araştırmada bu durumu beden eğitimi ve spor öğretmenleri üzerinde değerlendirmeye çalıştık. Öğretmenlerin mesleki haz düzeylerinin yüksek olması hem kendi meslek ve sosyal yaşamlarında olumlu etkilere neden olduğu gibi hem de öğrenciler ve çalıştıkları okullar üzerinde olumlu etkilere sebep olacağı düşünülmektedir. Mesleki hazzı yüksek olan bir beden eğitimi ve spor öğretmenin, mesleğini severek ve isteyerek yapabileceği aynı zamanda da öğrencilerine ve diğer iş arkadaşlarına daha faydalı bir öğretmen olabileceği düşünülmektedir.

Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de öğretmenler birçok farklı etkiye maruz kalmaktadır. Bu etkiler de öğretmenlerin meslek yaşamlarında zorlukların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Öğretmenlerin mesleki hazlarının yüksek olması hem meslek yaşamlarını hem de sosyal yaşamlarını olumlu yönde etkilemektedir. (Erdoğan, 2013). Bu sebeple araştırma konumuz olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin de yaşadıkları etik ikilemlerin mesleki haz düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

2.6.3 Eğitimde ve öğretmenlik mesleğinde yaşanan etik ikilemler ve mesleki haz ile ilgili yapılan çalışmalar

Bu bölümde etik ikilem ve mesleki haz ile ilgili daha önce yapılmış olan araştırmalara yer verilmiştir. Eğitim ve öğretmenlik alanında etik ikilemler ve mesleki haz ile ilgili yapılan araştırmaların sayısı oldukça kısıtlıdır. Bu sebeple bu iki konuyu bağdaştırarak yapmış olduğumuz çalışmanın alana katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. İlk kısımda öğretmenlik alanında yapılan etik ikilemler ile ilgili olan araştırmaları ele alacağız. Daha sonra eğitim ve öğretmenlik alanında yapılmış olan mesleki haz ile ilgili çalışmalara değineceğiz.

2.6.4 Etik İkilemler ile ilgili yapılan çalışmalar

Bu bölümde etik ikilemler ile ilgili çalışmalar ele alınmıştır.

Dayanç (2007)' in yapmış olduğu bir çalışmada sınıf öğretmeni adayları incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada öğretmen adayların etik ikilem

durumlarının çözüm yolları ele alınmıştır. Çalışmada etik ikilem durumları ve cinsiyet faktörü arasında anlamlı bir farka rastlanamamıştır.

Kıranlı (2002)' de yapmış olduğu çalışmada liselerde görev yapan yöneticilerin etik ikilem durumlarını çözümleme düzeylerini araştırmıştır. Araştırmada okul yöneticilerin yaşadıkları etik ikilem durumlarının çözümünde tek bir etik ilkenin sorunun çözümünde yeterli olmadığı, kişisel etik değerlere göre kararlar aldıkları ve bunun yeterli olmadığı, buna bağlı olarak da daha fazla etik ilkenin benimsenmesinin ve uygulanmasının çözüm için yeterli olacağı sonucuna varmıştır.

Çelik (2019) yapmış olduğu çalışmada sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilem durumlarını belirlemeye çalışmıştır. Yapılan çalışmaya göre sınıf öğretmenleri hizmet içi eğitim eksikliği, görev yapılan okulun fiziksel şartları, çevresel faktörler ve görev yapılan bölgenin toplumsal yapısının kendi değerleri ile çatışmasından kaynaklı etik ikilem durumları yaşadıkları belirlenmiştir.

Husu ve Tirri (2001) Finlandiya'daki okul öncesi öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilem ve çatışma durumları ile ilgili ortaya koydukları araştırmada öğretmenlerin en fazla veliler ile olan iletişim ve ilişkilerden dolayı etik ikilem ve çatışma durumu yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bunun da sebebinin velilerin öğretmenler üzerinde kurduğu baskıdan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uzun ve Elma (2012)' de yaptıkları "Okul öncesi öğretmenlerinin etik ikilemleri çözümleme biçimleri" isimli araştırmada elde edilen bulgulara göre velilerden gelen hediyeler, görevini yerine getirmeyen meslektaş ile ilişkiler ve şiddet gören öğrencilere yönelik yaklaşımlar konuları ile ilgili yaşanan etik ikilem durumları hakkında öğretmen görüşleri değerlendirilmiştir.

Koç (2009)' un yapmış olduğu çalışmada okul öncesi öğretmenleri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada etik ikilem durumlarına sebep olan nedenler ve bu ikilem durumlarına kullanılan çözüm yolları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre en fazla ikilem yaşanan durumlar, kurum içindeki diğer öğretmenler ile, öğrencilerin aileleri ile, öğrenim görmekte olan öğrenciler ile ve okul idaresindeki görevli yöneticiler olan ilişkilerden kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre

yaşanılan ikilem durumlarının çözümünde öğretmenlerin iletişim becerilerini daha çok kullanmayı seçtikleri ama bu iletişim becerilerinin ikilem çözümlerinde yetersiz kaldığı ve bu iletişim becerilerinin güçlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Roos (2005) yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının eğitiminde sınıflarda karşılan günlük etik ikilem durumlarında kullanılan yöntemleri ele almıştır. Bu çalışmada Ross (2005) farklı sebeplerden dolayı başarı seviyesi düşük olan öğrencilerin eğitiminde öğretmenlerin yaşadıkları etik ikilem durumları ve öğretmenlerin bu konudaki uygulamalarını değerlendirmeye çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının etik ikilem durumları için kullanılan eğitim yönteminde üç ana yöntem ortaya çıkmıştır. Bunlar, alan tecrübesi, örnek olay çalışma yöntemi ve mesleki davranış kodları eğitimleridir. Bu bağlamda da öğretmen adaylarının eğitiminde bu üç ana başlığa yönelik eğitimlerin ilk sıralarda verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Gök (2018)' de yapmış olduğu çalışmada okullarda görev yapan erkek ve kadın okul müdürlerinin yaşadıkları etik ikilem durumlarındaki görüşleri ve yaşanılan etik ikilem durumlarındaki almış oldukları kararları araştırmıştır. Yapılan araştırmanın bulgular bölümünde erkek ve kadın okul müdürlerinin yaşanan etik ikilem durumlarında kişisel ahlaki değerlerine, eşitlik ilkesine, mesleki etik değerlere ve kültürel değerlere göre kararlar aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca erkek okul müdürlerinin yaşanan etik ikilem durumları karşısında dini inanç sistemlerine göre kararlar aldıkları sonucuna da ulaşılmıştır.

Tekel ve Karadağ (2017) İlkokul ve Liselerde çalışan okul müdürlerinin yaşadıkları ahlaki ikilemleri incelemek amacıyla yaptıkları çalışmanın bulgularına göre, ilkokul ve lise müdürleri üst yönetimin baskısından dolayı, kişisel vicdanlarının kendilerine baskısından dolayı, iki öğretmenin sorun yaşadığı durumlarda arada kalmaktan dolayı, öğrenci ve öğretmen arasında kalmaktan dolayı ahlaki ikilem durumlarını yaşadıkları sonuçlarına ulaşmışlardır. Yine bu çalışmanın sonuçlarına göre ahlaki ikilemleri çözmek için ilkokul ve lise müdürleri, meslek, adalet, özen, eleştiri gibi etik kodları kullanarak sorunlarının üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar.

Erdoğan (2018)' de yapmış olduğu okul yöneticileri öğretmenlerin yaşadığı etik ikilem durumları ile ilgili çalışmada etik ikileme sebep olan durumlar olarak;

okuldaki yöneticilerin adaletsiz kararları, okulun maddi finansman olanakları, kurum içindeki görev dağılımı, sürekli değişikliğe gidilen okul mevzuatı, uygulanan merkezi sınavların öğretmen üzerindeki etkileri, okul içindeki mesleki gelişim olanakları, velilerin öğrenci notları ile ilgili talepleri konularında öğretmenlerin etik ikilem durumları yaşadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Aynı çalışmada Erdoğan (2018) öğretmenlerin yaşadıkları etik ikilemler ve yaşları arasında anlamlı farklılaşma olmadığı ve yaşanan etik ikilemler ile öğretmenlerin kıdemleri arasında anlamlı farklılaşma olmadığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Tezcan ve Güvenç, (2019) da yaptıkları çalışmada ortaokul öğretmenlerinin hangi çeşit etik ikilem durumları yaşadıklarını belirlemeye çalışmıştır. Araştırma nitel bir çalışma olup örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada ortaya çıkan sonuca göre ortaokul öğretmenleri dört farklı kategoride etik ikilem durumları ile karşılaştıkları belirlenmiştir. Bunlar öğrenciler, veliler, değerlendirmeler ve meslektaşlar olarak belirlenmiştir.

Yukarıdaki ortaya koyulan çalışmalar incelendiğinde eğitim ve öğretim alanlarında çalışan bireylerin meslek yaşamları sırasında etik ikilem durumları ile karşılaştıkları ortaya çıkmaktadır.

2.6.5 Mesleki haz ile ilgili yapılan çalışmalar

Mesleki haz ve iş doyumunu birbiriyle bağlantılı ve yakın ilişkilidir. Ancak bu bölümde mesleki hazzı iş doyumundan ayırarak yapılmış olan araştırmalara değinilecektir. Mesleki haz kavramı ile ilgili yapılmış olan çalışmaların sınırlı olması araştırma konumuzun özgünlüğü ve alana katkı sağlaması açısından önemli olarak görülmektedir.

Josephson ve Vingard (2007) ele almış oldukları çalışmada bireylerin çalışma şartları ve mesleki hazları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmada elde ettikleri sonuçlara göre bireylere sağlanan sosyal yardım destekleri ve sağlık izinlerinin kullanımına yönelik kolaylıkların sağlanması bireylerin mesleki hazları olumlu yönde etkilemiştir. Bu çalışmada ayrıca çalışanların mesleki haz düzeyi ile yaşları arasında anlamlı farklılıkların olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erdoğan (2013) öğretmenlerin arasında başarı algısı, akademik iyimserlik ve mesleki haz düzeylerini belirlemeye yönelik yapmış olduğu çalışmada ele alınan değişkenlerin kendi aralarında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki içinde olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca Öğretmenlerin mesleki hazlarının cinsiyet boyutuna göre kadın olma, branş durumuna, mesleki kıdeme, çalışılan yılın artmasına yönelik olarak anlamlı ve pozitif olarak farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Karaçam, Pulur ve Adıgüzel (2017) in beden eğitimi öğretmenleri ve mesleki haz ile ilgili yapmış oldukları çalışmanın sonuçlarına yönelik olarak çalışılan okul kademesine göre mesleki haz oranlarının liselerde görev yapan öğretmenler lehine anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki haz düzeyleri ile kıdem durumları, yaş düzeyleri, spor yapmaları ve fiziksel özsayıları arasında pozitif ve anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Park, vd. (2009) ortaya koydukları çalışmada meslek mensupları içerisinde mesleki haz düzeyi en düşük olarak çalışanların işçi sınıfı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Mesleki haz düzeyinin çalışanlar arasında en yüksek olduğu sınıfın ise avukatlık ve öğretmenlik mesleğini yapanların oluşturduğu belirlenmiştir.

Bozali (2017) yapmış olduğu okul öncesi öğretmenleri ve mesleki haz ile ilgili çalışmada öğretmenlerin mesleki haz düzeylerinin, meslek tecrübesi, medeni hal, çalışılan kurumun çeşidi ve görev alma süreleri bakımından farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Tüfekçi (2015) yapmış olduğu öğretmenler ve mesleki haz ile ilgili çalışmada okullarda çalışan öğretmenlerin finansal iyi durumlarının az miktarda öğretmenlerin mesleki hazlarını etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca öğretmenlerin kıdem durumu ve yaşlarının artması mesleki hazlarını olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak bu çalışmada öğretmenlerin mesleki hazlarının yüksek olduğu belirtilmiştir.

3. YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilemlerin mesleki haz düzeylerine etkisini bazı demografik özelliklerle birlikte ele almak amacı ile yapılan bu araştırma nicel araştırma yöntemi kapsamında ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

3.2 Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul İli Küçükçekmece İlçesinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, erişilebilir örnekleme yöntemiyle seçilen İstanbul İli Küçükçekmece İlçesinde Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan %35'si (n:50) kadın ve %65'ü (n:92) erkek olmak üzere 142 beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin %58'i (n:82) ortaokul ve %42'si lise kademesinde görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş ortalaması 37, mesleki kıdemleri ortalama 12 yıldır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okullarda yaşadıkları etik ikilemleri ölçmek amacıyla Erdoğan (2018) tarafından geliştirilen “Okullarda etik ikilem ölçeği (OEİÖ)” ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslekten duydukları hazzı ölçmek amacıyla Erdoğan (2013) tarafından geliştirilen “Mesleki Haz Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekler için izin yazardan mail yolu ile alınmıştır.

3.4 Okullarda Etik İkilem Ölçeği (OEİÖ):

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okullarda yaşadıkları etik ikilemleri ölçmek amacıyla Erdoğan (2018) tarafından geliştirilen “Okullarda etik ikilem ölçeği (OEİÖ)” kullanılmıştır. Ölçek orijinalinde beşli likert tipte 30 madde ve 4 boyuttan (davranışsal, yapısal, politik, sistemsel) oluşmaktadır. Ölçeğin AFA sonuçlarına göre davranışsal boyutun faktör yük değerlerinin .50 ile .80 arasında değiştiği, Cronbach’s Alpha katsayısının .79 olduğu ve toplam varyansın %11.37’sini açıkladığı görülürken yapısal boyutun faktör yük değerlerinin .55 ve .77 arasında değiştiği, Cronbach’s Alpha katsayısının .88 olduğu ve toplam varyansın %15.19’unu açıkladığı görülmektedir. Politik boyutta ise faktör yük değerleri .65 ile .80 arasında değişmekte iken Cronbach’s Alpha katsayısı .92 olarak hesaplanmakta ve söz konusu bu boyut toplam varyansın %17.96’sını açıklamaktadır. Bununla birlikte sistemsel boyutun faktör yük değerlerinin .53 ve .79 arasında değiştiği, Cronbach’s Alpha katsayısının .84 olduğu ve toplam varyansın %11.87’sini açıkladığı görülmektedir. OEİÖ’nün dört faktörlü yapısının doğrulanması için yapılan DFA sonuçları $\chi^2/sd= 1.79$, RMSEA = .072, CFI = .87, GFI = .76 olarak bulunmuştur.

3.5 Mesleki Haz Ölçeği (MHÖ):

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslekten duydukları hazzı ölçmek amacıyla Erdoğan (2013) tarafından geliştirilen “Mesleki Haz Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek orijinalinde beşli likert tipte 7 maddeden oluşmaktadır. MHÖ için açıklanan varyansın %54.24 olduğu görülürken Cronbach’s Alpha katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğe uygulanan AFA sonuçlarına göre ölçek maddelerinin tek faktörde toplandığı görülmüştür. MHÖ’nün tek faktörlü yapısının doğrulanması için yapılan DFA sonuçları $\chi^2/sd= 2.12$, RMSEA = .081, CFI = .97, GFI = .94 olarak bulunmuştur.

3.6 Verilerin Toplanması

Araştırma sürecinden önce İstanbul Aydın Üniversitesi’nden ‘‘Etik Kurul Onay Raporu’’ alınmıştır. Veriler internet aracılığı ile oluşturulan anket yöntemi (google formlar) ile toplanmıştır. Verilerin toplanma sürecinden önce anket

katılımcılarına, açık ve net olarak bilgilendirmeler yapılmış, ayrıca katılımın gönüllülük esasına dayandığı belirtilmiştir. Anket katılımcılarına 20 Temmuz-20 Ağustos 2020 tarihleri arasında mail yoluyla ulaşılmıştır. Araştırmada kullanılan ve değerlendirilen veriler İstanbul Küçükçekmece ilçesinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine aittir.

3.7 Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesi SPSS 21 programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde öncelikli olarak veri seti hatalı değer ve aykırı değer açısından incelenmiştir. Bu süreçte hatalı girilen veri olmadığı görülmüştür. Dağılımın normalliği Shapiro Wilk testi ile yapılmıştır. Veriler normal dağılıma sahip olduğu için parametrik testler kullanılmıştır. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaş, kıdem ve spor yapma sıklığı ile etik ikilem ve mesleki haz düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı, etik ikilem ve mesleki haz düzeylerinin cinsiyet ve çalışılan kurumun kademesi değişkenine göre karşılaştırılmasında t-testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak alınmıştır.

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacına yönelik olarak Küçükçekmece ilçesinde görev yapmakta olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinden ölçekler doğrultusunda elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemelerine bağlı olarak ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 4.1: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Kişi Sayısı (N=142)			
	Min.	Max.	Ort.	SS
Yaş (yıl)	23,00	58,00	37,51	7,44
Kıdem	1,00	38,00	12,30	7,46
Spor Yapma	,00	7,00	3,12	1,84

Araştırmaya katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin, Yaş, Kıdem ve Spor Yapma parametreleriyle ilgili istatistiksel değerlendirmeler Tablo.1’de gösterilmiştir

Araştırmaya katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaş ortalamaları $\bar{X}$ =37,51 (min=23-max=58) olup standart sapmaları S =7,44 olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin kıdem ortalamalarına bakıldığında $\bar{X}$ =12,30 (min 1.00- max = 38.00) olup standart sapmaları S = 7.46 olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin spor yapma sıklığı ortalamalarına bakıldığında $\bar{X}$ = 3.12 (min= 0 – max= 7.00) olup standart sapmaları S = 1.84 olarak bulunmuştur.

Çizelge 4.2: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Cinsiyet, Okul Türü ve Kademe Parametrelerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Değişkenler	Cinsiyet		Kademe	
	Erkek	Kadın	Ortaokul	Lise
N	92	50	82	60
%	64,80	35,20	57,70	42,30
N	142		142	
%	100		100	

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre 92’ sinin erkek ve 50 ‘sinin kadın olduğu ve toplam katılımcı sayısının 142 öğretmenden oluştuğu görülmektedir. Buna bağlı olarak araştırmaya katılan erkek öğretmenlerin yüzdelik oranı (%64, 80) olurken kadın öğretmenlerin yüzdelik oranı (%35,20) olarak bulunmuştur. Burada erkek beden eğitimi öğretmenlerinin kadınlara oranla daha fazla araştırmaya katıldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kademe değişkenine göre verileri incelendiğinde 82 ‘sinin ortaokullarda 60’ının liselerde görev yapmakta olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak araştırmaya katılan öğretmenlerinin okul türlerine göre yüzdelik dağılımları incelendiğinde ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin oranının (%57,70) olduğu ve liselerde görev yapan öğretmenlerin oranının ise (%42,30) olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.3: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Haz v e Etik İkilem Düzeyleri (n=142)

Değişkenler	En Düşük	En Yüksek	$\bar{X}$	S
1.Mesleki haz	14.00	35.00	29.69	4.51
2.Etik ikilem toplam	30.00	137.00	75.61	26.2
3. Davranışsal	7.00	35.00	17.83	5.91
4. Yapısal	8.00	40.00	22.77	8.51
5. Politik	8.00	40.00	19.21	10.0
6. Sistemsel	7.00	35.00	15.79	7.34

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz ve etik ikilem düzeylerine ilişkin tablo incelendiğinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeylerinin yüksek olduğu ($\bar{X}=29.69$), yaşadıkları etik ikilem durumlarının ise orta düzeyde ($\bar{X}=75.61$) olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.4: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Etik İkilem ve Alt Boyutları ile Mesleki Haz Düzeyleri arasındaki İlişkiler (n = 142)

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
1. Mesleki haz	1.00	-.27*	-.17*	-.18*	-.31**	-.24**
2. Etik ikilem toplam		1.00	.65**	.83**	.88**	.86**
3. Davranışsal			1.00	.482**	.411**	.416**
4. Yapısal				1.00	.607**	.605**
5. Politik					1.00	.782**
6. Sistemsel						1.00

**p < .01- * p < .05

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem ve alt boyutları ile mesleki haz düzeyleri arasındaki ilişkileri gösteren tablo incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem toplam puanları ve etik ikilem alt boyutları ile mesleki haz düzeyleri arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. ($r = -.27, -.17, -.18, -.31, -.24$ p < .05). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem toplam puanları ile alt boyutları arasında tüm değişkenlerde pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür (p > .05).

Çizelge 4.5: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaşları, Kıdemleri ve Spor Yapma Sıklıkları ile Etik İkilem ve Mesleki Haz Düzeyleri arasındaki İlişkiler (n = 142)

Değişkenler	Yaş	Kıdem	Spor Yapma
1. Mesleki haz	.12	.11	.38**
2. Etik ikilem toplam	-.06	-.05	.06
3. Davranışsal	-.021	.050	.17*
4. Yapısal	.066	.029	.09
5. Politik	-.162	-.136	-.00
6. Sistemsel	-.068	-.081	-.00

**p < .01- * p < .05

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaşları, Kıdemleri ve Spor Yapma Sıklıkları ile Etik İkilem ve Mesleki Haz Düzeyleri arasındaki ilişkiler gösteren tablo incelendiğinde mesleki haz toplam puanı ile spor yapma sıklığı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.38$).

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz toplam puanları ile öğretmenlerin yaş ve kıdemleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem toplam puanları ile yaş, kıdem ve spor yapma sıklığı arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Etik ikilem alt boyutlarından olan davranışsal boyut ile spor yapma sıklığı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunurken ($r=17$) öğretmenlerin yaş ve kıdemleri arasında davranışsal boyutta anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Etik ikilem alt boyutları olan davranışsal, yapısal, politik ve sistemsel boyutları ile öğretmenlerin yaş, kıdem ve spor yapma sıklıkları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Çizelge 4.6: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Etik ikilemleri ile Mesleki Haz Düzeylerinin Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Kadın		Erkek		t	sd	P
	(n = 50)		(n = 92)				
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S			
Mesleki haz	30.54	3.55	29.23	4.91	1.65	140	.10
Etik ikilem toplam	72.62	28.99	77.23	24.63	-1.00	140	.31
Davranışsal	17.96	6.56	17.76	5.55	.19	140	.84
Yapısal	21.16	8.60	23.65	8.37	-1.67	140	.09
Politik	18.18	10.22	19.77	9.88	-.90	140	.36
Sistemsel	15.32	7.56	16.05	7.26	-.56	140	.57

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem toplam puanları ve etik ikilem alt boyutları ile mesleki haz düzeylerinin cinsiyete göre t-Testi sonuçlarını gösteren tablo incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem toplam puan, etik ikilem alt boyutları ve mesleki haz düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür ($p > .05$).

Çizelge 4.7: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Etik ikilemleri ile Mesleki Haz Düzeylerinin Çalışılan Okul Kademesine Göre t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Ortaokul		Lise		<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>P</i>
	(n = 82)		(n = 60)				
	$\bar{X}$	<i>S</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>			
Mesleki haz	30.00	3.89	29.28	5.25	.93	140	.35
Etik ikilem toplam	75.74	26.67	75.43	25.86	.06	140	.94
Davranışsal	17.73	5.94	17.96	5.91	-.23	140	.81
Yapısal	21.82	8.22	24.06	8.79	-1.55	140	.12
Politik	19.51	9.68	18.80	10.48	.41	140	.67
Sistemsel	16.67	7.06	14.60	7.61	1.66	140	.09

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem toplam puanları ve etik ikilem alt boyutları ile mesleki haz düzeylerinin çalışılan okul kademesine göre t-Testi sonuçlarını gösteren tablo incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilemleri ve mesleki haz düzeylerinin çalışılan okul kademesine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür ($p > .05$).

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde tez araştırmamızdan elde edilen bulguların ve sonuçların alanyazın doğrultusunda karşılaştırması, tartışılması ve yorumlanması yapılmış aynı zamanda da farklı çalışmalara kaynak olabilecek önerilere yer verilmiştir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz ve etik ikilem düzeyleri incelendiğinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeylerinin yüksek olduğu, yaşadıkları etik ikilem durumlarının ise orta düzeyde olduğu görülmektedir. Erdoğan, (2013) de yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin mesleki haz düzeylerinin bu araştırmanın paralelinde olduğu gibi yüksek derecede olduğu sonucuna varmıştır. Erdoğan, (2018) de yapmış olduğu araştırmada yine bu araştırmanın sonucuna paralel olarak öğretmenlerin orta düzeyde etik ikilem durumu yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Buradan hareketle beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeylerinin yüksek olması ve öğretmenlerin yaşadığı etik ikilem durumlarının orta düzeyde olması yapılan diğer çalışma ile paralellik göstermektedir. Bu bağlamda öğretmenlik mesleğinin etik ikilem durumlarını içinde barındırdığı ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem durumları yaşadığı söylenebilir. Bununla birlikte beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerinden haz aldıkları söylenebilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem ve alt boyutları ile mesleki haz düzeyleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem toplam puanları ve etik ikilem alt boyutları ile mesleki haz düzeyleri arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. Bu durum beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeyleri arttıkça yaşadıkları etik ikilem durumlarının düşmesine, yaşadıkları etik ikilem durumlarının düşmesi ise mesleklerinden aldıkları hazzın artmasına sağlamaktadır. Yapılan alan yazın taramasında bu durumu inceleyen araştırmalara rastlanamamıştır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem toplam puanları ile alt boyutları arasında tüm değişkenlerde pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu

görülmüştür. Erdoğan (2018) yapmış olduğu çalışmada bu araştırmanın bulgusuna paralel olarak beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem toplam puanları ile alt boyutları arasında tüm değişkenlerde pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Buradan hareketle bu araştırmanın diğer çalışma sonucu ile tutarlılık gösterdiği söylenebilir.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilemler ve alt boyutları ile yaşları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde Erdoğan, (2018)'ın yaptığı çalışmada bu araştırmanın bulgusuna paralel olarak öğretmenlerin yaşadıkları etik ikilemler ve yaşları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Buradan hareketle beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilemleri ve yaşları arasındaki ilişkinin daha önce yapılmış araştırma sonucu ile tutarlılık gösterdiği söylenebilir.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilemler ve alt boyutları ile kıdemleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde Erdoğan, (2018) yaptığı çalışmada bu araştırmanın bulgusuna paralel olarak öğretmenlerin yaşadıkları etik ikilemler ve kıdemleri arasında anlamlı ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Buradan hareketle beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilemleri ve kıdemleri arasındaki ilişkinin daha önce yapılmış araştırma sonuçları ile tutarlılık gösterdiği söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Karaçam, vd., (2017) öğretmenler üzerine yaptığı başka bir çalışmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeyleri ve yaşları arasında bu araştırmanın paralelinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı ilişki olamadığı sonucuna ulaşmıştır. Alan yazında yapılan başka bir çalışmada Josepshon ve Vingard (2007) mesleki haz ile yaş arasında araştırma sonucuna paralel şekilde anlamlı fark bulamamıştır. Fakat bu araştırmanın aksine Erdoğan, (2013), Tüfekçi (2015) ve Karaçam, (2016) öğretmenler ile yapmış olduğu çalışmalarda öğretmenlerin yaşlarının artması ile mesleki haz düzeylerinin de artmış olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda alan yazındaki diğer araştırma sonuçları ile bu araştırma sonuçları arasında farklılık vardır. Bu farklılıkların çalışma gruplarının kendine has özelliklerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Araştırma bulgularına göre beden eğitimi

ve spor öğretmenlerinin yaş düzeylerinin artmasının mesleki hazlarına etki etmediği söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeyleri ile kıdemleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Bozali (2017) öğretmenler ile ilgili yapmış olduğu çalışmada bu araştırmanın paralelinde mesleki haz düzeyi ile kıdem arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Karaçam, vd., (2017) ve Erdoğan, (2013) öğretmenler üzerine yaptıkları çalışmalarda araştırmanın aksine öğretmenlerin kıdemleri arttıkça mesleki haz düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Alan yazında farklı sonuçlara ulaşılmasının nedeninin çalışılan grupların kendine has özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma bulguları beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz toplam puanı ile spor yapma sıklığı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu göstermektedir. Karaçam vd., (2017) yapmış olduğu çalışmada bu çalışmanın sonuçlarına paralel olarak beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin spor yapma değişkeni mesleki haz toplam puanı ile spor yapma sıklığı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu durum spor yapmanın beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerinden aldıkları hazzı olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilem toplam puanı ile spor yapma sıklığı arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Ancak Etik ikilem alt boyutlarından olan davranışsal boyut ile spor yapma sıklığı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Ortaya çıkan bu durumun çalışılan grubun kendine has olan özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan ayrıntılı alan yazın taramasında bu konuyu ele alan araştırmaya rastlanamamıştır. Bu yönüyle bu tez araştırmasının alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilemleri ve alt boyutları ile cinsiyetleri arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde Erdoğan, (2018) öğretmenler üzerine yaptığı çalışmada bu araştırmanın bulgusuna paralel olarak öğretmenlerin etik ikilemleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Dayanç, (2007) öğretmen adaylarına yönelik yapmış olduğu bir çalışmada bu araştırmaya paralel şekilde etik ikilem durumları ve cinsiyet boyutu arasında anlamlı fark bulamamıştır. Alan yazındaki çalışmalar bu çalışma ile paralellik göstermektedir. Araştırmamızın ve diğer araştırmaların sonuçları incelendiğinde öğretmenlerin cinsiyetlerinin yaşanan etik ikilem durumlarında bir farklılığa sebep olmadığı söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etik ikilemleri ve alt boyutları ile çalışılan kurumun kademesi değişkenleri arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Erdoğan, (2018) öğretmenler üzerine yaptığı çalışmada bu araştırmanın bulgusuna paralel olarak öğretmenlerin etik ikilemleri ile kıdemleri arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamızın ve alan yazındaki diğer araştırmaların sonuçları göz önüne alındığında, çalışılan kurum kademesinin öğretmenlerin yaşadığı etik ikilemler üzerinde etkili bir değişken olmadığı söylenebilir. Çalışılan kurumların MEB bünyesinde olması ve yönetimlerinin merkezi iradenni etkisinde olması bunda etkili olabilir.

Araştırma bulgularına göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Konuyla ilgili çalışmalar incelendiğinde Erdoğan, (2013), Tüfekçi, (2015) ve Karaçam, (2018) öğretmenler üzerine yaptığı çalışmada bu araştırmanın bulgusuna paralel olarak öğretmenlerin mesleki haz düzeyleriyle cinsiyetleri arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Karaçam vd., (2017) öğretmenler üzerine yaptığı başka bir çalışmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeyleri ile cinsiyetleri arasında kadın öğretmenler lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu farklılığın çalışma grubunun kendine has özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırma genel olarak alanyazındaki diğer araştırmalarla paralellik göstermektedir. Araştırma sonucuna göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyetlerinin mesleki hazları üzerinde etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma bulgularına göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeyleri ile çalışılan kurumun kademesi değişkenleri arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın paralelinde Bozali (2017) öğretmenler ile ilgili yapmış olduğu çalışmada mesleki haz ile öğretmenlerin

çalıştıkları kurumun kademesi arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırma bu yönüyle alan yazındaki diğer araştırmayla paralellik göstermektedir. Karaçam ve vd., (2017) beden eğitimi ve spor öğretmenleri üzerine yaptığı araştırmada, bu araştırmanın aksine beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeyleri ile çalışılan kurumun kademesi değişkenine göre lisede çalışan öğretmenler lehine anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu ortaya çıkan durumun çalışılan grubun kendine has özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Karaçam, (2016) beden eğitimi ve spor öğretmenleri üzerine yaptığı başka bir çalışmada yine çalışmanın aksine ortaokullarda çalışan öğretmenler lehine anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aynı şekilde Erdoğan, (2013) ve Tüfekçi, (2015) araştırma bulgularının aksine öğretmenlerin mesleki haz düzeyleri ile çalışılan kurumun kademesi arasında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda alan yazındaki diğer araştırmaların sonuçları ile bu araştırmanın sonuçları arasında farklılıklar vardır. Bu farklılığın çalışılan grupların kendine has özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak;

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki haz düzeylerinin artması yaşanan etik ikilemlerin düşmesine, etik ikilemlerin artması ise meslekten alınan hazzın düşmesine neden olmaktadır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerinde yaşadıkları etik ikilemler, mesleğe yönelik tutum ve davranışlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği mesleğinin etik ikilem durumlarını içinde barındırdığı ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin de etik ikilem durumları yaşadığı ve mesleklerinden de haz aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin farklı düzeylerde etik ikilem durumları yaşadığı, bununla birlikte genel olarak orta düzeyde etik ikilem durumları yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin günlük hayatlarında sporla iç içe olması yani spor yapma sıklıklarının yaşamış oldukları etik ikilem durumların üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyet farklılıklarının yaşamış oldukları etik ikilem durumlarında herhangi bir farklılığa sebep olmadığı yani kadın ve erkek beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin aynı etik ikilem durumlarını yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulguları doğrultusunda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin çalışmış oldukları kurum kademelerinin yaşamış oldukları etik ikilem durumları üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre beden eğitimi ve spor öğretmenleri yapmış oldukları meslekten yüksek düzeyde haz aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer sonuçlara baktığımızda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaş düzeylerinin ve kıdem durumlarının artmasının mesleki hazları üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin spor yapma sıklıklarının ise mesleki hazlarını olumlu etkilediği kısaca spor yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerini daha canlılık içinde gerçekleştirdikleri ve mesleklerinde daha fazla keyif aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın diğer sonuçlarına göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyet durumlarının ve kıdemlerinin artmasının mesleki hazlarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde ve araştırma sonuçlarına bakıldığında diğer araştırmalar ile farklı sonuçların ortaya çıkmasının nedeni olarak mesleki haz düzeyini farklılaştıran çeşitli etmenlerin olduğu söylenebilir. Meslek hayatı içerisinde öğretmenlerin yaşamış olduğu sorunlar öğretmenin mesleki deneyimi ne kadar fazla olursa olsun öğretmeni olumsuz şekilde etkileyebilir ve zaman içinde öğretmenlik mesleğinden haz duymamasına sebep olabilir. Özellikle araştırma konumuzun yani etik ikilem durumlarının ya da farklı durumların buna sebep olabileceği varsayılabilir. Farklı bir şekilde ise öğretmenin yıllar içinde kendini alanında daha fazla geliştirmesi sonucu başarılı olması ve takdir edilmesi öğretmenin mesleğinden haz almasına katkıda bulunabilir. Bu durumda da alan yazındaki diğer araştırma sonuçları ile paralellik gösterme nedeni olabilir. Kısaca alan yazındaki bu farklı sonuçların ortaya çıkmasındaki sebebin

araştırma gruplarının kendine has olan yapı ve özelliklerinden dolayı kaynaklandığı düşünölmektedir.

6. ÖNERİLER

- Bu araştırma Küçükçekmece ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Farklı bölgelerde ve sosyo-ekonomik düzeyleri farklı olan okullarda ya da farklı eğitim kademelerinde yapılacak araştırmaların da alan yazına katkısı olabileceği düşünülmektedir.
- Benzer araştırmaların farklı branş öğretmenlerini ve farklı illeri de kapsayacak şekilde yapılmasının alan yazına katkısı olabileceği düşünülmektedir.
- Araştırma kapsamı ve örneklem grupları genişletilerek öğretmenlerle beraber okul yöneticilerinin de yaşadıkları etik ikilem durumları ve mesleki hazları arasındaki ilişkiler incelenebilir. Böyle bir çalışmanın alan yazına katkısı olacağı düşünülmektedir.
- Bu çalışmada söz konusu bu kavramlar bilişsel düzeyde algısal olarak ele alınmıştır. Yapılacak uygulamaya dönük araştırmaların alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslek etiği ve meslek haz düzeylerini arttırmaları ile ilgili farkındalıklarını geliştirmek için YÖK tarafından belirlenen standartlar ve kararlar çerçevesinde lisans ve lisans üstü derecelerinde bu alanlar ile ilgili yeni dersler müfredat programlarına eklenebilir.
- Mevcut çalışma içerisinde olan beden eğitimi ve spor öğretmenleri için MEB bünyesinde etik ikilem durumlarını önleyici tedbirler ve mesleki hazzı artırma yöntemleri ile ilgili hizmet içi eğitimlere özellikle yer verilebilir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaşamış oldukları etik ikilem durumlarının kişilikleri üzerinde psikolojik etkileri olabilir. Bu etik

ikilemler ile psikolojik durumları arasındaki ilişkileri inceleyen bir araştırmanın alanyazına katkısı olacağı söylenebilir.

- Benzer bir araştırmada performans sporundan gelen beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile performans sporundan gelmeyen beden eğitimi ve spor öğretmenleri arasında yapılabilir. Böyle bir çalışmanın da alan yazına katkısı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abalı, A.** (1974). Cumhuriyetimizin 50. Yılında Gençlik Ve Spor, Ankara, Gsb. Yayını.
- Akarsu, B.** (1998). Felsefe Terimleri Sözlüğü. İstanbul, İnkılap Kitabevi.
- Akkutay, Ü.** (1984). Enderun Mektebi, Ankara, Gazi Üniversitesi Basımevi.
- Akpınar, Y.** (2003). “Öğretmenlerin Yeni Bilgi Teknolojileri Kullanımında Yükseköğretimin Etkisi: İstanbul Okulları Örneği”, The Turkish Online Journal Of Educational Technology, 2(2), 79-96.
- Aksoy, Y.** (1997). “Modern Mantığın Diyalektik Yapısı”, Bilim, Bilim Politikası Ve Üniversiteler, 64, 81.
- Alkan, C.** (2000). Meslek Ve Öğretmenlik Mesleği. İçinde, V. Sönmez (Ed.), Öğretmenlik Mesleğinde Etik (Ss. 191-198). Ankara, Anı Yayıncılık.
- Alpman, C.** (1972). Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi Ve Çağlar Boyunca Gelişimi, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.
- Aracı, H.** (1999). Okullarda Beden Eğitimi, Ankara, Bağırhan Yayınevi.
- Aroskar, M. A.** (1980). “Anatomy Of An Ethical Dilemma: The Theory”, Ajn The American Journal Of Nursing, 80(4), 658-660.
- Arsan, M.** (2001). İş Ve Meslek Ahlakı. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Arsan, M.** (2000). “Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları Ve Belli Başlı Özellikleri”, Milli Eğitim Dergisi, 146(01.12), 2008.
- Arsan, S., Ve Özpınar, İ.** (2008). “Öğretmen Nitelikleri: İlköğretim Programlarının Beklentileri Ve Eğitim Fakültelerinin Kazandırdıkları”, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen Ve Matematik Eğitimi Dergisi, 2(1), 38-63.
- Atayman, V.** (2005). Etik. İstanbul, Donkişot Yayınları.
- Avşaroğlu, S. Deniz, M. E. Ve Kahraman, A.** (2005). “Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu Ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14, 115-129.
- Aydın, M.** (2000). Çağdaş Eğitim Denetimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, D.** (2006). “Eğitim Kurumları Çalışanlarında İş Doyumu”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, İ.** (2012). Yönetmel, Mesleki Ve Örgütsel Etik. Ankara, Pegem Akademi. 5. Baskı.
- Aydın, İ.P.** (2003). Eğitim Ve Öğretimde Etik. Ankara, Pegem Akademi Yayınevi.
- Aymankuy, Y. Ve Sarıoğlu, M.** (2005), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yaklaşımları Ve Balıkesir İl Merkezinde Bir Uygulama”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 8(14), 23-45.
- Aysu, B.** (2007). “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumlarının İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Bandura, A.** (1977). “Self-Efficacy: Toward A Unifying Theory Of Behavioral Change” Psychological Review, 84,191-215.

- Başaran, İ. E.** (1996). Türkiye Eğitim Sistemi. Ankara, Yargıcı Matbaası.
- Bates, R. Ve Khasawreh, S.** (2004). "Self-Efficacy And College Students'perceptions And Use Of Online Learning Systems" Computers In Human Behavior, 1(23), 175-191.
- Baumgartner, T. A., Ve Jackson, A. S.** (1999). "Evaluating Youth Fitness" Measurement For Evaluation İn Physical Education And Exercise Science, (Pp. 321-346). Boston, Ma Wbc.
- Beckner, W.** (2004). "Ethics For Educational Leaders", Pearson Education, Inc. Boston: Pearson A&B
- Bigbee, A. J.** (2011). "Personal Values, Professional Codes Of Ethics, And Ethical Dilemmas İn Special Education Leadership", Doctoral Dissertation, George Mason University College Of Education And Human Development, Fairfax.
- Bilge, N.** (1989). Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı,
- Bharvad, A. J.** (2010). "Curriculum Evaluation", International Research Journal, 1(12), 72-74.
- Bogler, R.** (2005), "Satisfaction Of Jewish And Arab Teachers İn Israel", The Journal Of Social Psychology.145(1)
- Bolay, S. H.** (2010). Felsefeye Giriş, Ankara, Akçağ Yayınları.3. Baskı
- Bucher, A. C.** (1979). Foundations Of Physical Education. Saint Louis: The C.V. Mosby Company Usa
- Bucher C, A. Ve Koenig C, R.** (1983). Method And Material For Secondary School Phycial Education. Saint Louis: The C.V. Mossey Company.
- Bozali, S.** (2017). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Haz Düzeylerinin Açıklanmasında Mesleki Benlik Saygısı Ve Rol Fazlası Davranışların Rolü" (Doktora Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Temel Eğitim Anabilim Dalı.
- Bozkurt, A.** (2017). "Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü Ve Yarını", Açıköğretim Uygulamaları Ve Araştırmaları Dergisi, 3(2), 85-124.
- Boyce, G.** (2008) "The Social Relevance Of Ethics İn A Global(İsing) Era: From İndividual Dilemmas To Systemic Crises", Critical Perspectives On Accounting Vol.19, Ss 255-290
- Büyükkaragöz, S. Muşta, M. C, Yılmaz, H. Ve Pilten, Ö.** (1998). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Konya, Mikro Yayınları.
- Camadan, F.** (2018). "Psikolojik Danışmanın Yaşadığı Çatışma: Etik İkilem", Sakarya University Journal Of Education, Sayı.8, No.1, Sayfa. 76-94.
- Campbell, E.** (2000). "Professional Ethics İn Teaching: Towards The Development Of A Code Of Practice". Cambridge Journal Of Education, 30(2), 203-222.
- Catacutan, M. R. G., Ve De Guzman, A. B.** (2016). "Bridge Over Troubled Water Phenomenologizing Filipino College Deans" Ethical Dilemmas İn Academic Administration.", Educational Management Administration & Leadership, 44(3), 491- 510.
- Celep C.** (1996). Sınıf Yönetimi Ve Disiplini. Ankara, Anı Yayınevi.
- Celep, C.** (2003). Halk Eğitimi, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Cevizci, A.** (1996). Felsefe Sözlüğü. Bursa, Ekin Yayınları.
- Cevizci, A.** (2008). Etiğe Giriş. İstanbul, Paradigma Yayıncılık.
- Chan, D. W.** (2009). "The Hierarchy Of Strengths: Their Relationships With Subjective Well-Being Among Chinese Teachers İn Hong Kong", Teaching And Teacher Education, 25, 867-875.

- Chapman, J.** (1996). "A New Agenda For A New Society" (Ed. Kenneth Leithwood Vd) International Handbook Of Educational Leadership And Administration. London: Kluwer Academic Publishers.
- Codling, J. L.** (2010). "Calvin: Ethics, Eschatology, And Education" Newcastle: Cambridge Scholars.
- Cranston, N, Ehrich, L., Ve Kimber, M.** (2003). "The Right'decision? Towards An Understanding Of Ethical Dilemmas For School Leaders", Westminster Studies İn Education, 26(2), 135-147.
- Cranston, N, Ehrich, L. C, & Kimber, M. P.** (2004). "Towards An Understanding Of Ethical Dilemmas Faced By School Leaders", Principia: Journal Of The Queensland Secondary Principals' Association, 1, 1-3.
- Cunningham, W. G. Ve Cordeiro, P. A.** (2003). "Educational Leadership-A Problem Based Approach", London: Pearson Education, Inc.
- Çarıkçı, İ.H.** (2004). "Hizmet İşletmelerinde Çalışan Kamu Ve Özel Sektör Personelinin İş Tatmininin Karşılaştırılması", Amme İdaresi Dergisi, 37(4), 83-95.
- Çapan M.Ş.** (1999). Türk Sporunda Selim Sırrı Tarcan, Muğla, Ünyay Basımevi, 1. Baskı.
- Çelenk, S., Tertemiz, I., Kalaycı, N.** (2000). İlköğretim Programları Ve Gelişmeler, Ankara: Nobel Yayın. Dağıtım.
- Çelik, G.** (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Etik İkilemler. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Konya.
- Çeliköz, N.** (2004). "Yeni Program Geliştirme Anlayışına Dayalı Olarak Geliştirilen Bir Program Tasarımının Öğrenci Başarısına Etkisi.", Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(1).
- Çeliköz, N.** (2003). Bir Meslek Olarak Öğretmenlik Ve Etiği, Ç. M. Özdemir (Ed.), Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara: Asil, 331-390.
- Çelikten, M.** (2005). "Öğretmenlik Mesleği Ve Özellikleri", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(19), 207-237.
- Çetin, Ş.** (2006) "Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi (Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması)", Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 28-37.
- Çetinkanat, C.** (2000). Örgütlerde Güdülenme Ve İş Doyumu, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Çınar, İ.** (2009). "Küreselleşme, Eğitim Ve Gelecek", Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 2(1), 14-30.
- Çınar, F.** (2015). "Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Ve İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Tükenmişlik Ve İş Doyumu Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(22), 235-282.
- Dayanç, T.** (2007). "Sınıf Öğretmenliği Aday Öğretmenlerinin Mesleki Etik Konusundaki Görüşleri Ve Mesleki Etik İkilemleri Çözümleme Biçimleri", Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Demir, E.** (2001). "Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyumunu Etkileyen Olası Faktörler Ve Bu Faktörler Kapsamında Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin Ölçülmesi", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Demirel, Ö.** (1999). Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı, Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Demirhan, G., Açıkada, C., Altay, F.** (2001). "Students Perceptions Of Physical Education Teacher Qualities" Journal Of The International Council For Health, Physical Education, Recreation, Sport And Dance. 2001;37 (3), 16-18.
- Demirhan, G.** (2002). "Beden Eğitimi Öğretmeni Olmak", Çağdaş Eğitim Dergisi, 288, 7-13.
- Demirhan, G.** (2003). "Dünyada Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme", Çağdaş Eğitim Dergisi, 2003; 300, 13-22.
- Desensi T. J., & Rosenberg, D.** (1996). Ethics In Sport Management. Usa: Fitness Information Technology Inc
- Dikmen, A. A.** (1995). "İş Doyumu Ve Yaşam Doyumu İlişkisi", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 50(3), 120-123.
- Dil, M.** (2005). "İnsan Kaynakları Yönetiminde Performans Değerlemenin İş Doyumu Üzerindeki Etkisi Ve Bir Uygulama", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kütahya
- Donagan, A.** (1996). "Moral Dilemmas, Genuine And Spurious: A Comparative Anatomy. In H. E. Mason (Ed.), Moral Dilemmas And Moral Theory, New York: Oxford University, 11-12.
- Dowd, M. C.** (2012). "A National Study Of The Ethical Dilemmas Faced By Student Conduct Administrators", Doctoral Dissertation, Minnesota State University College Of Education, Minnesota.
- Duran, K.** (2014). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışları Algılama Düzeylerinin Ve Etik İkilemleri Çözömlerlerinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Eğimli, A. T.** (2009). "Çalışanlarda İş Doyumu: Kamu Ve Özel Sektör Çalışanlarının İş Doyumuna Yönelik Bir Araştırma", Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 23(3), 35-52.
- Elgin, T.** (2006). "Meslek Etiği Ve Etik Kodu; Jandarma Teşkilatı İçin Etik Kodu Öner İsi", Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi. İşletme Bilim Dalı, Kütahya.
- Erdem, A. R., Ve Altunsaray, M.** (2016). "Eğitimde Niteliği Belirleyen Önemli Bir Etken: Eğitim Etiği" Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 23, 21-30.
- Erden M.** (1995). Program Değerlendirme. Ankara, Pegem Personel Eğitim Merkezi, Yayın No: 21.
- Erden, M.** (1998). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İstanbul, Alkım Yayınları.
- Erdoğan, İ.** (1999). İşletme Yönetiminde Örgötsel Davranış, İstanbul, Dönence Basım Yayın Hizmetleri,
- Erdoğan, O.** (2018). "Okul Yöneticilerinin Ve Öğretmenlerin Yaşadıkları Etik İkilemler: Nedenler Ve Baş Etme Stratejileri", (Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi. Ankara
- Eren, E.** (2015). Örgötsel Davranış Ve Yönetim Psikolojisi, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Ergün, M., Özdaş, A.** (1997). Öğretim İlke Ve Yöntemleri. İstanbul, Kaya Matbaacılık.
- Ertürk, S.** (1972). Planlı Eğitim Ve Değerlendirme. Ankara, Güzel Sanatlar Matbaası, 1. Baskı
- Ertürk S.** (1979). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara, Yelkentepe Yayınları.

- Eryılmaz, B.** (2008). ‘‘Etik Kültürü Geliştirmek’’, Türk İdare Dergisi, (459), 1-12.
- Festini, H.** (2011). ‘‘Ethics And Sport’’, European Journal Of Bioethics, 2, 311-317
- Fitzmaurice, M.** (2008). ‘‘Voices From Within: Teaching In Higher Education As A Moral Practice’’, Teaching In Higher Education, 13(3), 341-352.
- Friedman E, D.** (1983). ‘‘The Pupils İmage Of The Physical Education Teacher And Suggestions For Changing Attitudes In Teacher Training’’, International Journal Of Physical Education, 20 (2),15-18.
- Gedikoğlu, T.** (2005). ‘‘Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar Ve C z m  nerileri’’, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 66-80.
- Goddard, R. D., Hoy, W. K., And Hoy, A. W.** (2000). ‘‘Collective Teacher Efficacy: Its Meaning, Measure, And İmpact On Student Achievement’’, American Educational Research Journal, 37(2), 479-507.
- Gök, F.** (2018). ‘‘Okullarda Karşılaşılan Etik İkilemlere İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşlerinin İncelenmesi’’, Yüksek Lisan Tezi Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gaziantep
- Gözütok, F. D. Ve Varış, F. T. D.** (1988). Öğretmen Eğitiminde Meslek Formasyonu  ğretiminin  ğretim Elemanı Davranışlarına Yansıması (Doctoral Dissertation), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Ve  ğretim Anabilim Dalı, Ankara
- Gözütok, F. D.** (1999). ‘‘ ğretmenlerin Etik Davranışları’’, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 32 (1): 83-99
- Greenfield, W. D.** (1985). ‘‘The Moral Socialization Of School Administration: Informal Role Learning Outcomes’’, Educational Administration Quarterly, 24(4), 99-119.
- Greenfield, W. D.** (1993). ‘‘Articulating Values And Ethics In Administrator Preparation’’, In K. R. Howe, And O. B. Miramontes (Eds.), The Ethics Of Special Education New York: Teachers College. 267- 287
- G ndoğdu, K., Ayta lı, B., Aydoğan, R., Ve Yıldırım, C.** (2015). ‘‘ ğretmen Yeterlikleri Alanında Yazılan Makalelerin İ erik Analiz’’, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), 30-43.
- G l, H., Ve G k e, H.** (2008). ‘‘ rg tsel Etik Ve Bileşenleri’’, Suleyman Demirel University Journal Of Faculty Of Economics & Administrative Sciences, 13(1).
- Hardy, C.** (1993). ‘‘What Do We Really Mean By Power And Politics’’ A Review Of The Literature. In G. Dlugos, W. Dorow And D. Farrell (Eds.), Organizational Politics: From Conflict-Suppression To Rational Conflict-Management Wiesbaden: Gabler. 1-26.
- Harrison, M. J., Blakemore, L. C.** (1992). Instructional Strategies For Secondary School Physical Education. Iowa, Wm. C. Brown Puplicher
- Harmandar İ, H.** (2004). Beden Eğitimi Ve Spor’da  zel  ğretim Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Haynes, F.** (2002). Eğitimde Etik. ( ev. S.K. Akbaş). İstanbul, Ayrıntı Yayınları. ( evirinin Yapıldığı Orijinal C lışmanın Basım Tarihi 1998).
- Haywood, K. M.** (1989). Life Span Motor Development. Champaing Human Kinetics. Pub Inc. 1989.
- Helton, G. B., Ve Ray, B. A.** (2006). Strategies School Practitioners Report They Would Use To Resist Pressures To Practice Unethically. Journal Of Applied School Psychology, 22(1), 43-65.
- Hitt, W.D.** (1990). Ethics And Leadership: Putting Theory İnto Practice. Columbus: Battelle Press.

- Holmes, A. F.** (2007). *Ethics: Approaching Moral Decisions*, Illinois: Ivp Academic.
- Hoy, W. K., Ve Miskel, C. G.** (1991). *Educational Administration: Theory, Research, And Practice*, New York: Mcgraw-Hill.
- Hoy, W. K., Ve Tarter, C. J.** (2011). "Positive Psychology And Educational Administration: An Optimistic Research Agenda", *Educational Administration Quarterly*, 47(1), 427- 447.
- Husu, J.** (2001). "Teachers At Cross-Purposes: A Case-Report Approach To The Study Of Ethical Dilemmas İn Teachin'", *Journal Of Curriculum And Supervision*, 17(1), 67-89.
- Husu, J. Ve Tirri, K.** (2001). "Teachers' Ethical Choices İn Sociomoral Settings", *Journal Of Moral Education*, 30:4, 361-375.
- İnal, N.** (2003). *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimi*, Ankara, Nobel Yayınevi.
- İşgüden, B., Ve Çabuk, A.** (2006). "Meslek Etiği Ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(16), 59-86.
- İşman, A.** (1998). *Uzaktan Eğitim. Sakarya: Değişim.*
- İlgaz, S., Ve Bilgili, T.** (2006). "Eğitim Ve Öğretimde Etik", *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (14), 199-210.
- Johnson, D. W. Ve Johnson, R.** (2004). "Implementing The "Teaching Students To Be Peacemakers Program". *Theory Into Practice*, 43, 68-79.
- Josephson, M. & Vingård, E.** (2007). "Zest For Work" Assessment Of Enthusiasm And Satisfaction With The Present Work Situation And Health—A 1.5-Year Follow-Up Study. *Work*, 29(3), 225-231
- Kabanoff, B.** (1991). *Equity, Equality, Power, And Conflict. Academy Of Management Review*, 16(2), 416-441.
- Kahraman, B.** (2004), "Gençlik Spor Genel Müdürlüğü' Ne Bağlı Taşra Teşkilatlarında Görev Yapan Gençlik Spor İl Müdürlerinin İş Tatmin Düzeylerinin Belirlenmesi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.*
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu** (2012). *Kamu Görevlileri Etik Rehberi*, Ankara, 3. Basım
- Kanhoğlu, A., Ve Alanka, Ö.** (2013). "Meta Etik Bağlamında Medyayı Düşünmek.", *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (7), 113-124.
- Karaçalı, A.** (2004). "Kerem Altun İle "Öğretmen Yeterlikleri" Üzerine. *Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5(58), 20-26.
- Karaçam, A.** (2013). "Basketbol Klasman Hakemlerinin Eğitim Süreçlerinin İncelenmesi Ve Beklenti Düzeyleri", *Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.*
- Karaçam, A., Ve Pulur, A.** (2016). "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Başarı Algısı, Akademik İyimserlik, Psikolojik İyi Oluş Ve Fiziksel Saygı Düzeylerinin İncelenmesi", *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-22.
- Karaçam, A., Pulur, A., Ve Adıgüzel, N. S.** (2017). "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Haz Ve Fiziksel Öz Saygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(3), 278-287.
- Karaçam, A., Ve Pulur, A.** (2018). "Basketbol Ve Futbol Hakemlerinin Mesleki Haz Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 288-295.

- Karataş, A.** (2008). “Örgütsel Etiğin Çalışan Memnuniyetine Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Karataş, A.** (2013). “İlköğretim Öğretmen Adayları İçin Meslek Etiğinin Önemi”, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:28, Temmuz. İstanbul, 304-318.
- Karatekin, K., Meray, Z., & Murat, K. E. Ç. E.** (2015). “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları” Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1), 72-96.
- Kasap, H.** (1992). “Eğitimsel Perspektiften Spor Eğitimi Yetiştirme Politikamızın İncelenmesi” “I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi Ve Spor Sempozyumu” Milli Eğ. Basımevi Ankara S, 407.
- Kavi, E., & Koçak, O.** (2011). Çalışma Yaşamında Etik. Bursa, Ekin Yayınevi.
- Kidder, R. M.** (1995). How Good People Make Tough Choices. New York: Morrow.
- Kidder Mr, Born Lp.** (1998). “Resolving Ethical Dilemmas In The Classroom”, Educational Leadership. 56 (4), 38-41
- Kieltyka-Gajewski, A.** (2012). “Ethical Challenges And Dilemmas In Teaching Students With Special Needs In Inclusive Classrooms: Exploring The Perspectives Of Ontario Teachers”, Doctoral Dissertation, Ontario Institute For Studies In Education, University Of Toronto, Canada.
- Kim, S.** (2002). “Organizational Support Of Career Development And Job Satisfaction”, Review Of Public Personal Administration, C. 22, S. 4, Ss. 276 – 294.
- Kirri Tirsi** (1999). “ Teachers Perceptions Of Moral Dilemmas At School”. Journal Of Moral Education, Abingdon, Mar 1998, Vol: 28 Issue, P: 31-47.
- Kıranlı, S.** (2002). “Orta Öğretim Okul Yöneticilerinin Etik İlkeleri Uygulama Ve Etik İnkilemleri Çözümleme Yeterliliği” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kıranlı, S Ve İlğan, A.** (2007). “Eğitim Örgütlerinde Karar Verme Sürecinde Etik”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 14, 150-162.
- Kirel, Ç.** (1999). “Esnek Çalışma Saatleri Uygulamalarında Cinsiyet, İş Tatmini Ve İş Bağlılığı İlişkisi”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 28(2), 115-136.
- Koç, K.** (2009). “Moral Dilemmas In Early Childhood Settings: Turkish Teachers”, Accounts. Unpublished Doctoral Dissertation. Indiana University.
- Koruklu, N., Feyzioğlu, B., Özenoğlu Kiremit, H. & Aladağ, E.** (2013). “Öğretmenlerin İş Doyumu Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25, 119-137.
- Kowalski, T.J.** (2003). Contemporary School Administration. London: Pearson Education, Inc.
- Kuçuradi, İ.** (1994). Uludağ Konuşmaları Özgürlük Ahlak Kültür Kavramları. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Türk Felsefe Dizisi.
- Kuçuradi, İ.** (1988). Uludağ Konuşmaları. Ankara: Tfk Yayınları.
- Kuçuradi, İ.** (1998). Etik, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kuçuradi, İ.** (2000). Felsefi Etik Ve “Meslek Etikler Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları

- Kurthan F.** (1980). Devlet Politikası Ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları,
- Kutlu, H. A.** (2006). ‘‘Muhasebe Meslek Mensupları Ve Çalışanlarının Etik İkilimleri: Kars Ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma’’, Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi, Sayı.63, No.2, 143-170.
- Kutvan, A. B.** (2011). ‘‘Yönetmelik Etik Ve Basın İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma’’ Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basın Ekonomisi Ve İşletmeciliği Bilim Dalı.
- Kuzgun, Y., Sevim, S.A Ve Hamamcı, Z.** (1999). ‘‘Mesleki Doyum Ölçeğinin Geliştirilmesi’’, Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi, 2, 14-17
- Kuzgun, Y.** (2000). Rehberlik Ve Psikolojik Danışma. Ankara: Ösym Yayınları.
- Lafleur, C.** (2007). ‘‘The Meaning Of Time: Revisiting Values And Educational Administration. In P. T. Begley And P. E. Leonard (Eds.), The Values Of Educational Administration, London: Routhledge Falmer. Pp. 171-187
- Laminack, L. L., Ve Long, B. M.** (1985). What Makes A Teacher Effective—Insight From Preservice Teachers. The Clearing House, 58(6), 268-269.
- Lumpkin, A.** (1990). Physical Education And Sport. Usa: Times Mirror/ Mosby College Publishing.
- Maslovaty, N.** (2000). ‘‘Teachers' Choice Of Teaching Strategies For Dealing With Socio-Moral Dilemmas İn The Elementary School’’, Journal Of Moral Education, 29(4), 429-444.
- Milli Eğitim Bakanlığı** (2000). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi Ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi. Ankara, Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (Millî Eğitim Bakanlığı, Okul İçi Beden Eğitimi Spor Ve İzicilik Dairesi Başkanlığı).** (2000). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi Ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi. Ankara, Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı** (2004). Temel Eğitime Destek Programı ‘‘Öğretmen Eğitimi Bileşeni’’. İlköğretim Okulu Beden Eğitimi Öğretmenliği Yeterlik Taslağı. Ankara, Obesid.
- Millî Eğitim Bakanlığı** (2008). Neden Özel Alan Yeterlikleri. , Milli Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı.** (2014). Türkiye Mesleki Ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi Ve Eylem Planı. Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı** (2016). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri. [Http://otmg.Meb.Gov.Tr/Yetgenel.Html](http://otmg.meb.gov.tr/yetgenel.html) Sayfasından Erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı** (2015). Eğitimciler İçin Mesleki Etik İlkeler.
- Millî Eğitim Bakanlığı** (2018) Beden Eğitimi Ve Spor Uygulama Programı. [Http://Mufredat.Meb.Gov.Tr/Dosyalar/2018120201950145-Beden%20egitimi%20ve%20spor%20ogretim%20program%202018.Pdf](http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120201950145-Beden%20egitimi%20ve%20spor%20ogretim%20program%202018.Pdf) Sayfasından Erişilmiştir.
- Middlewood, D., & Cardano, C.** (2001). ‘‘The Significance Of Teacher Performance And İts Appraisal’’, In D. Middlewood, And C. Cardno (Eds.), Managing Teacher Appraisal And Performance, London: Routhledge. Pp. 1-16
- Ney, S.** (2009). Resolving Messy Policy Problems: Handling Conflict İn Environmental, Transport, Health And Ageing Policy. London: Earthscan.
- Nuttall, John.** (1997). Ahlak Üzerine Tartışmalar Etiğe Giriş. (Çev. Abdullah Yılmaz) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Obuz, P.** (2009). ‘‘Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara İlişkin Görüşleri’’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Oser, F.** (1991). Professional Morality: A Discourse Approach (The Case Of The Teaching Profession).
- Örenel, S.** (2005). Öğretmenlerin Mesleki Etik İlkeleri Kapsamındaki Davranışlarının İlköğretim Ve Orta Öğretim Öğrencilerinin Algılarıyla Değerlendirilmesi. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Özalp, R., Ve Ataüinal, A.** (1977). Türk Millî Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı: Talim Ve Terbiye Kurulu, Millî Eğitim Şûrası. Millî Eğitim Basımevi.
- Özbek O.** (2003). ‘‘Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Etik İlkeleri Ve Bu İlkelere Uyuma Düzeyleri’’, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbek, O.** (2018). ‘‘Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Etik İlkeleri Ölçeğinin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması’’, Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 16(4), 179-189.
- Özgen, H., Öztürk, A., Yalçın, A.** (2002), İnsan Kaynakları Yönetimi. Nobel Yayınları, Ankara
- Özgüven, İ. E.** (2003). Endüstri Psikolojisi, Sistem Ofset, Ankara
- Özlem, D.** (2004). Etik (Ahlak Felsefesi). İnkılap Yayıncılık, İstanbul.
- Özmen, F., Ve Güngör, A.** (2008). ‘‘Eğitim Denetiminde Etik’’, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(15).
- Öztürk, A., Güzelsoydan, Y. S.** (2001). ‘‘Büyük Mağazalarda Çalışan Personelin İş Doyumu Üzerine Çukurova Bölgesinde Bir Araştırma’’, Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 15(1), 332-345.
- Park, N Peterson, C & Seligman, M E P** (2004). ‘‘Strengths Of Character And Well-Being’’, Journal Of Social And Clinical Psychology, No.23, Pp.603–619.
- Pehlivan, İ.** (1998). Eğitim Yöneticilerin Etik Davranışları Üzerine Bir Araştırma., H. Taymaz Ve M. Hesapçıoğlu. (Editörler). Türkiye’de Eğitim Yönetimi Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu’na Armağan. İstanbul, Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları.
- Pehlivan, A.** (2001). Yönetmel, Mesleki Ve Örgütsel Etik. Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Pehlivan, A.** (2015). ‘‘Açık Ve Örgün Eğitim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Ve Öğretim Programında Somut Olmayan Kültürel Miras Öğelerinin İncelenmesi’’ (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversite, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Pelit, E. Ve Güçer, E.** (2006). ‘‘Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara Ve Öğretmenleri Etik Dışı Davranışa Yönelten Faktörlere İlişkin Algılamaları’’. Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, 95-119.
- Pieper, A.** (1999). Etiğe Giriş, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Peterson, C., Park, N., Hall, N., & Seligman, M. E.** (2009). ‘‘Zest And Work. Journal Of Organizational Behavior’’ The International Journal Of Industrial, Occupational And Organizational Psychology And Behavior, 30(2), 161-172.

- Pollock, J. M.** (2010). "Ethical Dilemmas And Decisions İn Criminal Justice", Belmont: Wadsworth.
- Pope, N., Green, S. K., Johnson, R. L., Ve Mitchell, M.** (2009). "Examining Teacher Ethical Dilemmas İn Classroom Assessment. Teaching And Teacher Education, 25(5), 778- 782
- Popov, L.** (1989). "Десять Лекций По Этики" [Etik Konusunda On Ders.] Moskova: Os Yayınevi.
- Pugh, D. S., Hickson, D. J., Hinings, C. R., & Turner, C.** (1968). "Dimensions Of Organization Structure" Administrative Science Quarterly, 13, 65-105.
- Püsküllüoğlu, A.** (2007). Türkçe Sözlük. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Resick, C. M., Seidel, L. B., Mason, G. J.** (1975). "Modern Administrative Pratices İn Physical Education And Athletics", Phillippines: Addison-Wesley Pupliching Company
- Ross, M. E.** (2005). "Teacher Education: Approaches For Handling Daily Ethical Dilemmas İn The Classroom", Unpublished Doctoral Dissertation.Seattle University.
- Sat, S.** (2011), "Örgütsel Ve Bireysel Özellikler Açısından İş Doyumu İle Tükenmişlik Düzeyi Arasındaki İlişki: Alanya'da Banka Çalışanları Üzerinde Bir İnceleme", Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana
- Savran, G.** (2007). "Etik İklim Ve Tükenmişlik Sendromunun Kalite Yönetim Sistemleri Üzerine Etkileri: Bir Laboratuvar Uygulaması", Yüksek Lisans Projesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Seçkin, A., Ve Başbay, M.** (2013). "Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Öz-Yeterlik İnançlarının İncelenmesi" Electronic Turkish Studies, 8(8).
- Sertçe, S.** (2003). Kamu Kuruluşlarında Yöneticilerin İş Doyumu Üzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Seymen, O. A., & Bolat, T.** (2005). "Örgütlerde Bedensel Ve Zihinsel Engelli İşgören Ayrımcılığı, Uygulamalı Etik Boyutuyla Bir Değerlendirme" Öneri Dergisi, 6(23), 35-45.
- Sivrikaya, Ö. Ü. K., & Şahin, H.** (2019). "Sağlık Kültür Ve Spor Daire Başkanlıklarında Çalışan Yöneticilerin İş Doyum Düzeylerinin Belirlenmesi: İstanbul Örneği" International Multilingual Journal Of Science And Technology (Imjst), (4). 413-419.
- Shapira-Lishchinsky, O.** (2011). "Teachers" Critical Incidents: Ethical Dilemmas İn Teaching Practice", Teaching And Teacher Education, 27(3), 648-656.
- Shapiro, J. P., & Stefkovich, J. A.** (2005). "Ethical Leadership And Decision Making İn Education: Applying Theoretical Perspectives To Complex Dilemmas" new Jersey: Taylor & Francis.
- Skvortsova, V.** (2002). "Профессиональная Этика И Этикет", [Mesleki Etik Ve Etiketi.] Tomsk: Rusya Federasyonu Eğitim Bakanlığı Tomsk Politeknik Üniversitesi Yayını.
- Smith, M. R.** (2010). "The Relationship Between Character Strengths And Work Satisfaction (Unpublished Doctoral Dissertation)" University Of Massachusetts, Usa. Umi Number: 3415719
- Strike, K. A.** (1995). "Professional Ethics And The Education Of Professionals", Educational Horizons,74(1), 29-36
- Strike, K.A., Ternasky, P. L.** (1993). Ethics For Professionals İn Education. Teachers College Press, London.

- Stroll, A., A. A. Long, V. J. Bourke Ve R. Cambell**, (2008), Etik Kuramları, (Çev. Mehmet Türkleri), Lotus Yayınevi, Ankara.
- Şahin, B.** (2011). “Seyahat Acentelerinin Pazarlama Faaliyetlerinde Etik Karar Verme Süreci: İstanbul Örneği”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sbe.
- Şentürk, C.** (2009). “Eğitimde Yeniden Yapılanma Ve Yapılandırmacılık. Eğitim Dergisi, 23, 57-23.
- Tamer, K. Ve Pulur, A.** (2001). Beden Eğitimi Ve Sporda Öğretim Yöntemleri. Ankara, Ada Matbaacılık.
- Taş, H., Bingöl, S., Cebeci, E., Kartal, K., Ve Zengince, M.** (2005). “Etik, Etik Mühendislik Ve Etik Kavramının Tarihsel Gelişimi”, Tmmob Jeoloji Mühendisleri Odası, 83-86.
- Taymaz, A. H.** (1992). Hizmetiçi Eğitim, Ankara, Pegem Yayınları. 2. Baskı
- Tdk.** (2016). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu
- Tekel, E. Ve Karadağ, E.** (2017). “İlkokul Ve Lise Okul Müdürlerinin Karşılaştıkları Ahlaki İkilemlere İlişkin Nitel Bir Çalışma”, İş Ahlakı Dergisi, 10(1), 77-98.
- Temizkan, M** (2008). “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(6); 461-486.
- Tezcan, M.** (1982). “Atatürk Ve Spor”, Eğitim Bilim Dergisi, Sayı:40: 19-21.
- Tezcan, G., Ve Güvenç, H.** (2020). “Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki Etik İkilemleri”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (49), 439-460.
- Tirri, K.** (1999). “Teachers Perceptions Of Moral Dilemmas At School”, Journal Of Moral Education, 28(1), 31-47.
- Tosun, H.** (2005). “Sağlık Bakımı Uygulamalarında Deneyimlenen Etik İkilemlere Karşı Hekim Ve Hemşirelerin Duyarlılıklarının Belirlenmesi” (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Travers, P. D., Rebore, R.W.** (2000). “Foundations Of Education: Becoming A Teacher. Massachusetts” Allyn And Bacon.
- Tschannen-Moran, M., Hoy, A. W., & Hoy, W. K.** (1998). “Teacher Efficacy: Its Meaning And Measure” Review Of Educational Research, 68(2), 202-248.
- Tüfekçi, B.** (2015). “Öğretmenlerin Finansal İyi Hal Düzeylerinin Mesleki Haz Düzeylerine Etkisi (Kartal İlçesi Örneği)”, (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/Ulusaltezmerkezi/> Adresinden Edinilmiştir.
- Utlü, N.** (2016). “*Hastane Ortamında Hemşirelerin Etik Yaklaşımı Ve Etik İkilemler*”, İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, No.29, Sayfa.17-35.
- Uzun, E. M., Ve Elma, C.** (2012). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Etik İkilemleri Çözümleme Biçimleri”, Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 1(3), 279-287.
- Ünlü, H., Sünbül, M. Ve Aydos, L.** (2008). “Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği Geçerlilik Ve Güvenirlik Çalışması”, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 9 (2).
- Ünlü, H. Ve Aydos, L.** (2010). “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri Üzerine Bir Derleme”, Milli Eğitim, 187, 172-192.
- Üstün, Ç.** (2016). Etik Ve Ahlak Konusuna Genel Bakış. İçinde: Üstün Ç (Ed.). Hemşirelikte Etik Karar Verme. İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi, 2.Basım.
- Voltaire.** (2011). Felsefe Sözlüğü. (Çev. L. Ay). İstanbul: İnkılap Kitabevi. (Orijinal Çalışmanın Yayın Tarihi 1764).
- Warburton, N.** (2000). Felsefeye Giriş. (Çev. A. Cevizci). İstanbul: Paradigma.

- Weinstein, N., & Ryan, R. M.** (2009). "Vitality. In S. J. Lopez (Eds.), The Encyclopedia Of Positive Psychology ", Singapore: Blackwell. Pp. 1023-1025
- Weinstein, N., Brown, K. W., Ryan, R. M.** (2009). "A Multi-Method Examination Of The Effects Of Mindfulness On Stress Attribution, Coping, And Emotional Well-Being", Journal Of Research In Personality, 43(3), 374-385.
- Wells, K. J.** (2009). "Job Satisfaction. In S. J. Lopez (Eds.), The Encyclopedia Of Positive Psychology, Singapore: Blackwell. Pp. 539-540
- Wrzesniewski, A., Mc Cauley, C., Rozin, P., & Schwartz, B.** (1997). "Jobs, Careers, And Callings, People'S Relations To Their Work" Journal Of Research In Personality, 31, 21-33
- Yayla, A.** (2005). "Eğitim Kavramının Etik Açısından Analizi" Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1).
- Yelboğa, A.** (2007). "Bireysel Demografik Değişkenlerin İş Doyumu İle İlişkisinin Finans Sektöründe İncelenmesi", Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 12-18.
- Yetim, M.** (2011). Sosyoloji Ve Spor, Ankara, Berikan Yayınları, 1. Baskı
- Yıldırım G.** (2008) "Sağlık Profesyonellerinin Etik Kavramından Anladıkları Ve Kuramsal Etik Çalışması Yapanlardan Bekledikleri" (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji Ve Tıp Tarihi Ad, Adana.
- Yıldız, E** (2016). "Öğretmenlerin Meslek Etik İlkelerine Uygun Davranma Algılarının İşe Yabancılaşma Yaşam Doyumu Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", (Yüksek Lisans Tezi), Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.

EKLER

EK-1: Mesleki Haz Ölçeği

EK-2: Okullarda Etik İkilem Ölçeği

EK-3: Etik Kurul İzni

EK-4: Ölçeklerin Kullanım İzni

EK-1: Mesleki Haz Ölçeği**MESLEKİ HAZ ÖLÇEĞİ**

Açıklama: Aşağıdaki öğretmenlerin meslekten duydukları haz düzeylerine ilişkin ifadelere katılma düzeyinizi ilgili yere (X) işareti koyarak belirtiniz lütfen.

		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
		1	2	3	4	5
1	İş yaşamını kenardan izlemek yerine iş yaşamının bir parçası olmak isterim.	()	()	()	()	()
2	Her yeni iş gününü sabırsızlıkla beklerim.	()	()	()	()	()
3	Bir projeye başlayacağımda vakit kaybetmeden başlarım.	()	()	()	()	()
4	Güne, işimin getireceği fırsatların heyecanını hissederek başlarım.	()	()	()	()	()
5	İşimi severek yaparım.	()	()	()	()	()
6	İş yerimde keyifli vakit geçiririm.	()	()	()	()	()
7	İşimdeki yenilikler beni heyecanlandırır.	()	()	()	()	()

EK-2: Okullarda Etik İkilem Ölçeği**OKULLARDA ETİK İKİLEM ÖLÇEĞİ**

Açıklama: Etik ikilem kavramı birey açısından iki durumun da doğru olarak algılandığı, değer çatışması içeren hem amaçlanan eylem yönünde hem de amaçlanan eylem karşısında ahlaki düşüncenin bulunduğu rasyonel ötesi düzeyde gerçekleşen karar verememe durumu, çıkmaz olarak tanımlanmaktadır. Etik ikilem yaşama düzeyinizi ilgili yere (X) işareti koyarak belirtiniz lütfen.

		Hiçbir zaman	Nadiren	Zaman zaman	Sıklıkla	Her zaman
		1	2	3	4	5
1	Bir öğrencinin okuldaki olumsuz davranışlarını ailesine bildirmede etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
2	Bir öğrencinin akademik başarısızlığını ailesine bildirmede etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
3	Bir öğrencinin evde yaşadığı problemleri öğrendiğimde ailesine bildirmede etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
4	Bir öğretmenin öğrencilere kaba davranması durumunda müdahale etmede etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
5	Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeyen bir öğretmeni uyarda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
6	Öğrencilere kendi fikirlerini dayatmak adına müfredatı ihlal eden bir öğretmeni uyarda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
7	Derslerde iyi performans göstermeyen öğretmenlere bunu bildirirken etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
8	Üst yönetimin aldığı ancak değerlerime uygun olmayan kararları uygulamada etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
9	Okula maddi finansman sağlamada görev tanımımda olmayan işleri yapıp yapmama konusunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
10	Üst yönetimin tutarsız uygulamaları konusunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
11	Öğrenciler için fırsat eşitliğine zarar verecek kural ve uygulamalar karşısında etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
12	Öğrencilerin iyi oluşlarını olumsuz etkileyebilecek kural ve uygulamalar karşısında etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
13	Üst yönetim tarafından alınan ancak benim ihtiyaç ve isteklerimle ters düşen kararları uygulamada etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()

14	Üst yönetim tarafından alınan ancak velilerin ihtiyaç ve istekleriyle ters düğen kararları uygulamada etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
15	Üst yönetimin adaletsiz davranışları karşısında etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
16	Üst yönetim ya da başka birisi bir öğrencinin notunun değiştirilmesini istediğinde etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
17	Bir veli çocuğuna hak ettiğinden daha düşük not verildiğini söylediğinde notun değiştirilmesi konusunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
18	Bir tanıdık, yakın, akraba ya da arkadaşımın çocuğuna yüksek not verme konusunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
19	Okulda bazı kişi ya da kişilerin kendi yararlarına kararlar almaları durumunda itiraz etme konusunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
20	Okulda bazı kişi ya da kişilerin kendi çıkarları için yanlış bilgilendirme ya da çarpıtma yapmaları durumunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
21	Bir yönetici ya da başka birisi üyesi olduğum sendikayı değiştirmemi istediğinde etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
22	Okul dışından birinin okulun bir uygulamasının değiştirilmesi konusunda baskı yapması durumunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
23	Bazı veliler öğretim süreçleriyle ilgili işlerime gereğinden fazla karıştıklarında onları uyarmada etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
24	Ders saatleri içinde kaynaştırma öğrencilerine özel zaman ayırma konusunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
25	Merkezi sınavlarda çıkmayacağını bildiğim müfredat konularını işlemede etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
26	Sadece öğrencilerin merkezi sınavlardaki başarılarına göre kendi başarımın değerlendirilmesi durumunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
27	Nöbetçi olduğum günlerde nöbetimi yasalara uygun olarak tutmakla kendime dinlenme zamanı ayırmada etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
28	Müfredata göre işlenmesi gereken ancak kişisel değerlerimle uyumlu olmayan konuların işlenmesinde etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
29	Derslerde kendi siyasi görüşüm ya da inancım hakkında konuşmak konusunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()
30	Serbest kıyafet kararı alınsa bile öğrencilerin kıyafetlerine karışma konusunda etik ikilem yaşarım.	()	()	()	()	()

EK-3: Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 23/07/2020-2456

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-020
Konu : Etik Onay Hk.

Sayın Hamdi ÖZİVGEN

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 02.07.2020 tarihli ve 2020/06 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır
Dr.Öğr.Üyesi Alper FİDAN
Müdür Yardımcısı

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://evrakdogrula.aydin.edu.tr/enVision.Dogrula/BelgeDogrulama.aspx?V=BE6P30TYE>

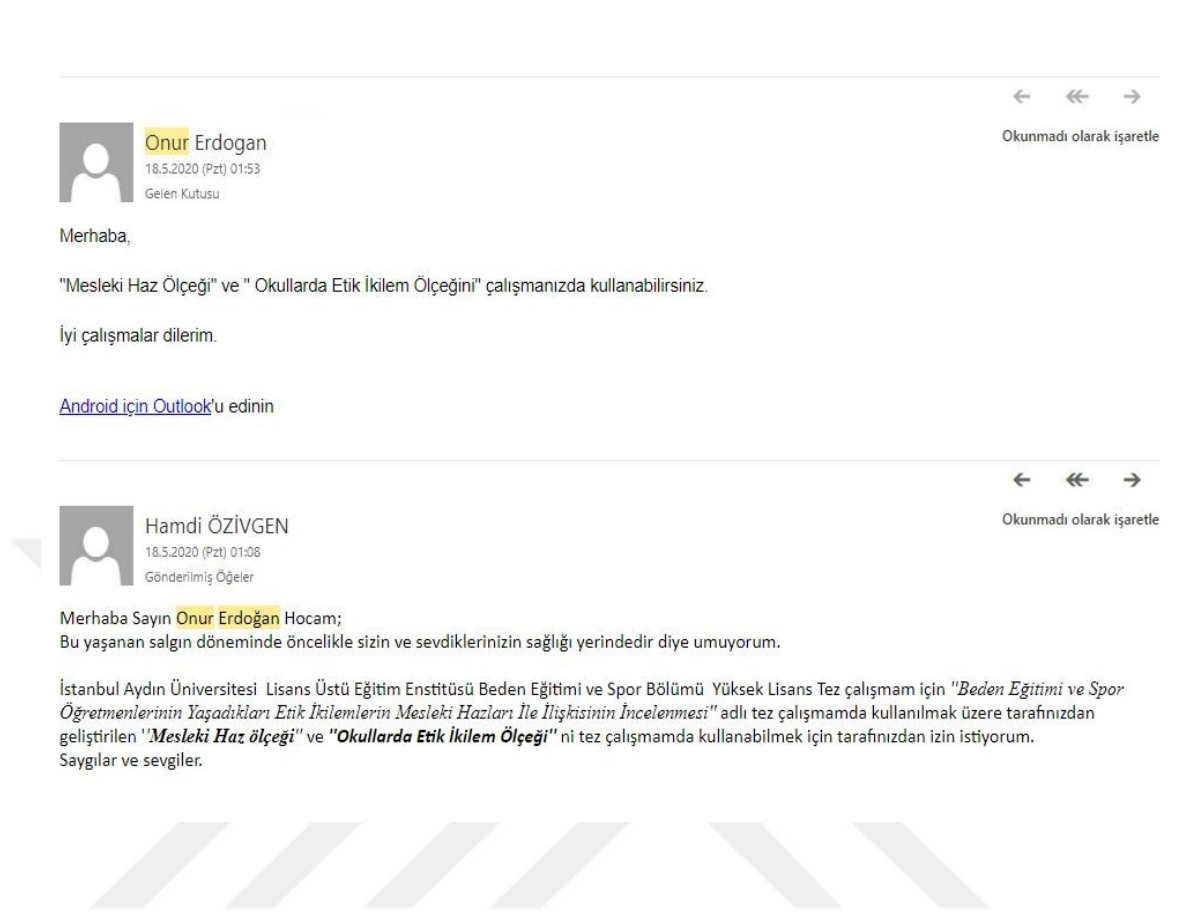
Adres:Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL
Telefon:444 1 428
Elektronik A&:http://www.aydin.edu.tr/

Bilgi için: Tuğba SÜNNETÇİ
Unvanı: Enstitü Sekreteri

EK-4: Ölçeklerin Kullanım İzni

ÖZ GEÇMİŞ

Ad-Soyad: Hamdi ÖZİVGEN

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek lisans: İstanbul Aydın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Beden Eğitimi ve Spor Tezli Yüksek Lisans Programı (2020)

Lisans: İstanbul Arel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü (2016)

Lisans: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Trabzon (2007)

Lise: Trabzon Endüstri Meslek Lisesi, Bilgisayar Bölümü (2000)

İlkokul: Trabzon Salacık İlköğretim Okulu (1996)

YABANCI DİL

-İngilizce

MESLEKİ DENEYİM

Nisan 2018-Halen: :İstanbul Aydın Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü-Öğretim Görevlisi

Nisan 2010 – Ağustos 2017 : İstanbul Arel Üniversitesi SKS Birimi Spor Merkezi Yöneticisi

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

Özivgen, H., & Karaçam, A. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaşadıkları Etik İkilemlerin Mesleki Hazları İle İlişkisinin İncelenmesi; Küçükçekmece Örneği. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 14-25. / Makale

Özivgen, H., & Karaçam, A. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yaşadıkları Etik İkilemlerin Mesleki Hazları ile İlişkisinin İncelenmesi;

Küçükçekmece Örneği. 3. *Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Rekreasyon ve Dans Kongresi /Ispess Congress 2020/ Bildiri*

